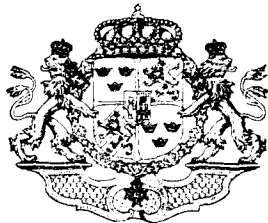

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

ÅR

1912

AV

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1914

[133551]

INLEDNING

TILL

Sinnessjukvården i riket / Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

1911-1939 med innehållsförteckning på franska. - 1914-1920 med fransk parallelltitel: Soins médicaux aux aliénés en Suède, 1921-1939: Soins médicaux aux aliénés en Suède.

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2, Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1862-1910.

Täckningsår: 1861-1910.

Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes 1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående sinnessjukvården i riket året 1901

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Efterföljare:

Ingår fr.o.m. 1940 i:

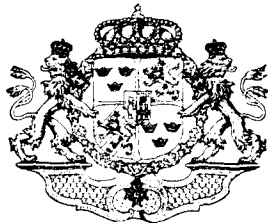
Allmän hälso- och sjukvård / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1913-1982. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1979.

Sinnessjukvården i riket. År 1912. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

ÅR

1912

AV

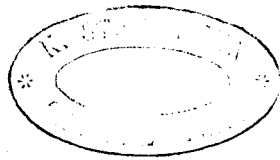
KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1914

[133551]

Innehållsförteckning.

Underdånig berättelse (sid. 1—26).

Av Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård	sid. 3.
II. Anstalter för sinnessjuka	> 6.
a) Statens hospital och asylor	> „
1. Byggnader	> „
2. Utrymme	> 8.
3. Mathållning och utspisning	> 9.
4. Tjänstemän och betjäning	> 10.
5. De sjukas sysselsättning och förströelser	> „
6. Religionsövningar och föreläsningar	> 11.
7. Sjukvård	> 13.
b) Landstingens och vissa städers upptagningsanstalter	> 20.
c) Enskilda anstalter	> 22.
III. Antalet sinnessjuka och idioter inom riket	> 24.
Skyddsföreningen för sinnessjuka	> 25.

Bilagor.

I. Tabeller.

Tab. 1. Sammanställning av uppgifterna från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående intagna och avförda samt den 31 December befintliga patienter	sid. 27.
2. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda samt vid årets slut befintliga med fördelning efter de särskilda sjukdomsformerna	> 28.
3. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade och döda, med fördelning efter kön och ålder	> 29.
4. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, fördelade efter civilstånd, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångna anfall	> „
5. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott	> 30.
6. Översikt över de orsaker, under vilkas inflytelser sinnessjukdom kan anses hava uppkommit hos under året intagna	> 31.
7. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter stånd och yrke	> 32.
8. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna med fördelning efter hemort	> 33.
9. Översikt över tillfriskningsprocenten bland de under de senaste 10 åren å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna	> „
10. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka tillfrisknade	> 34.

Tab. 11.	Översikt över dödsorsaker bland de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka avlidna	sid. 35
12.	Översikt över tillfälliga sjukdomar bland de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka vårdade	» 36.
» 13.	Kriminalpatienter å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka	» 37.
	A. Underhållsdagar samt vid årets slut befintliga.	
	B. Å samtliga anstalter under året intagna och avförda.	
» 14.	Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna och avlidna, av dementia paralytica lidande	» 38.
» 15.	Sammanställning av uppgifter från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående antal sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden	» 39.
» 16.	Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjäning	» 40.
» 17.	Sammandrag av redovisning över till hospitalsväsendet anslagna medel	» 41.
» 18.	Inkomster för hospitals underhåll	» 42.
» 19.	Utgifter för hospitals underhåll	» ».
» 20.	Sammandrag av kyrkoherdarnes och hälsovårdsnämndernas uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	» 44.
11.	Överinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse över sin verksamhet under år 1912	» 46.

Table des matières.

A. Rapport au Roi (pages 1—26).

I. Mesures d'une certaine importance décrétées par le Gouvernement et la Diète	page 3.
II. Etablissements d'aliénés	» 6.
a) Hôpitaux et Asyles de l'Etat	» ».
1. Edifices	» ».
2. Espace	» 8.
3. Nourriture	» 9.
4. Employés et service inférieur	» 10.
5. Occupation et récréation des malades	» ».
6. Exercices religieux et enseignement	» 11.
7. Soins aux malades	» 13.
b) Etablissements de refuge de Conseils provinciaux ou de quelques villes	» 20.
c) Etablissements privés	» 22.
III. Nombre des personnes en Suède atteintes d'aliénation mentale et d'idiotisme	» 24.
La Société protectrice des aliénés	» 25.

B. Annexes.

I. Tableaux.

Tabl. 1. Résumé des données des hôpitaux d'aliénés publics indépendents sur les malades admis, renvoyés et restants le 31 décembre	page 27.
<i>Col. 1.</i> Hôpitaux, asyles ou refuges d'aliénés. <i>Col. 2.</i> Malades admis, les transferts des autres hôpitaux d'aliénés de l'Etat non compris. <i>Col. 3.</i> Malades admis, non soignés à d'autres hôpitaux d'aliénés publics indépendents. <i>Col. 4.</i> Transferts des autres hôpitaux d'aliénés publics indépendents. <i>Col. 5—10.</i> Renvoyés: <i>Col. 5.</i> guéris; <i>Col. 6.</i> état amélioré; <i>Col. 7.</i> non guéris; <i>Col. 8.</i> à d'autres hôpitaux d'aliénés de l'Etat; <i>Col. 9.</i> décédés; <i>Col. 10.</i> non malades à l'admission. <i>Col. 11.</i> Malades restants le 31 déc. <i>Col. 12.</i> Nombre d'expectants le 31 déc. — <i>Alinéa 1.</i> Les transferts des autres hôpitaux d'aliénés de l'Etat non compris.	
» 2. Aperçu sur les malades admis, guéris, décédés et restants à la fin de l'année auxdits hôpitaux, avec répartition d'après les formes de la maladie	» 28.
<i>Col. 2, 3.</i> Voir Tabl. 1, col. 2 et 3. <i>Col. 4.</i> Guéris. <i>Col. 5.</i> Décédés. <i>Col. 6.</i> Restants le 31 déc.	
» 3. Aperçu sur les malades admis, guéris et décédés auxdits hôpitaux, avec répartition d'après le sexe et l'âge	» 29.
<i>Col. 1.</i> Voir Tabl. 2, col. 2—5. <i>Col. 13.</i> Inconnu. <i>Col. 14.</i> Total. <i>Col. 15.</i> Totaux. — <i>Alinéa 1.</i> De 15 jusqu'à 20 ans.	
» 4. Aperçu sur les malades admis auxdits hôpitaux, répartis d'après l'état civil, la durée de la maladie avant l'admission à l'hôpital et le nombre des crises antérieures	» ».
<i>Alinéas 4 et 5.</i> Voir Tabl. 1, alinéa 1. et col. 3. resp.	
» 5. Aperçu sur les malades admis pour la 1 ^{re} fois auxdits hôpitaux, répartis d'après la forme de la maladie et d'après l'âge à l'explosion de celle-ci	» 30.
<i>Col. 12.</i> Au-dessus de 70 ans. <i>Col. 13—15.</i> Voir Tabl. 3, col. 13—15.	

Tabl. 6. Aperçu sur les causes sous l'influence desquelles la maladie pourrait avoir son origine	page 31.
Col. 1. Causes. Col. 2, 3. Voir Tabl. 1, col. 2, 3. — Répartition par sexe.	
7. Aperçu sur les malades admis pour la 1 ^{re} fois auxdits hôpitaux, avec répartition d'après position sociale et profession	32.
Col. 1. I. Agriculture, pêche, etc. — II. Industrie et métiers. — III. Commerce et communication. — IV. Fonctions et emplois publics ainsi que lettres. — V. Autres. — VI. Métiers non fixes ou inconnus.	
8. Aperçu sur les malades admis pour la 1 ^{re} fois auxdits hôpitaux, avec répartition d'après le lieu d'origine	33.
Col. 2. Campagne. Col. 3. Villes. Col. 4. Total.	
9. Le pourcentage des guéris parmi les malades admis auxdits hôpitaux pendant les 10 dernières années	» »
Col. 1. Numéro de l'année d'admission. Col. 2. Année. Col. 3. Admis. Col. 4. Dont lors de l'admission à compter comme incurables. Col. 5. Guéris pendant une de ces 10 années. Col. 6. Pourcent de guérisons des admis compris dans la col. 3. Col. 7. Idem, déduction faite de ceux compris dans la col. 4.	
10. Aperçu des malades guéris auxdits hôpitaux	34.
Col. 2—6. Séjour à l'hôpital. Col. 7—13. Durée de la maladie à partir de son début. Col. 14. Total, hommes et femmes. Col. 15. Totaux.	
11. Aperçu des causes de décès des malades admis auxdits hôpitaux	35.
12. Aperçu des maladies occasionnelles parmi les malades soignés auxdits hôpitaux	36.
13. Malades criminels auxdits hôpitaux	37.
A. Nombre de jours d'entretien ainsi que les malades restant à la fin de l'année.	
Col. 2. Jours d'entretien. Col. 3. Moyennes des soignés par jour. Col. 4. Restants le 31 déc. H., F., Total.	
B. Admis et renvoyés dans toutes les institutions pendant l'année.	
Col. 2. Comptés comme fous. Col. 3. Prisonniers aux travaux forcés. Col. 4. Prévenus. Col. 5. Cas d'observation.	
14. Aperçu des malades admis et décédés souffrant de démence paralytique	38.
Col. 1—3. Admis: Col. 1. Voir Tabl. 7, col. 1. Col. 2. Exerçant un métier. Col. 3. Membres de famille. Col. 4—10. Décédés: Col. 4. Âge lors du décès. Col. 5—10. Durée de maladie à partir de son début. — Admis: Etat civil; lieu de domicile; cause probable de maladie.	
15. Résumé des données desdits hôpitaux sur le nombre des lits, des jours d'entretien, moyenne des malades soignés dans les diverses classes payantes, frais d'entretien et dépenses totales	39.
16. Aperçu sur les employés pour le service hospitalier proprement dit dans ces hôpitaux	40.
17. Relevé du Rapport concernant les sommes affectées au service hospitalier	41.
18. Recettes d'entretien des hôpitaux	42.
19. Dépenses d'entretien des hôpitaux	» »
20. Relevé des rapports du clergé et des Commissions municipales de santé concernant les aliénés et les idiots du Royaume	44.
II. Rapport de l'Inspecteur général du soin des aliénés sur son activité en 1912	46.

Till KONUNGEN.

Medicinalstyrelsen får härmed överlämna underdånig berättelse angående *sinnessjukvården* i riket för år 1912. Till en början lämnar styrelsen en översikt över de av Kungl. Maj:t och Riksdagen härutinnan beslutade

viktigare åtgärder. Berättelsen omfattar därefter redogörelse för statens hospital och asyler, landstingens och de större städernas upptagningsanstalter för sinnessjuka samt enskilda anstalter. Slutligen meddelas en redogörelse över antalet i riket befintliga sinnessjuka och idioter samt för skyddsföreningens för sinnessjuka verksamhet. Berättelsen åtföljes dels av tabellariska översikter angående sjukvården å anstalter och därmed sammanhängande förhållanden, samt rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll, dels av sammandrag över 1912 års redovisning över till hospitalsväsendet anslagna medel ävensom över kyrkoherdarnas uppgifter om sinnessjuka och idioter. De tabellariska översikterna angående sjukvården omfatta även verksamheten vid vissa större, landsting eller större städer tillhörande upptagningsanstalter, nämligen länsavdelningarna vid rikets hospital, sjukhuset vid Långbro samt upptagningsanstalterna vid Ulvsunda och i Nyköping. Slutligen följer överinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse för år 1912.

I. Av Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård.

År 1911 beviljade Riksdagen ett belopp av 135 800 kronor för uppförande vid *Uppsala hospital av ett bostadshus för överläkaren, tre bostadshus av trä för betjäning* samt ett verkstadshus, dock med uttalande av uppfattningen att detta anslag skulle vara tillräckligt för läkarbostadens uppförande av sten i stället för, såsom av Kungl. Maj:t föreslagits, av trä. Sedan Medicinalstyrelsen anbefallts att i enlighet härmed låta utarbета ritningar och underställa dem Kungl. Maj:ts prövning, inkom Medicinalstyrelsen den 5 jan. 1912 med und. yttrande av innehåll att sistnämnda byggnad, uppförd av sten, skulle betinga en merkostnad av 5 405 kronor och att för avgörande av, huruvida kostnaderna för uppförande av samtliga ifrågavarande byggnader likväl kunde rymmas inom det av Riksdagen anvisade anslaget, arbetena borde utbjudas på entreprenad. Efter Överintendentsämbetets hörande har Kungl. Maj:t genom skrivelse den 12 april 1912 fastställt förelagda ritningar samt uppdragit åt Medicinalstyrelsen att låta uppföra dessa byggnader, varjämte föreskrevs att, om efter prövning av infordrade anbud det skulle visa sig omöjligt att utföra byggnaderna för det av Riksdagen beviljade anslaget, anmälan härom jämte förslag skulle till Kungl. Maj:t ingivas. Sedan arbetet utbjudits å entreprenad och då inkomna anbud lågo inom det av Kungl. Maj:t och Riksdag beviljade anslaget, har Medicinalstyrelsen träffat avtal om husens uppförande.

Sedan *sysslomannen vid Malmö asyl* med 1911 års utgång entledigets från sin befattning, förordnade Kungl. Maj:t den 12 april 1912, att till den som f. o. m. den 1 januari 1912 uppehölle ifrågavarande sysslomansbefattning skulle tills vidare — i avvaktan på avgörande av frågan om anstaltens indragning eller förändring — utgå ett årligt arvode av 2 600 kronor jämte ersättning för bostad och bränsle med 800 kronor om året.

Uppå underdänig framställning av Medicinalstyrelsen föreslog Kungl. Maj:t i nåd. proposition den 19 april 1912, att Riksdagen ville medgiva, att under första beläggningstiden, dock högst till 1 juli 1913, finge vid *Sätters och Västerviks hospital* i stället för underläkare anställas *två extra läkare* mot ett dagarvode av högst 12 kronor jämte biträdande läkarens naturaförmåner, att vid *Stockholms hospital* finge redan under 1912 anställas en *hospitalsläkare* i enlighet med bestämmelserna i nåd. brevet den 28 juni 1907

samt att ifrågavarande löneförmåner finge utgå från förslagsanslaget till hospitals underhåll förutom ålderstillägg till hospitalsläkaren vid Stockholms hospital, vilket skulle påföras sjätte huvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg. Sedan Riksdagen i skrivelse den 30 maj 1912 anmält sitt bifall till denna framställning, förordnade Kungl. Maj:t i enlighet härmed genom kungl. brev den 26 juni 1912.

Sedan Medicinalstyrelsen i und. skrivelse den 27 september 1911 gjort framställning om anslag å 126,000 kronor till utvidgning och ändring av den *elektriska anläggningen vid Lunds hospital och asyl*, föreslog Kungl. Maj:t, efter hörande av Överintendentsämbetet, i statsverksproposition till 1912 års Riksdag att på extra stat för 1913 måtte anvisas 126,000 kronor för ifrågavarande arbeten. Riksdagen biföll den 30 maj 1912 detta förslag, varefter Kungl. Maj:t genom kungl. brev den 29 juni 1912 uppdrog åt Medicinalstyrelsen att utföra arbetet i huvudsaklig överensstämmelse med ett av ingenjör Carl A. Rossander i infordrade yttranden avgivet såsom Alt. I betecknat förslag. Statskontoret anbefalldes att efter ingången av år 1913 på rekvisition utbetala det beviljade anslaget, 126,000 kronor, till Medicinalstyrelsen.

Den 1 november gjorde Medicinalstyrelsen hos Kungl. Maj:t framställning om anslag å 41,000 kronor för uppförande av en sjukvårdspaviljong och en uthusbyggnad av trä å lägenheten Tomtebo i *Korsberga* socken vid därvarande centralhem för familjevård av sinnessjuka. Sedan Överintendentsämbetet avgivit und. utlåtande med framställande av vissa anmärkningar samt överläkaren vid Växiö hospital infordrat anbud angående byggnaderna, enligt vilka sjukvårdspaviljongens uppförande av tegel beräknades till en merkostnad av omkring 850 kronor, dock utan att det av Medicinalstyrelsen beräknade anslagsbeloppet syntes behöva överskridas, föreslog Kungl. Maj:t i skrivelse till Riksdagen den 9 februari 1912 att på extra stat för 1913 skulle för ifrågavarande ändamål anvisas 41,000 kronor. Sedan Riksdagen bifallit förslaget, anbefalldes Kungl. Maj:t, som ansåg att sjukvårdspaviljongen borde uppföras av sten för så vitt detta kunde ske utan överskridande av det beviljade anslaget, Medicinalstyrelsen att låta utarbeta fullständiga ritningar till en dylik byggnad samt sedermera underställa detsamma Kungl. Maj:ts nådiga prövning. Ärendet befann sig vid årets utgång fortfarande under Medicinalstyrelsens bearbetning.

I skrivelse den 30 maj 1912, anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte föranstalta om utredning i fråga om erforderliga åtgärder för tillgodoseende av behovet av *ökad sinnessjukvård i riket*, därvid även borde tagas i övervägande, huruvida ändamålet kunde vinnas genom utvidgning av vissa nu befintliga vårdanstalter för sinnessjuka. Genom kungl. brev den 29 juni 1912 anbefalldes Medicinalstyrelsen att tillsätta en kommission, bestående av generaldirektör Linroth såsom ordförande samt såsom ledamöter dels styrelsens arkitekt dels tre andra sakkunniga med åliggande för kommissionen att så fort ske kunde dels föreslå med hänsyn till såväl belägenhet i förhållande till redan befintliga anstalter för sinnessjuka som ock till

områdets naturliga beskaftenhet, terrängförhållanden, vattentillgång, närhet till något kommunikationscentrum m. m. lämplig byggnadsplats i sydvästra Sverige för ett hospital för 800 sinnessjuka dels låta utföra kartskisser, utvisande det föreslagna området belägenhet samt det ungefärliga läget av de för anstaltens behov nödiga byggnaderna, verkställa utredning av förhållandena beträffande vattentillgång och avlopp samt uppgöra beräkning av kostnaderna för förvärvande av för anstaltens behov lämpade jordområden ävensom för övrigt meddela möjligen erforderlig utredning av andra i samband med ovannämnda fråga stående förhållanden. Medicinalstyrelsen anbefalldes att så fort ske kunde inkomma med utredning, huruvida behovet av ökad sinnessjukvård i riket må kunna vinnas jämväl genom utvidgning av vissa nu befintliga vårdanstalter för sinnessjuka samt i sammanhang därmed angående möjligheten att indraga Malmö asyl. — Till ledamöter i berörda kommission förutom generaldirektör Linroth och arkitekten Stenberg utsåg Medicinalstyrelsen t. f. medicinalrådet R. Stenbeck, överinspektören Alfred Petré och t. f. överläkaren E. Lauritzen. Under årets lopp företog kommissionen förberedande undersökningar i ärendet och besökte städerna Varberg, Falkenberg, Halmstad, Ängelholm och Hälsingborg samt Hässleholm för prövande av lämplig förläggningssort för den planerade nya sinnessjukvårdanstalten.

Sedan Medicinalstyrelsen efter hörande av vederbörliga hospitalsdirektioner avgivit und. utlåtande den 12 april 1912 angående en till Kungl. Maj:t gjord framställning om utredning, huruvida och på vad sätt ett *uppförande av den lägre hospitalpersonalen på ordinarie stat* lämpligen kunde ske, be- myndigades Statsrådet och chefen för Civildepartementet av Kungl. Maj:t att inom nämnda departement tillkalla fyra sakkunniga med uppdrag att efter undersökning av anställningsvillkor, utbildning, tjänstgöringsskyldighet och avlöningsförmåner m. m. för den vid statens anstalter för sinnessjuka anställda personal, vars löner hittills ej reglerats, dels utreda huruvida och i vilken utsträckning denna personal — såväl sjukvårds- som ekonomipersonal, manlig som kvinnlig — borde uppföras på ordinarie stat och dess avlöningsförmåner och pensionsrätt sålunda bliva föremål för prövning, dels ock utreda och avgiva förslag till förutnämnda personals kompetensvillkor, utbildning och anställande, dess avlöande — kontant och in natura — förmåner av ersättning vid sjukdom, semester och pensionsrätt m. m. samt till bestämmer om dess allmänna tjänstgöringsskyldigheter, bestraffning och entledigande. I enlighet härmed tillkallades av chefen för Civildepartementet följande sakkunniga: Professor Frey Svensson, ordförande, riksdagsmannen O. A. Berg, kontrollanten E. H. Burman samt sjukskötaren P. A. Söderman, vilka den 2 september började sina sammanträden.

II. Anstalter för sinnessjuka.

a) Statens hospital och asyl.

1. Byggnader.

Stockholms hospital. Ett större rum å första klass mansavdelning har inretts till sällskapsrum, sedan det ordinarie sällskapsrummet tagits i anspråk som psykologiskt laboratorium. — För omläggning av rännstenar inom anstaltsområdet disponerades kr. 470: 05.

Uppsala hospital och asyl. I samband med inrättande av ny övervakningsavdelning för män å hospitalet ha inrättats badrum med två kar, kök samt ny klosettinredning. Gamla skradderiverkstaden i hospitalets mansavdelning har omändrats till matsal för avdelningens sjukvårdspersonal. Arbetet med utvidgning av badrummen till övervakningsavdelningarna å asylens mans- och kvinnoavdelningar genom sammanslagning med enkelrummen har påbörjats. Vid asylens maskinavdelning har anordnats en större materialgård med hus för slangkärra och andra brandredskap. En större pudrettlada har uppförts i skogen söder om asylen och spårväg dit utdragits. Det lokala telefonnätet har betydligt utvidgats, nytt växelbord för 60 ledningar uppsatts, luftledningar utbytts mot jordkabel.

Nyköpings hospital. Den under 1911 påbörjade om- och tillbyggnaden av östra paviljongen har under året slutförts och lokalerna i början av sommaren tagits i bruk. I västra paviljongen har två sovsalar omändrats till nattlig övervakningsavdelning för 18 patienter. Nattövervakningsavdelningen i övre våningen av södra paviljongen har utvidgats med tre rum, varigenom nu 26 i stället för 13 patienter nattetid kunna övervakas. Östra paviljongens promenadgårdar ha utvidgats och planterats; en ny promenadgård har utlagts till södra paviljongen, ett nytt soltak där uppförts och grindpartiet utbytts mot fast plank.

Vadstena hospital och asyl. Arbetet med utvidgning av vattenverket avsynades den 19 november; intagningsledningen har förlängts 300 meter ut i Vettern och intaget försetts med silanordning med stenkar; ett nytt filter är anlagt och intill detta en regleringskammare. — För blandning av mjölk har anskaffats en cistern om c:a 1 000 liters rymd. Planket vid Mäster Skinnarens hus har flyttats, så att husets nordvästra gavel nu är fri, varjämte den vid denna gavel befintliga sköljbassängen för klosetthinkar bortflyttats.

Västerviks hospital. Två bostadshus för gift betjäning har uppförts, vidare ett par upplagsskjul samt en vagnbod med sädesvind. En lossningskran för två tons vikt har uppsatts å lastbryggan samt invid ångpannehuset en vinsch för uppfordring av kol från kolgården. En del av det inre hospitals-

området har genom ett störstaket avskiljts från det yttre området, grindar över vägarna åt staden upprättats vid grindstugorna och stadsvägen utvidgats till 5 meters bredd. Å borggården ha pågått omfattande planeringsarbeten, vilka till följd av markens oländighet varit förenade med stora svårigheter. Av Medicinalstyrelsen har ett särskilt anslag beviljats för avledande av vatten, vilket arbete ej fullt avslutats under året.

Växjö hospital. Sedan samtliga lägenheter och byggnader å den till hospitalet inköpta delen av Växjö Östergård övergått i hospitalets ägo, hava under 1912 efter nödiga reparationer desamma, utom lägenheten Sjöbol, tagits i bruk såsom familjebostäder för fyra sjukskötare och hospitalets smed. Medel (kr. 6 000) har beviljats för anordnande av linbana för koltransport från kolupplaget till ångpannehuset, och torde denna anläggning med första komma till utförande.

Visby hospital. De under 1911 påbörjade omändringarna i byggnaderna hava under året fullbordats, varvid en rätt avsevärd behållning uppstod å därtill anslagna kr. 5 946: 30, beroende på att större delen av arbetet kunnat utföras av anstaltens betjäning med tillhjälp av patienter. Den för promenadgårdarnas avträden m. m. använda byggnaden har blivit ombyggd, huvudsakligen med hjälp av anstaltens eget folk; kostnaderna ha bestritts med överskottet å 1911 års omändringsanslag.

Lunds hospital och asyl. Arbetet med till- och ombyggnad av övervakningsavdelningen för oroliga män, avd. C, har under året igångsatts och i det närmaste slutförts; för arbetet hade av Medicinalstyrelsen anvisats kr. 28 682. Badrummet i pav. C kvinnoavdelningen har genom sammanslagning med invidliggande klosettrum utvidgats till att omfatta fem badkar jämte vattenklosett. — I ekonomibetjäningens boställshus har familjebostad inretts för en uppsyningsman.

Vänersborgs hospital och asyl. I paviljong V ha efter påbyggnad och förändring av våningen 1 tr. upp i nordvästra flygeln fyra nya enkelrum för patienter erhållits, varigenom dock betjäningssrummen minskats med tvenne. — Ny avloppsledning och nytt täckdike har anlagts vid hospitalets mansavdelning med mynning i det öppna diket sydost om gamla landsvägen. Det grunda strandpartiet av den till hospitalsområdet gränsande viken har delvis igenfyllts med sten.

Säters hospital. För särskilda av Medicinalstyrelsen beviljade medel har under året uppförts en kompostöverbyggnad, ett vedskjul, ett brandredskaps-skjul, ett mindre uthus för slaktunnor, en rotfruktskällare samt ett badrum i pav. 16 C och D; ett störstaket har uppsatts längs skogsbrynet; under anläggning äro dels en sommargård för svinen, dels en kyrkogård. Dessutom ha uppsatts en timmersåg och en stenkross samt en båtbygga. — Schaktnings- och terrasseringsarbeten har bedrivits i mån av tillgångar; anläggning av köksträdgård har påbörjats; för avskärande av vattnet från höjderna bakom byggnadsområdet ha tre stora diken grävts med gott resultat. Fyra nya nedstigningsbrunnar ha anbragts å huvudavloppsledningen från kolonivillorna.

Härnösands hospital. En mindre klosettbyggnad har uppsatts i närheten av den s. k. stengropen. En bristfällig avloppstrumma av trä vid bryggan nedanför boställshuset har ersatts med en ny av cement.

Piteå hospital. Tvättstuga för personalen har uppförts, bostad för upp-
syningsman påbörjats. Snickare- och maskinverkstäderna ha försetts med elektriska motorer. Lokaltelefon med jordkablar och 25 apparater har uppsatts.

Angående de kostnader för underhåll och förbättringar av byggnader och gårdar, vilka bestritts av respektive direktions, hänvisas till nr 19 bland efterföljande tabeller.

2. Utrymme.

Fördelningen av sjukplatser inom de olika anstalterna var vid redovisnings-
årets slut följande:

A n s t a l t.	I klass		Allmän klass		Landstings, resp. stads, klass		Summa
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
Stockholms hospital	10	10	115	120	—	—	255
Uppsala » och asyl	30	—	630	580	12	12	1 264
Nyköpings »	—	—	117	69	—	—	186
Vadstena » och asyl	13	13	400	374	—	—	800
Växjö »	5	5	120	120	20	20	290
» » krimin:avd.	—	—	100	—	—	—	100
Västerviks »	—	—	415	385	—	—	800
Visby »	—	—	21	42	—	—	63
Lunds » och asyl	15	15	582	587	14	14	1 227
Malmö asyl	—	—	48	76	—	—	124
Göteborgs hospital	25	25	133	109	41	34	367
Vänersborgs » och asyl	—	—	520	530	15	15	1 080
Kristinehamns »	—	—	360	388	10	10	768
Sätters »	—	—	410	390	20	10	830
Härnösands »	—	—	130	115	12	12	269
Piteå » och asyl	—	—	204	166	—	—	370
Summa	98	68	4 305	4 051	144	127	8 798
	166		8 356		271		
	8 522						

Antalet expektanter vid årets slut uppgick till 2 925 emot 2 807 vid förra årets slut.

Om förhållandena vid Stockholms hospital anför överläkaren bl. a. följande: Ehuru under det gångna året ett antal kroniskt sinnessjuka blivit förflyttade till hospitalen i Uppsala, Säter och Västervik, har dock utrymmet på grund av ständigt pågående upptagning från Stockholms stad av akuta fall under månaderna januari—maj och oktober—december varit särdeles hårt anlitat. Denna upptagning, som visserligen överenskommits på sådana villkor, att kroniskt sinnessjuka tillhörande Stockholms stad finge till stadens sinnessjukanstalter överflyttas i den mån akuta fall från staden emottoges, har dock ofta varit rätt svåra att genomföra genom de i föregående årsberättelse omnämnda evakuationshindren. Det har allt framgent varit ett ofta förekommande förhållande, att sjuka tillhörande landsorten insjuknat under vistelse i staden, och då endast sådana sjuka, som vore i Stockholm skrivna, finge till stadens anstalter från Stockholms hospital överflyttas, så ha intagnings- och utskrivningsförhållanden ej kunnat balanseras, utan att en stockning och överbeläggning då och då inträtt. I det stora hela har dock denna för undervisningen värdefulla anordning, som oupphörligen tillför kliniken nytt material, kunnat vidmakthållas, även om detsamma förutom ovan anförda svårigheter såväl för läkare som betjäning, och ej minst för denna senare, varit förenad med ökat arbete.

3. Mathållning och utspisning.

Vid Stockholms hospital har, enligt överläkaren, »särskilt från de å anstalten tjänstgörande läkarnas sida ständiga klagomål framförts beträffande utspisningens art och beskaffenhet; en del av dessa klagomål vållades av genom försumlig leverantör lämnade underhaltiga ingredienser och till en del även av bristande omsorg vid tillagningen. När leverantören av kött genom direktionens åtgöranden, och sedan han trots varningar och påminnelser alltjämt åsidosatt kontraktsenliga bestämmelser fräntagits leveransen, blevo förhållandena bättre. Att utspisningen för första klassens funktionärer alltjämt kan anses otillräcklig torde dock ej kunna betvivlas, och det vore önskvärt, om en förbättring i detta avseende snart vore att vänta.»

Överläkaren vid Uppsala hospital och asyl meddelar, att »de yngre läkare, som äta anstaltens mat, sedan flera år yttrat missnöje med särskilt enformigheten beträffande frukost och kvällsmål; en utökning av första klassens portion för tjänstemännen torde måhända böra tagas under övervägande.»

Den för första klass vid Stockholms hospital den 26 oktober 1910 fastställda utspisningen har jämförelsevis tillämpats vid Nyköpings och Växiö hospital.

Uppgifter å såväl det i utgiftsstaterna fastställda priset å portion för betjäning samt sjuka av första och allmän klass som ock leveranspriset å mjölk och nötkött meddelas här nedan.

Uppgift å portionspris enligt utgiftsstat samt leveranspris å mjölk och kött vid statens anstalter för sinnessjuka för år 1912.

A n s t a l t.	P r i s i ö r e å					
	portion enligt utgiftsstat för			mjölk pr liter,		färskt nötkött med ben. pr kg.
	betjäning	sjuk av I:a kl.	sjuk av allm. kl.	fet	mager	
Stockholms hospital	69·8	120·4	46·5	13·2	6·3	67
Uppsala > och asyl	64·0	125	42·7	12·5	6	68
Nyköpings >	70·5	—	41·6	11·5	5·7	69
Vadstena > och asyl	59·7	110·1	41·7	12·5	5·5	67
Växjö >	66·6	117·8	43·6	12	6	73
Visby >	76·9	—	51·3	12	6·4	68
Lunds > och asyl	65·8	122	42·9	12·8	6·6	90
Malmö asyl	64·9	—	38·2	13	6	73
Göteborgs hospital	63·9	115·8	42·9	12·5	6	60
Vänersborgs > och asyl	68·3	—	41·5	12	5·5	63
Kristinehamns >	63·2	—	45·4	14	7·5	65
Härnösands >	73·7	—	50·3	13	7·6	72
Piteå > och asyl	69·6 ¹	—	43·4	13·95	7·75	67

4. Tjänstemän och betjäning.

Vid årets Riksdag har för Stockholms hospital beviljats anslag till såväl en hospitalsläkartjänst som en ny klinisk amanuensbefattning, den förra redan för senare delen av år 1912, den senare från 1 januari 1913.

Överläkaren vid Kristinehamns hospital, medicine hedersdoktor A. W. Envall, avled den 15 juli 1912.

5. De sjukas sysselsättning och förströelser.

Vid statsanstalterna hava under året utförts inalles 960 679 *dagsverken*; med beräkning av 300 arbetsdagar för året och 7 696 sjuka vårdade per dag (Tab. 15) befinnas i genomsnitt 41·6 % av patienterna varit sysselsatta med arbete. Vid de olika anstalterna har antalet arbetande patienter, uttryckt i procent, varit följande: Stockholms 27 %, Uppsala 47 %, Nyköping 38 %, Vadstena 39 %, Växjö 35 %, Västervik 27 %, Visby 50 %, Lund 38 %, Malmö 45 %, Göteborg 36 %, Vänersborg 40 %, Kristinehamn 32 %, Säter 33 %, Härnösand 54 %, Piteå 50 %.

¹ För kvinnlig betjäning 63·7.

Angående de sjukas *förströelser* meddelar överläkaren vid Lunds hospital: »Utom de månatligen återkommande samkvämen i stora festsalen, därvid enkla förfriskningar serverats åt patienterna och musik utförts av en sextett bland sjukvårdsbetjäningen, må nämnas sex konserter, givna av för saken intresserade personer. Det oegennyttiga intresse, som på detta sätt tagit sig ett så vackert uttryck och varigenom de sjuke beretts stort nöje ävensom omväxling i enformigheten, är förtjänt av ett varmt erkännande. Bland förströelser böra vidare nämnas en biografuppvisning och en uppläsning.»

Läkaren vid Malmö asyl meddelar härom följande: »Vid årets större högtider anordnas samkväm med extra förplägnad och förfriskningar. 'Kafferep' arrangeras allttjämt å kvinnoavdelningen till firande av en del mera bemärkta och för större arbetsskicklighet utmärkta patients födelsedagar, varvid festföremålet fungerar som värdinna. Ett fåtal manliga och kvinnliga patienter ha gjort besök på biografier, cirkus och stadens museum. De sedvanliga sommarutflykterna äro mycket efterlängtade och utgöra långt i i förväg föremål för vidlyftiga utläggningar samt äro naturligtvis av stor betydelse för patienterna på denna anstalt, belägen som den är mitt i hjärtat av en storstad utan möjlighet att förskaffa de sjuka en välbehörlig rekreation i det fria.»

Från Sätters hospital anför överläkaren: »Det under beläggningstiden synnerligen ihållande arbetet har gjort, att många förströelser ej kunnat anordnas. Huvudsakligen ha de bestått i de månatliga festligheterna med dans. Vid dessa har på senare tid musiken utförts av en inom hospitalet bildad mässingssextett; någon gång har en likaledes inom hospitalet bildad liten manskör låtit höra sig. Några gånger ha konserter och föredrag hållits av andra personer.»

6. Religionsövningar och föreläsningar.

Predikanten vid *Uppsala* hospital anför: »I stället för den i predikantens instruktion föreskrivna undervisningen har med överläkarens tillstånd en kombinerad förströelseläsning- och andaktsstund varje måndagsafton varit anordnad i hospitalskyrkan under de delar av året, då undervisningen bort pågå. Åtskilliga gånger har i dess ställe aftonunderhållning anordnats i asylens samlingssal med musik, sång, läsning samt avslutande psalmsång. Dessa aftnar ha varit mycket talrikt besökta.»

Från *Vadstena* hospital anför predikanten: »Gudstjänsterna hava varit något talrikare besökta än förut, särskilt av kvinnliga patienter. I medeltal hava samtliga varje gång utgjort omkring 50. Mot deras uppförande under gudstjänsterna har intet varit att anmärka. Stilla och med andakt hava de följt med de gudstjänstliga handlingarna, vilka för många varit till stor uppbyggelse, tröst och glädje.»

Predikanten vid *Västerviks* hospital meddelar: »Sedan arbetet med kyrksalens inredning avslutats, ägde den första allmänna gudstjänsten rum sön-

dagen den 24 mars. Därefter har gudstjänst hållits varje sön- och helgdag med undantag av annandag påsk, då den inställdes med anledning av ett större kyrkligt möte i staden. Ritualen har varit den för svenska kyrkan antagna med de förkortningar, som sedan åtskilliga år varit brukliga vid t. ex. Vadstena hospital.»

Visby hospitals predikant yttrar: »Predikanten har, så ofta han varit i tillfälle därtill, deltagit i patienternas små fester och vid ett par betydelsefulla tillfällen därvid hållit för tillfällena i fråga avpassade tal. Över huvud taget har predikanten haft lättare umgås förtroligt med patienterna, sedan 20 manliga mer eller mindre oemottagliga patienter avförts till Västerviks hospital. Särskilt kändes det som en sann lättnad, i synnerhet på grund av hospitalets litenhet, att därvid bli kvitt en synnerligen hatfull och kristendomsfientlig manlig kriminalpatient, som förut städse gjort sitt bästa för att förtaga varje intryck och välsignelse av religionsvården. — Biblioteket har under det gångna året flitigt använts av patienter och betjäning; boklånen ha ökats, vilket mycket torde bero på avförandet av en del äldre asylpatienter till Västervik och intagandet av en del yngre, läsintresserade i de avgångnas ställe.»

Predikanten vid *Lunds* hospital och asyl meddelar: »De s. k. veckounderhållningarna ha under året hållits gemensamt för manliga och kvinnliga patienter. Därvid har förekommit unison sång samt läsning av lämplig berättelselitteratur, levnadsskildringar m. m. Det hela har avslutats med en kort religiös betraktelse, aftonbön och psalmsång. Därigenom att dessa sammankomster på så sätt blivit något innehållsrikare och mer omväxlande än förut, ha de ock blivit något talrikare besökta. Under vintermånaderna ha de efter sedvänja utbytts mot föredrag med skioptikonbilder; enär dessa i regel äro talrikt besökta, ha de hållits på asylens rymliga festsal. Skioptikonbilderna ha kostnadsfritt utlånats dels från Sv. kyrkans diakonstyrelse i Stockholm, dels från centralbyrån för populärvetenskapliga föreläsningar i Lund. Vid ett tillfälle har anordnats förevisning av levande bilder enligt särskilt utvalt program och åsågs denna med synnerligt intresse och även glad förundran av de många, som ej sett dylikt förut.»

Från *Göteborgs* hospital meddelar predikanten bl. a., att en 18 års yngling blivit undervisad till sin första nattvardsgång och därefter konfirmerad.

Predikanten vid *Vänersborgs* hospital och asyl har funnit det sedliga tillståndet bland anstaltspersonalen vara synnerligen gott: »Något sådant som dryckenskap, råhet och slarv märker man just ej. Ordning och en prägel av frihet råder över det hela, och ledningen av anstalten är sådan, att det synes mig, som om var och en kände det som en glädje att göra sin plikt och sitt bästa. Något som jag också skulle vilja påpeka, är de erfarenheter jag gjort beträffande de rätt talrika skötarhemmen vid anstalten. Jag har vid mina besök i dessa hem funnit dem synnerligen ordentliga, snygga och fina: riktiga mönsterhem, vilket för anstalten måste anses såsom särdeles värdefullt och hedrande och i allmänt socialt hänseende mycket betydelsefullt. I detta sammanhang är det mig en synnerlig glädje att även få

giva uttryck åt det alltigenom goda förhållande, som äger rum mellan de ledande vid anstalten och predikanten. Idel vänlighet och förståelse kommer mig till del från såväl vår högt värderade och avhållne överläkare som från läkarna i övrigt och anstaltens syssloman. Hela min verksamhet vid anstalten är sådan, att det är mig en glädje var gång jag får göra mina besök där.»

Från predikanten vid *Säters* hospital föreligger ingen årsberättelse, när befattningen varit besatt endast en del av året. Under den övriga tiden ha andaktsövningar hållits dels av kyrkoherden i staden, dels av ett biträde å hospitalskontoret med religiöst intresse. Biblioteket har skötts av en bitr. uppsyningsman.

Från *Härnösands* hospital meddelar predikanten, att för bokförrådets ökning av direktionen, utöver det ordinarie anslaget å 100 kronor, beviljats ett extra anslag av 500 kronor, varför inköpts och bundits inalles 328 volymer. Av 375 boklån under året kommo 255 på manliga och 91 på kvinnliga avdelningen samt 29 på länsparviljongen; å kvinnoavdelningen har det företrädesvis varit personalen, som anlitat biblioteket; endast 7 av dess patienter ha lånat böcker. Övervägande »berättelser» ha efterfrågats; icke ens den manliga bevakningspersonalen, som dock visar största läslusten, lånar i regel en bok av instruktivt innehåll annat än någon gång på särskild uppmaning.

Predikanten vid *Piteå* hospital och asyl anför bl. a. följande: »Av de under året avlidna 17 patienterna hava alla utom 2, vilka omhändertagits av anhöriga, begravts å hospitalets begravningsplats. Vid jordfästningarna, som på grund av saknad av begravningsklocka fortfarande beklagligtvis måste ske utan sedvanlig klockringning, hava utom den nödiga betjäningen ett antal av 10 till 15 av de kvinnliga patienterna varit närvarande. Behovet av gravkor gör sig fortfarande gällande. Avsaknaden av klockringning vid begravning verkar nedstämmande.»

7. Sjukvård.

Av under årets lopp i de å bifogade tabeller upptagna sjukhusen *intagna* sjuka hava 84·2 % förut ej vårdats å anstalt (**Tab. 1**).

Av intagna, med undantag av från annan anstalt överförda samt sinnesslöa och sinnessvaga, hava 71·8 % för första gången angripits av sinnessjukdom (**Tab. 4**) och 25·7 % hava genomgått ett eller flera anfall av sinnessjukdom; nämnda förhållande är okänt beträffande 2·5 %.

Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst för de under året *tillfrisknade* (**Tab. 10**) har, uttryckt i procent, varit följande:

Under 3 månader	Från 3 intill 6 månader	Från 6 intill 12 månader	Från 1 intill 2 år	Från 2 intill 5 år	Över 5 år	Okänt
24·7	19·4	28·1	14·5	8·7	2·1	2·5

Bland samtliga inträffade *dödsfall* (409 emot 352 under föregående år) angivas dödsorsakerna för 32 % hava varit lungtuberkulos (38 % under 1911), för 12.5 % akut lunginflammation och för 11.2 % sjukdomar i cirkulationsorganen. De avlidna utgjorde 5.3 % av samtliga under året vårdade.

Från Uppsala hospital och asyl omtalas följande olycksfall med dödlig utgång: En 50-årig kroppsligt nedkommen kvinna, som under natten varit osnygg, fördes av ena nattvaken å avdelningen till ett badkar för att tvättas och blev genom intappning av för hett vatten i karet så svårt bränd, att hon några dagar senare avled. Nattvaken, en elev som förut skött sig till full belåtenhet, blev uppsagd och åtalad inför domstol. — En 34-årig dement patient, som var sysselsatt med arbete i närheten av ån, sprang under inflytande av någon hallucination rakt ut i ån och omkom. — En periodiskt sinnessjuk, som vid tillfället var fullt frisk och hade full frihet, tog sig till att bada i ån och sjönk plötsligt under badet, utan att hjälp kunde bringas honom.

Vid Vadstena hospital och asyl har förekommit ett fall av självmord: En kvinna, lidande av melankoli och vårdad å vaksal, hängde sig i gångjärnet till en klosettdörr, varefter hon som snara fastgjort en gardinkordong, tagen från ett dagrumsfönster. Sedan hon endast några få minuter varit borta från dagrummet, upptäcktes hon av en medpatient, som genast tillkallade sköterskan. Energiska upplivningsförsök anställdes utan resultat.

Vid Vänersborgs hospital har förekommit ett fall av barnförflamning, i det anstaltens skomakarmästare i september avled därav efter få dagars sjukdom; smittokällan har ej påvisats. I november sjuknade ett barn i sadelmakarens familj, boende några kilometer från anstalten.

Om fall av tyfoidfieber vid Piteå hospital och asyl anför överläkaren: Under hela år 1911 och våren 1912 ha fall av tyfoidfieber förekommit i anstaltens omedelbara närhet. Oaktat dess utbredning följdes med största noggrannhet, förbud utfärdades till betjäningen att besöka smittade ställen eller förtära något utom anstalten samt de noggrannaste föreskrifter givits renhållaren angående latrinkärlen, ha sporadiska fall icke kunnat förekommas. Från mars till augusti insjuknade 3 kvinnliga sjukvårdselever och ett köksbiträde, från augusti till november 3 av patienterna. Alla gingo till hälsa. Sedan den 11 november 1912 hade ännu den 21 april 1913 intet nytt fall inträffat.

Antalet *kriminalpatienter* (Tab. 13) utgjorde vid årets slut 436 (373 män, 63 kvinnor), d. v. s. 5.6 % av samtliga närvarande. Antalet underhållsdagar för kriminalpatienterna uppgick till 152 808. Medeltalet per dag vårdade kriminalpatienter i förhållande till medeltalet av samtliga vårdade belöpte sig vid olika anstalter (oberäknat Växjö kriminalasyl) till högst 8.3 % vid Nyköpings hospital och lägst 1.5 % vid Växjö hospital (7 % vid Stockholms, Västerviks och Härnösands hospitaler).

Under året hava 24 för brott tilltalade personer (samtliga män) blivit för observation och undersökning av Medicinalstyrelsen inremitterade till stats-

hospital; av dessa hade de betygsskrivande läkarna förklarat 14 i saknad av förståndets bruk, 4 i saknad av förståndets fulla bruk och 6 tillräkneliga.

Antalet *underhållsdagar* (Tab. 15) för de under året å statsanstalterna vårdade uppgick till 2 884 527, av vilka för första klass 2·2 %, för andra klass 9·2 %, för tredje klass 80·5 %, för avgiftsfria 5·3 % och för landstings- resp. stadsanstalter 2·8 %.

Totalkostnaden för sjukvården (Tab. 15) har uppgått till 4 924 073 kronor 4 öre; årliga medelkostnaden per sjukplats har utgjort 600 kr. 35 öre och dagliga medelkostnaden för varje patient 1 krona 64 öre (emot kr. 574·04 resp. kr. 1·57 under år 1911). Vid jämförelse mellan olika anstalter visar sig dagsmedelkostnaden störst vid Stockholms hospital med kr. 2·86 och lägst vid Vadstena och Vänersborgs hospitaler med vardera kr. 1·30. Medelkostnaden av *statsmedel* per år och patient har utgjort kr. 480·43 (emot kr. 469 under 1911).

Här nedan lämnas en jämförande översikt över kostnaden vid statens anstalter för en del av de huvudrubriker, som upptagas i Tab. 17.

Översikt över kostnaden för år och sängplats vid statens hospital för avlöning, utspisning, kläder, eldning, medicin och tvätt under år 1912.

	Stockholms hosp.	Uppsala hosp. o. asyl	Nyköpings hosp.	Vadstena hosp. o. asyl	Vaxjö hosp.	Visby hosp.	Lunds hosp. o. asyl	Malmö asyl	Göteborgs hosp.	Vänersborgs hosp. o. asyl	Kristinehamns hosp.	Härnösands hosp.	Piteå hosp. o. asyl
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Avlöning	304·67	177·88	252·74	154·66	275·74	296·89	147·01	194·60	250·07	151·87	179·80	191·71	227·78
Utspisning	340·99	254·55	260·29	214·85	282·57	292·31	225·40	202·87	277·30	233·02	243·72	263·58	245·08
Linne-, gång- och sängkläder . . .	42·23	59·67	29·95	33·73	32·67	30·57	38·95	29·63	41·85	29·77	27·72	29·37	36·43
Eldning och lys-hållning	176·96	81·92	97·07	75·68	122·28	94·04	72·12	83·30	140·80	63·66	93·33	66·31	114·61
Medikamenter . .	17·65	8·10	5·20	5·29	7·09	4·52	4·84	3·70	6·43	6·61	5·46	7·06	5·09
Tvätt och renhållning	19·79	11·20	9·68	8·13	11·19	12·89	10·64	13·23	15·67	8·88	8·58	9·41	12·45

Vad i övrigt angår sjukvården och därmed sammanhängande frågor å rikets anstalter för sinnessjuka hänvisas till Tab. 1—19.

Angående kolonien i Korsberga har överläkaren Lindell meddelat följande:

	Män	Kvinnor	Summa
Kvarvarande från 1911	78	52	130
Intagna under 1912	11	2	13
Summa vårdade	89	54	143
Utskrivna under 1912:			
till hospitalet	15	2	17
till hemorten	3	2	5
såsom död	—	1	1
Summa utskrivna	18	5	23
Kvarvarande till 1913	71	49	120

Av de till hospitalet återförda voro 7 överflyttade hit från andra hospital för anbringande i familjevård. Orsakerna till återflyttningen voro:

	Män.	Kvinnor.
Psykisk försämring	10	2
Kroppslig sjukdom	2	—
Rymningsbegär	3	—

Av de 2 kroppsligt sjuka har en innevarande år kunnat återföras till Korsberga. Dessutom har en man varit återförd hit under kortare tid av året för undergående av operation.

Av de till hemorten utskrivna var en kvinna (periodisk psykos) tillfrisknad, de övriga (dementia primaria) förbättrade.

Fördelningen efter sjukdomsformer var vid årets utgång följande:

	Män	Kvinnor
Melancholia	—	1
Psychosis periodica	4	—
Dementia primaria	64	44
Paranoia	3	1
Psychosis ex intoxicatione	—	1
Imbecillitas	—	2
Summa	71	49

De vid 1912 års utgång närvarande sjukas fördelning på olika hem var följande:

	Män	Kvinnor
I centralhemmet	5	1
I 1 hem å 1 man och 1 hem å 1 kvinna	1	1
I 16 » å 2 män » 10 » å 2 kvinnor	32	20
I 7 » å 3 » » 5 » å 3 »	21	15
I 3 » å 4 » » 3 » å 4 »	12	12
I 27 hem för män och 19 hem för kvinnor samt i centralhemmet	71	49

Två hem (för män) voro för tillfället ej belagda.

Två nya hem (ett för män och ett för kvinnor) hava under året tillkommit och tre hem hava förklarats olämpliga för familjevård: ett hem, sedan det konstaterats att de sjuka utspisats med underhaltig föda, ett hem på grund av visad likgiltighet vid patienters avvikande och ett hem efter upprepad tredska att ställa sig givna sjukvårdsföreskrifter till efterrättelse.

Vårdarna i förenämnda 48 hem tillhörde följande yrken:

Jordbrukare (hemmansägare 33, arrendatorer 4, torpare 1, jordbruksarbetare 3)	41
Lägenhetsinnehavare	1
Hantverkare (skomakare 2, snickare 1, smed 1, tvätterska 1)	5
Sägverksförman	1
	<u>Summa 48</u>

Av patienterna hava 68.5 % av männen och 50 % av kvinnorna eller sammanlagt 61.5 % av samtliga under året vårdade kunnat sysselsättas, såsom framgår av följande tablå:

	Män	Kvinnor
I lantbruk och ladugård	49	3
I hantverk	3	—
Med hushållssysslor	—	11
Med sömnad, spånad, vävnad	—	4
Med strumpstickning	—	9
Med handräckning, vedhuggning o. d.	9	—
	<u>Summa 61</u>	<u>27</u>
	88	

I centralhemmet, där förut en i skrädderiyrket kunnig familjevårdspatient varit stationerad såsom biträde vid lagningar och förrådens vidmakthållande, har under året, i samma syfte och ävenledes med stor ekonomisk fördel, tillkommit en såsom skomakare utbildad patient, som dessförinnan, men med klen arbetsresultat, varit inackorderad hos en jordbrukare, då ingen hantverkare med samma yrke står till buds såsom vårdare. Såsom biträden åt centralhemmets betjäning ha dessutom såsom vanligt en manlig och en kvinnlig patient varit därstädes placerade.

Flitpenningar utgå såsom förut med 10 öre pr arbetsdag till centralhemmets biträden och med 5 öre till övriga arbetande sjuka. Såsom ytterligare uppmuntran utdelas tuggtobak till dem av dessa, som förut plägat använda sådan.

Såsom förströelse för de sjuka och uppmuntran för deras vårdare anordnades i centralhemmet en enkel midsommarfest med föredrag av församlingens kyrkoherde, sång av socknens sångkör och traktering. Den av omkring 200 personer besökta festligheten efterlämnade tydligen hos alla deltagarna ett angenämt minne.

Omsättningen inom centralhemmet framgår av följande tabell:

Orsaken till vistelsen i centralhemmet	Kvarliggande från 1911	Intagna 1912	Avförda under 1912					Kvarliggande till 1912
			till samma hem	till annat hem	till hospitalet	till hem-orten	döda	
Biträden inom hemmet	3	2	—	1	—	—	—	4
Kroppslig sjukdom	—	15	10	1	2	—	1	1
Psykisk försämring	3	28	4	13	14	—	—	—
Väntan på lämpligt hem	1	16	—	14	1 ¹	1 ²	—	—
Summa	7	61	14	29	17	1	1	6

Av förenämnda i centralhemmet vårdade voro 50 män och 18 kvinnor. Högsta antalet samtidigt vårdade har varit: av män 9, av kvinnor 5 och av båda könen 12.

Direkt från ett hem till ett annat har överflyttats 1 patient.

Allmänna hälsotillståndet har även under 1912 varit tillfredsställande. Provinsiälläkaren i distriktet har 3 gånger varit tillkallad. Trenne patienter hava införts till sjukstugan i Vetlanda i och för större operationer, därav 2 fingeramputationer, och en till lasarettet i Växjö (enucleatio bulbi). Dödsorsaken vid det enda under året timade dödsfallet var hjärtfel.

Såsom vanligt hava ett flertal fall förekommit, där de sjuka bortgått och varit frånvarande från ett par timmar till ett par dagar utan att verkligt rymningsbegär kan sägas hava förelegat. Detta torde däremot varit fallet i fråga om 5 manliga sjuka, av vilka 3 efter omhändertagandet återfördes direkt till hospitalet, medan 2 efter ankomsten till sina hemorter på framställning från vederbörande målsmän permitterades. Den ena av dessa — en periodiker — återfördes efter några dagar till hospitalet, medan den andra — en paranoiker, som visade sig hava ganska väl korrigerat sina förföljelseidéer, på hemställen av kommunalordföranden blev utskriven såsom förbättrad.

Vårdavgifterna hava fortfarande utgått med lägst 60 och högst 90 öre per dag och familjevårdspatient. För kosten i centralhemmet erlägger hospitalet till förestånderskan, som enligt frivilligt åtagande och utan särskild ersättning ombesörjer mathållningen, 70 öre per dag och person av patientbiträden och betjäningpersonal samt 50 öre per dag och tillfälligt där vårdad patient. Då dessa senare avgifter vid numera stegrade livsmedelspriser visat sig otillräckliga, blir någon ökning av dessa nödvändig. Av samma anledning hava av vårdarna gjorda framställningar om vårdavgifternas ökning, särskilt för icke arbetsföra sjuka, i rätt stor utsträckning visat sig böra tillmötesgås.

¹ Våldsamhetsutbrott hos en till Korsberga utflyttad patient nödvändiggjorde denna återflyttning till hospitalet redan efter 2 dagar.

² En gift kvinna, permitterad på mannens begäran och senare utskriven såsom förbättrad.

Vårdavgifterna per dag utgingo vid årets utgång sålunda:

4	patienter	à	50	öre
18	»	»	60	»
24	»	»	65	»
22	»	»	70	» (därav 4 biträden i Tomtebo)
9	»	»	80	»
14	»	»	85	»
5	»	»	90	»

I medeltal uppgingo således vårdavgifterna vid 1912 års utgång till 71·2 öre mot 70 vid närmast föregående årsskifte.

Antalet underhållsdagar för sjuka utgjorde 46 202, medeltalet vårdade per dag 126·2 mot respektive 43 999 och 120·5 under år 1911.

Utgifternas fördelning på respektive anslagstitlar framgår av följande sammanställning:

Avlöning	kronor	5 683·76
Patienters underhåll och vård	»	32 746·57
Linne, gång- och sängkläder	»	2 533·72
Eldning och lyshållning	»	535·95
Trätt och renhållning	»	156·86
Inventarier	»	407·27
Underhåll och byggnader	»	361·26
Transporter och körslor	»	715·16
Diverse	»	2 089·13

Summa kronor **45 229·68**

Avgår: underhåll av byggnader kr. 361·26

inkomst av centralhemmets trädgård » 25·— 386·26

Totalkostnad för familjevården i Korsberga kronor **44 843·42** .

Från och med 1911 har det förut å utgiftsstaten för Korsbergakolonien upptagna arvodet till överläkaren (kr. 500) inflyttats i dennes å hospitalets utgiftsstat upptagna löneförmäner. Om, såsom rättvist torde böra ske, för ett bedömande av de verkliga familjevårdskostnaderna, detta belopp på sätt, som skett alla föregående år sedan denna vårdforms införande, tilläggas familjevårdens totalkostnad, blir denna *kr. 45 343·42* och således medelkostnaden per dag och patient 98·14 öre och per år och patient kr. 359·13 mot respektive 97·7 öre och kr. 356·70 för år 1911.

Genom Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut 1912 har på extra stat för 1913 anvisats ett anslag av 41 000 kr. för uppförande vid centralhemmet av en sjukvårdspaviljong och en uthusbyggnad och har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med direktionens framställning, ansett denna paviljong böra uppföras av sten, för så vitt detta kunde ske utan överskridande av det beviljade byggnadsanslaget. En den 27 september 1912 inträffad brandolycka

då förut befintliga uthusbyggnader — med undantag av en vedbod — nedbrunno, gör att byggnadskostnaderna ej oväsentligt måste ökas. Denna eldsvåda, som enligt vederbörlig polisutredning uppkommit å hövinden, dit eldnistor från kaminröret i den såsom verkstadsrum för skomakaren använda lokalen av luftdraget förts genom en springa under takåsen, har emellertid yttermera understrukt den av mig upprepade gånger framhållna nödvändigheten av att till ifrågavarande sjukhusbyggnad endast använda eldfastare material.

En annan för kolonien viktig fråga är anskaffandet av egen kyrkogård, sedan församlingen, ej nöjd med den från 5 till 10 förhöjda avgift per gravplan, som utgått alltsedan 1907, vid kyrkostämman den 20 sistlidna december beslutat höja priset per gravplan »inom linjen» till — 50 kr.! Lämplig plats för en koloniens kyrkogård finnes å ett till norra gränsen av församlingens kyrkogård gränsande åkerfält.

Liksom föregående år har överläkaren Lindell även för 1912 varit förordnad utöva tillsyn över inom Korsberga socken befintliga, Korsbergakolonien icke tillhörande sinnessjuka, under 1912 uppgående till ett 40-tal.

b) Landstingens och de större städernas upptagningsanstalter.

I tabellariska översikter, som åtfölja denna berättelse, ingår redogörelse för sjukvården även vid vissa mer självständiga upptagningsanstalter, tillhörande landsting eller större städer; såsom sådana räknas för närvarande sjukhuset vid Långbro jämte upptagningsanstalterna vid Ulvsunda och i Nyköping. Ur årets berättelser från dessa anstalter må följande meddelas:

Sjukhuset vid Långbro har plats för 640 sjuka; årets medelbeläggning utgör något över 580. Portionspriset per dag är för första klass patient 104½ öre, för patienter i allmän klass 57½ öre, för tjänstemän 131½ öre, för föreståndarinnor och översköterskor 114½ öre, för kvinnlig betjäning 89½ öre och för manlig betjäning 95½ öre. Under året utfördes 80 867 patientdagsverken, varav cirka 40 % på manliga och 60 % på kvinnliga patienter; i medeltal ha 269 patienter varje söckendag varit sysselsatta med arbete.

Å biologiska reningsanläggningen, vilken under år 1911 försetts med spridningsanordning enligt Sprinklers system samt ävenledes under samma år utökats med en andra tank, har under år 1912 undergått åtskilliga kompletterande förbättringar. Genom de år 1911 vidtagna anordningarna ernåddes en bättre reningseffekt beträffande spillvattnet från sjukhuset, men genom den nya spridningsanordningen alstrades en elakartad lukt, som förorsakade obehag över större delen av området. För avhjälpande av detta missförhållande har under år 1912 insatts en utsugningsfläkt i kulverten till maskinskorstenen, varigenom utsugningen ökats från förutvarande 0½ kbm. till 5 kbm. pr sekund. Fläkten drives med elektrisk motor. I sammanhang med

nyssnämnda anordning för den skämda luftens avlägsnande från filtret be-
fanns även nödvändigt att påbygga det åttakantiga postamentet omkring
maskinskorstenen. Den luft, som utsuges genom kulverten, utsläppes näm-
ligen genom ventiler i övre delen av postamentet och genom påbyggnaden,
utgörande 10 meter, vinnes den fördelen, att luften utsläppes högre upp, än
förut varit fallet. De sålunda vidtagna åtgärderna för avlägsnande av ovan-
nämnda dåliga luft från reningsanläggningen ha visat sig vara fullt effek-
tiva. Filtret, som visat sig hava en väl liten yta (270 kvm.) i förhållande
till den vattenmängd (i medeltal 250 kbm. pr dygn), som måste passera
igenom densamma, har under året tillökats med ytterligare en bädd om 90
kvm. Spridarrören i filterbädden ha försetts med en av sjukhusets maski-
nist uppfunnen spolningsanordning, varigenom den förut synnerligen besvär-
liga renbällningen av rören i hög grad underlättats. Reningsanläggningen
i sin helhet fungerar nu fullt tillfredsställande. Kostnaderna för de å re-
ningsanläggningen under året utförda kompletteringsarbetena uppgå till föl-
jande helopp: filterbädd 2 100 kr., spolningsanordning för spridarrören 902·34
kr., påbyggnad av postamentet kring maskinskorstenen 1 385 kr., fläkt med
motor 1 070 kr., sammanlagt utgörande kr. 5 457·34.

Under året hava nedanstående arbeten under titeln »ny- och ombyggnader»
utförts till följande kostnadsbelopp: köksavfalls- och brandredskapsbod 1 451·56
kr., åtta skyddsskärmar och ett avträdeshus i promenadgårdarna 6 897·80
kr., två vädringsskjul 2 999·88 kr., ordnande av avlopp för regnvatten om-
kring sjukhusbyggnaderna 11 986·94 kr., bevattningsanordning för trädgår-
den och vattenkastare å promenadgårdarna 2 999·54 kr., redskapsbod och
förvaringskällare för trädgården 4 996·23 kr., bostadshus för hantverkare
11 996·64 kr.

I förslaget till stat för år 1913 har hälsovårdsnämnden äskat ett belopp
av 58 000 kr. för uppförande av ett bostadshus för biträdande läkare. Då
emellertid stadsfullmäktige ansågo den beräknade totalkostnaden väl hög,
återförvisades ärendet till vederbörande myndighet för utrönande av, huru-
vida kostnaden i någon mån skulle kunna nedbringas. Frågan om upp-
förandet av denna byggnad torde alltså, efter verkställd omprövning i ovan-
berörda avseende, åter komma att framläggas för slutligt avgörande.

Vid hälsovårdsnämndens sammanträde den 12 januari 1912 erinrade förste
stadsläkaren om, att det vore att befara, att under den närmaste framtiden
ytterligare utrymme komme att erfordras för bestridande av stadens sinnes-
sjukvård. Sedan i anledning härav förste stadsläkaren och överläkaren å
sjukhuset vid Långbro anmodats att till nämnden inkomma med förslag till
erforderliga åtgärder i berörda avseende, hava de i avgivet utlåtande före-
slagit, att för vård av oroliga och svårskötta sinnessjuka måtte vid sjuk-
huset vid Långbro uppföras två paviljonger enligt ritningar och kostnads-
förslag av arkitekten G. Wickman. I sammanhang härmed ha ock erfor-
derliga tillbyggnader och ändringar av sjukhusets ekonomiavdelning före-
slagits ävensom nytt markförvärv för beredande av plats för de föreslagna
byggnaderna.

Då utredning om ovannämnda utvidgning av sjukhuset i det närmaste slutförts, torde frågan inom kort komma att framläggas till stadsfullmäktiges behandling.

Utrymmet i de oroliga avdelningarna, särskilt de kvinnliga, har under året visat sig bliva alltmera bristande, varför det under sommaren och hösten blev nödvändigt att till den åter öppnade sjukhuslokalen Hornsgatan 82 i Stockholm överföra 20 st. oroliga och halvroliga kvinnliga patienter. Trots detta är dock alltjämt bristen på platser, särskilt isoleringsrum, för oroliga — såväl män som kvinnor — mycket kännbar, och den enda möjliga, dock föga lämpliga, utvägen att överbelägga de oroliga avdelningarna måste fortfarande tillgripas.

Upptagningsanstalten vid Ulvsunda, tillhörig Stockholms läns landsting, äger inalles 27 platser, därav 2 i första och 25 i allmän klass; medelbeläggningen per dag uppgår till nära 24. Portionspriset för dag och patient belöper sig till 103 öre. — På grund av att ett stort antal patienter vunnit inträde vid Uppsala hospital har plats genast kunnat beredas för inträdesökande, vadan sjukhuset numera kan motsvara sitt ändamål att bereda omödelbar vård åt nyinsjuknade.

Upptagningsanstalten i Nyköping är avsedd för 20 patienter av allmän klass; medelbeläggningen per dag uppgår till nära 20. Portionspriset för dag och patient belöper sig till 70 öre. 8 män och 5 kvinnor ha under året varit sysselsatta med arbete.

Beträffande verksamheten vid övriga i tabellerna icke förekommande upptagningsanstalter för sinnessjuka hänvisas till översikten å sid. 23.

c) Enskilda anstalter.

Vid *Sigtuna sjukhem* har platsantalet enligt gjord ansökan ytterligare nedbragts från 24 till 23, varigenom utrymmet återgått till det ursprungligen (nåd. brev den 19 september 1902) medgivna.

Vid *Sollidens* enskilda anstalt har en ny villabyggnad uppförts och samtidigt nådigt tillstånd erhållits att höja patientantalet från 12 till 16.

Solna sjukhem har under 1912 erhållit nådigt tillstånd att emottaga antingen 25 män och 9 kvinnor (såsom tillförne) eller ock 27 män och 7 kvinnor för tillgodoseende av den ökade efterfrågan å mansplatser. I samband därmed har korridoren i kvinnoavdelningen avbalkats medelst skjutdörrar, så att två rum därstädes kunna användas för manliga patienter.

Genom nådig resolution den 2 februari 1912 har med. lic. Ivan Bystedt meddelats tillstånd att å egendomen Kiholm i Västertälje socken av Stockholms län anordna en anstalt för vård av på en gång högst 20 sinnessjuka under villkor att den närmaste sjukvården å anstalten förestås av en i sinnes-

Översikt över antalet intagna, döda, underhållsdagar samt utrymme å landstingens och de större städernas upptagningsanstalter för sinnessjuka år 1912.

1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Landstingsområde eller stad; sjukvårdsanstalt	Antal patienter		Underhållsdagar	Antal sjuk-sängar	Landstingsområde eller stad; sjukvårdsanstalt	Antal patienter		Underhållsdagar	Antal sjuk-sängar
	in-tagna	döda				in-tagna	döda		
Stockholms stad.					Hallands län.				
Sjukhuset vid Långbro †	202	46	212 538	640	Falkenbergs lasarett	17	—	8 628	22
Provisoriska sinnessjukhusen utom sjukh. v. Långbro ¹	150	13	20 460	122	Varbergs	—	—	—	2
Stockholms län.					Göteborgs o. Bohus län.				
Upptagningsanstalten vid Ullsunda †	48	7	8 718	27	Uddevalle lasarett	10	1	6 224	24
Uppsala län.					Göteborgs stad.				
Upptagningsanstalten vid Uppsala hospital †	8 083	24	Upptagningsanstalten vid Göteborgs hospital †	23 486	75
Södermanlands län.					Älvsborgs län.				
Upptagningsanstalten i Nyköpings †	27	—	7 161	20	Borås lasarett	3	—	55	3
Östergötlands län.					Upptagningsanstalten vid Vänersborgs hospital †	10 899	30
Vadstena lasarett	31	1	5 921	16	Skaraborgs län.				
Norrköpings stad.					Mariestads lasarett	3	—	1 074	3
Norrköpings sjukhus	13	—	791	14	Falköpings	34	2	8 597	24
Jönköpings län.					Värmlands län.				
Ulfspårre-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö	93	2	13 898	40	Upptagningsanstalten vid Kristinehamns hospital †	25	2	7 175	20
Kronobergs län.²					Örebro län.				
Upptagningsanstalten vid Växjö hospital †	11 878	40	Örebro lasarett	26	1	4 262	12
Kalmar läns norra landstingsområde.					Västmanlands län.				
Västerviks lasarett	18	—	1 513	6	Västerås lasarett	32	—	8 960	21
Kalmar län södra landstingsområde.					Kopparbergs län.				
Kalmar lasarett	5	—	448	3	Falu lasarett	1	—	598	12
Gottlands län.					Upptagningsanst. vid Säters hospital †	416	30
Visby lasarett	4	—	292	2	Gävle län o. Gävle stad.				
Blekinge län.²					Gävle o. Gästriklands lasarett	23	3	4 317	14
Karlskrona lasarett	2	—	792	3	Hudiksvalls lasarett	14	—	4 201	16
Kristianstads län.					Söderhamns	46	1	6 593	22
Kristianstads lasarett	39	1	15 757	46	Västernorrlands län.				
Simrishamns	—	—	756	3	Härnösands lasarett	2	—	55	4
Angelholms	15	—	1 309	4	Upptagningsanstalten vid Härnösands hospital †	8 515	24
Malmöhus län.					Jämtlands län.				
Upptagningsanstalten vid Lunds hospital †	47	3	9 276	28	Östersunds lasarett	19	—	4 030	12
Malmö stad.					Västerbottens län.				
Allmänna sjukhuset	92	8	11 192	34	Umeå lasarett	45	3	6 472	20
					Norrbottnens län.				
					Haparanda lasarett	—	—	—	1
					Luleå	4	—	128	3
					Piteå	—	—	—	2
					För hela riket	1 090	94	445 468	1 468
					Om de med † betecknade frändragas	741	36	137 323	510

† Siffrorna ingå i Tab. 1—15 i denna berättelse. — ¹ Katarina sjukhus, avd. för sinnessjuka, samt provisoriska sinnessjukhuset å 82 Hornsgatan, som öppnades omkr. den 1 juli 1912. — ² Upptagningsanstalten vid Växjö hospital gemensam för Kronobergs och Blekinge län.

sjukvård utbildad, av överinspektören för sinnessjukvården i riket godkänd översköterska. Anstalten benämnes *Bagges sjukhem*.

Översikt för år 1912 över antalet platser samt intagna, avförda och den 31 dec. 1912 närvarande vid enskilda anstalter för sinnessjuka.

A n s t a l t	Plat- ser	Intagna		A v f ö r d a								Den 31 12 1912 när- varande	
				friska		för- bättrade		oför- bättrade		döda			
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Bagges sjukhem	20	6	9	—	—	1	1	—	—	1	—	4	8
Holmehus (Malmö)	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Katrinelund (Malmö)	12	—	5	—	1	—	—	—	2	—	—	—	12
Karlshäll (Stockholm)	10	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	6	3
Peterska hemmet (Uppsala)	15	2	—	—	—	1	2	1	—	—	1	1	7
Sigtuna sjukhem	23	3	—	1	—	1	—	1	1	1	—	8	4
Solliden (Åkarp)	16	—	16	—	3	1	2	—	3	—	—	—	7
Solna sjukhem	34	32	11	9	6	6	4	9	—	5	2	28	5
Vängelsta (Uppsala län)	19	5	3	—	—	—	—	2	—	—	—	10	9
Summa	161	44	41	10	10	9	9	15	6	7	3	57	64
		85		20		18		21		10		121	

Av de såsom oförbättrade avförda ha 14 överförts till annan anstalt för sinnessjuka.

III. Antalet sinnessjuka och idioter inom riket.

I Tab. 20 meddelas ett sammandrag av de uppgifter, vilka det enligt § 69 gällande nådiga stadga angående sinnessjuka åligger kyrkoherde samt kommunal- och hälsovårdsnämnd att till vederbörande tjänsteläkare avgiva.

Här nedan meddelas en översikt över resultaten av tjänsteläkarnas besök hos sinnessjuka och idioter.

Följande vanvårdsfall omförmäles i rapporterna: Ett sinnessjukt fattig-hjon, en 36-årig f. d. arbetare, som under ett halvt år lidit av epileptiska anfall med efterföljande våldsamhetsperioder, hölls instängd i en liten avbalkning utan fönster och uppvärmd med fotogenkamin. Ansökan om hospitalsvård hade gjorts redan för 7 år sedan, men ännu ej beviljats.

Översikt för år 1912 över av provinsial- och extra provinsialläkare besökta sinnessjuka och idioter med hänsyn till deras antal, beskaffenheten av deras vård och deras behov av anstaltsvård.

L ä n	Antal besökta		Vårdens beskaffenhet			Behov av anstaltsvård	
	Sinnessjuka	Idioter	Tillfredsställande	Mindre god	Vanvård	Sinnessjuka	Idioter
Stockholms län	44	98	134	8	—	2	6
Uppsala »	6	16	22	—	—	—	1
Södermanlands »	16	37	51	2	—	—	5
Östergötlands »	2	6	8	—	—	—	—
Jönköpings »	91	75	149	17	—	9	8
Kronobergs »	73	40	102	11	—	10	4
Kalmar »	64	63	114	13	—	13	12
Gottlands »	19	7	22	4	—	1	—
Blekinge »	2	2	4	—	—	1	—
Kristianstads »	34	30	63	1	—	2	3
Malmöhus »	53	77	122	8	—	13	7
Hallands »	2	3	5	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län	79	76	144	10	1	13	9
Älvsborgs län	49	49	90	8	—	20	7
Skaraborgs »	33	50	79	4	—	5	7
Värmlands »	45	60	101	4	—	11	3
Örebro »	19	30	46	3	—	2	2
Västmanlands »	7	17	23	1	—	3	—
Kopparbergs »	46	58	99	5	—	16	5
Gävleborgs »	37	55	89	3	—	10	5
Västernorrlands »	24	31	45	10	—	8	7
Jämtlands »	18	26	42	2	—	2	4
Västerbottens »	39	68	103	4	—	5	4
Norrbottnens »	18	35	48	5	—	8	10
Summa	820	1 009	1 705	123	1	148	109

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1912 har skyddsföreningen överlämnat till överläkarna vid statens anstalter för sinnessjuka tillhoppa 1 990 kronor, varav 300 kronor till Uppsala och Lunds hospital, 275 kronor till Vadstena hospital, 225 kronor till Växjö hospital, samt lägre belopp, minst 15 kronor, till övriga anstalter.

Därjämte hava till fyra sinnessjuka givits sammanlagt 425 kronor, vadan sålunda hela understödsbeloppet uppgår till 2 335 kronor.

Till bestridande av dessa utgifter har föreningen haft att tillgå årsavgifter av 152 ledamöter och räntan av förut befintligt kapital, som minskats från 43 006 kronor 70 öre till 42 872 kronor 97 öre.

Stockholm den 31 december 1913.

Underdånigst

B. BUHRE.

RICHARD STENBECK.

E. SEDERHOLM.

G. HULTKVIST.

F. BISSMARK.

Ernst Klinckowström.

Tab. I. Sammanställning av uppgifterna från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående *intagna och avförda* samt den 31 december *befintliga* patienter år 1912.

A n s t a l t	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11			12	
	Intagna ¹		Intagna, å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka överförda		tillfrisknade		förbättrade		oförbättrade		till annan statens anstalt för sinnessjuka		döda		icke sinnessjuka vid intagning		Den 31 december befintliga			Antalet expekteranter den 31 december	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	S:a	m.	kv.
Stockholms hospital . . .	134	112	105	90	1	3	53	40	23	12	26	25	36	39	11	25	34	43	109	119	228	133	160
Uppsala » och asyl . . .	89	113	81	106	67	84	22	34	24	15	11	2	110	134	27	36	—	—	645	568	1 213	399	296
Nyköpings hospital . . .	43	37	20	19	9	9	9	7	7	8	11	8	18	13	3	6	—	—	110	70	180	4	7
Vadstena » och asyl . . .	70	74	63	64	—	—	12	12	—	6	3	2	43	41	19	19	—	—	405	378	783	209	86
Växjö » . . .	55	56	45	48	24	—	7	11	6	3	—	—	66	47	8	8	—	—	227	192	419	49	14
» » kriminalavd.	26	—	24	—	10	—	—	—	1	—	—	—	23	—	2	—	53	—	107	—	107	10	—
Västerviks »	149	175	135	159	267	200	11	11	5	4	1	—	—	—	11	4	—	—	386	354	740	120	23
Visby »	13	11	8	7	—	—	—	2	1	2	—	—	20	—	1	3	—	—	27	35	62	—	—
Lunds » och asyl	119	126	109	114	30	11	17	22	7	10	3	3	105	67	27	31	51	—	583	598	1 181	254	241
Malmö asyl	1	3	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	48	76	124	7	7
Göteborgs hospital	100	88	77	70	7	6	12	16	9	11	7	6	74	39	10	13	51	—	155	150	305	24	31
Vänersborgs » och asyl	88	99	79	81	54	28	19	23	13	17	10	5	83	61	23	21	—	—	529	542	1 071	240	117
Kristinehamns »	45	57	37	44	24	19	13	26	—	6	2	—	41	46	14	10	—	—	372	389	761	—	—
Sätters »	158	190	136	165	194	222	14	12	6	5	2	5	—	—	5	5	—	—	324	381	705	115	15
Härnösands »	41	38	36	28	—	—	12	11	1	4	—	1	27	33	7	5	—	—	143	113	256	45	29
Piteå hospital och asyl	76	67	65	61	—	—	12	8	4	3	4	1	24	27	8	9	—	—	205	163	368	53	6
Sjukhuset vid Långbro	109	93	85	71	17	11	30	33	35	37	19	40	11	15	22	24	43	—	289	264	553	—	—
Upptagn.-anst. v. Ulvsunda	17	31	17	31	—	—	4	7	2	4	3	5	5	15	3	4	—	—	13	8	21	—	—
» » i Nyköping	15	12	6	8	—	—	3	1	1	2	1	—	9	9	—	—	—	—	11	8	19	—	—
Summa	1348	1382	1 129	1 169	704	594	250	276	145	149	105	103	695	586	202	207	12	3	4 688	4 408	9 006	1 662	1 032
	2 730		2 298		1 298		526		294		208		1 281		409		15					2 694	

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här. — ² Därav 1 icke sinnessjuk vid intagandet. — ³ 1 man intagen för observation och 3 på polisremiss. — ⁴ På polisremiss. — ⁵ För observation. — ⁶ Därav vid Korsberga: m. 71, kv. 49, s:a 120.

Tab. 2. Översikt för år 1912 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda, samt vid årets slut befintliga, med fördelning efter de särskilda sjukdomsformerna.

S j u k d o m	2		3		4		5		6	
	Intagna ¹		Intagna, å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Tillfrisknade		Döda		Den 31 december befintliga	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i>	66	140	58	123	29	46	13	25	100	246
Mani, <i>Mania</i>	12	18	12	18	9	13	1	2	24	42
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	177	258	114	166	82	130	17	20	329	458
Förvirring, <i>Confusio</i>	41	78	40	74	22	46	5	9	18	72
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	634	596	537	530	34	21	65	73	3 027	2 448
Kronisk förryckhet, <i>Paranoia</i>	36	46	30	43	—	1	10	11	298	308
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i>	8	15	7	7	—	—	7	9	163	280
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	43	23	38	21	5	1	13	9	131	69
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	42	51	38	41	12	12	2	3	74	91
Sinnessjukdom i följd av kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	85	10	70	7	56	5	2	1	93	6
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	52	13	47	13	—	—	26	11	68	22
Svagsinnet av organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	57	79	50	77	1	1	28	24	101	171
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i>	21	18	21	17	—	—	10	3	105	75
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i>	62	34	56	29	—	—	3	6	154	120
Sinnessjukdom, okänd eller icke förefintlig	12	3	11	3	—	—	—	1	3	—
Summa	1 348	1 382	1 120	1 169	250	276	202	207	4 688	4 408
	2 730		2 298		526		409		9 096	

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här.

Tab. 3. Översikt för år 1912 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade och döda, med fördelning efter *kön* och *ålder*.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15	
	Uder 15 år		15—20 år ¹		20—25 år		25—30 år		30—35 år		35—40 år		40—45 år		45—50 år		50—60 år		60—70 år		Över 70 år		Okänd ålder		Summa		Total- sum- ma	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Intagna ²	3	3	60	55	149	118	220	187	185	178	193	160	129	141	125	147	148	216	98	124	35	53	3	—	1 348	1 382	2 730	
Intagna, å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade . . .	3	3	39	53	134	102	196	164	160	154	155	134	105	121	101	118	125	170	79	102	29	48	3	—	1 129	1 169	2 298	
Tillfrisknade	1	3	15	15	27	31	31	34	38	36	24	28	29	37	34	33	26	34	18	20	4	5	3	—	250	276	526	
Döda	—	—	1	3	2	7	17	12	24	22	18	11	14	19	20	24	44	38	28	33	34	38	—	—	202	207	409	

Tab. 4. Översikt för år 1912 över de offentliga, självständiga anstalter intagna sinnessjuka, fördelade efter *civilstånd*, *sjukdomens bestånd före intagningen* samt *antal förutgångna anfall*.

In- tag- na.	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18	
	Summa		Ogifta		Gifta		Änk- lingar		Änkor		Från- skilda		Under 3 mån.		3—6 mån. ²		6—12 mån.		1—2 år		Över 2 år		Okänt		Intet		Ett		Två		Tre		Fyra eller flera		Okänt	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
A ⁴ .	1265	1330	838	778	387	431	37	110	3	11	314	364	99	111	103	131	136	148	570	549	43	27	921	943	127	186	50	59	25	24	91	95	51	23		
	2 595		1 616		818		147		14		678		210		234		284		1 119		70		1 864		313		109		49		186		74			
B ⁵ .	1052	1123	704	647	315	376	31	93	2	7	265	298	81	98	89	120	118	131	464	470	35	6	817	866	100	144	30	32	8	14	53	51	44	16		
	2 175		1 351		691		124		9		563		179		209		249		934		41		1 683		244		62		22		104		60			

¹ Från och med 15 år intill 20 år o. s. v. — ² De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här. — ³ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v. — ⁴ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här, ej heller sinnesslöa och sinnessvaga. — ⁵ Å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut icke vårdade; sinnesslöa eller sinnessvaga medtagas ej här.

Tab. 5. Översikt för år 1912 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott.

1 S j u k d o m	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15	
	Under 15 år		15—20 år ¹		20—25 år		25—30 år		30—35 år		35—40 år		40—45 år		45—50 år		50—60 år		60—70 år		Över 70 år		Okänd ålder		Summa		Total- summa	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i>	—	—	—	4	2	4	4	5	7	8	3	11	5	13	8	17	20	39	9	14	—	3	—	5	58	123	181	
Mani, <i>Mania</i>	—	—	—	2	1	3	3	4	1	3	—	2	1	1	1	—	3	2	1	1	1	—	—	—	12	18	30	
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	2	7	28	25	18	27	14	24	11	22	9	11	10	7	3	16	4	9	3	5	1	—	11	13	114	166	280	
Förvirring, <i>Confusio</i>	—	1	5	7	6	13	9	15	6	11	3	10	3	2	2	10	2	4	3	1	—	—	1	—	40	74	114	
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	14	7	92	72	122	108	122	107	75	79	39	49	20	44	9	31	15	19	2	3	—	—	27	11	537	530	1 067	
Kronisk förryckhet, <i>Paranoia</i> . . .	—	—	—	—	1	1	4	2	9	5	3	2	4	6	2	7	1	14	2	3	1	—	3	3	30	43	73	
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i>	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	1	1	—	2	—	1	—	1	2	—	—	—	—	1	7	7	14	
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	7	5	4	5	3	5	4	1	5	—	3	2	2	—	1	—	2	1	1	—	—	—	6	2	38	21	59	
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	1	3	6	4	5	7	8	6	6	6	2	5	1	2	—	3	—	2	—	2	—	—	9	1	38	41	79	
Sinnessjukdom i följd av kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	—	—	1	—	2	—	7	1	12	2	3	1	7	2	7	—	5	—	—	—	1	—	25	1	70	7	77	
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	2	1	7	—	10	5	14	5	5	1	5	1	1	—	—	—	—	3	—	47	13	60	
Svagsinnet av organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	—	—	—	—	2	—	3	3	1	1	1	—	1	3	2	1	9	15	15	29	14	19	2	6	50	77	127	
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i>	18	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	21	17	38
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i>	37	23	3	3	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	3	56	29	85
Sinnessjukdom, okänd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	79	63	139	122	165	169	183	169	141	137	77	99	69	87	41	87	66	107	39	58	18	22	101	46	1 118	1 166	2 284	

Anm. Här medtagas ej sådana, som vid intagandet voro icke sinnessjuka.

¹ Från och med 15 år istill 20 år o. s. v.

Tab. 6. Översikt för år 1912 över *orsaker*, under vilkas inflytelser sinnessjukdom kan anses hava uppkommit hos under året intagna.

O r s a k		2		3		
		Intagna ¹		Intagna, å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade		
		m.	kv.	m.	kv.	
Årftlig belastning.	Sinnessjukdom hos	fadern	64	76	48	67
		modern	105	108	95	89
		far- eller morföräldrar	79	69	63	59
		syskon	178	190	144	164
		avlägsnare släktingar	529	301	226	253
	Alkoholism hos	fader	99	105	84	76
		moder	4	5	4	5
		föräldrar	10	5	10	3
	Epilepsi hos	syskon	15	20	14	16
		avlägsnare släktingar	26	20	23	19
föräldrar		99	97	74	76	
Neurasteni, hysteri eller andra nervösa rubbningar hos	syskon	37	34	32	27	
	avlägsnare släktingar	39	34	32	26	
Andra former av belastning		32	38	27	32	
Pubertet		—	3	—	3	
Klimakterium		—	6	—	6	
Alderdom		3	7	3	7	
Havandeskap		—	9	—	8	
Barnsäng		—	47	—	47	
Digivning		—	18	—	18	
Influensa		9	14	9	10	
Tyfoidfieber		6	5	4	4	
Andra akuta infektionssjukdomar		11	11	11	10	
Syfilis		36	14	27	14	
Kroniska konsumtionstillstånd (cancer, tuberculos etc.)		2	7	2	7	
Inanition		1	2	1	2	
Engelska sjukan		1	—	1	—	
Sjukdomar i blodkärlet		1	7	1	5	
Epilepsi, neurasteni, sömnlöshet		4	4	2	2	
Kronisk alkoholism		194	23	161	17	
Misbruk av tobak, kaffe, spiritnosa		35	25	31	22	
Andra kroniska intoxikationssjukdomar		2	—	1	—	
Skador å huvudet		29	4	24	4	
Organiska hjärnlidanden		10	12	8	11	
Andra sjukdomar		4	8	3	8	
Oregelbundet, utsvävande levnadssätt		19	16	16	15	
Hälsavidrigt eller ansträngande arbete i yrke		11	23	9	23	
Pauperism		1	9	—	8	
Psykisk överansträngning		3	8	3	8	
Misräkningar och motgångar, ekonomiska och husliga bekymmer		61	90	57	87	
Kärlek		16	39	12	36	
Religiösa påverkningar		6	8	4	8	
Häftig sinnesrörelse		12	46	8	44	
Tvångsgifte, våldtäkt		—	2	—	1	
Cellstraff		6	—	6	—	
Klimatiska förhållanden		4	2	4	2	
Andra yttre omständigheter		11	4	10	3	

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda ej medräknade.

Tab. 7. Översikt för år 1912 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter *stånd och yrke.*

1	2		3	4		5	
	Yrkes- utövare	Hustrur utau yrke	Barn under 15 år	Övriga familje- med- lemmar		m.	kv.
				m.	kv.		
I. Jordbruk med binärningar.							
Godsägare och därmed jämförliga arrendatorer, lantbruksinspek- torer	4	1	—	—	—	1	1
Hemmansägare och därmed jämförliga arrendatorer, rättare, lada- fogdar, mejerister, trädgårdsmästare	106	18	78	1	—	78	116
Torpäre, statare, backstugusittare, jordbruksarbetare, tjänare	246	120	87	—	1	17	38
Fiskare	10	—	3	—	—	1	1
Lappar	1	3	1	—	—	—	1
II. Industri och hantverk.							
Fabriks- och bruksägare, disponenter, ingenjörer, byggmästare, bokhållare	17	4	3	—	—	—	4
Arbetare	222	50	73	—	1	5	21
Hantverkare	119	53	71	1	—	3	30
III. Handel och samfärdsel.							
Handlande, handelsbokhållare, banktjänstemän, redare	53	15	13	—	—	3	10
Idkare av världshusrörelse och deras biträden	4	4	—	—	—	—	1
Tjänstemän vid post, telegraf och järnvägar	8	4	1	—	—	1	1
Betjante vid d:o	18	—	8	—	—	—	1
Sjöfarande, lotsar	29	—	5	—	—	—	3
Hyrkuskar, åkare och stadsbud	4	—	—	—	—	—	—
IV. Allmän tjänst och litterära yrken.							
Prästerskap	2	—	—	—	—	—	2
Civile och kommunala tjänstemän	7	3	—	—	—	1	4
D:o d:o betjante	7	—	7	—	—	1	3
Militärer av officers grad	4	—	1	—	—	1	3
D:o av lägre grad	24	—	6	—	—	—	5
Lärare	8	37	6	—	—	1	4
Litteratörer, artister	6	5	4	—	—	—	—
Läkare, veterinärer, tandläkare, apotekare	3	1	—	—	—	—	1
Barnmorskor, sjukvårdspersonal	—	8	—	—	—	—	—
Studierande, jurister	7	—	—	—	—	—	—
Predikant	1	—	—	—	—	—	—
V. Annat yrke.							
Tjänstehjon, förut ej angivna	4	89	—	—	—	—	—
Arbetare, d:o d:o	42	35	7	—	—	—	1
f. d. Yrkesutövare, kapitalister och pensionärer	16	3	2	—	—	1	—
Understötagare	25	35	4	—	—	1	—
Fångar	5	1	—	—	—	—	—
VI. Intet eller okänt yrke	10	16	17	—	1	—	13
Summa	1012	505	397	2	3	115	264

Tab. 8. Översikt för år 1912 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, med fördelning efter hemort.

L ä n .	2		3		4			5
	Landsbygd		Städer		Hela länet			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	Summa	Intagna på 100 000 av medelfolk-mängden
Stockholms stad	—	—	142	127	142	127	269	77·1
Stockholms län	42	73	2	5	44	78	122	51·1
Uppsala »	4	9	18	8	22	17	39	30·0
Södermanlands »	22	30	2	4	24	34	58	32·2
Östergötlands »	33	37	14	8	47	45	92	31·0
Jönköpings »	19	16	2	6	21	22	43	19·9
Kronobergs »	36	38	5	1	41	39	80	50·8
Kalmar »	96	94	10	26	106	120	226	97·5
Gottlands »	5	5	3	1	8	6	14	25·3
Blekinge »	28	27	13	16	41	43	84	56·0
Kristianstads »	30	27	5	3	35	30	65	28·2
Malmöhus »	51	56	16	16	67	72	139	30·0
Hallands »	10	12	4	1	14	13	27	18·5
Göteborgs och Bohus län	31	40	61	60	92	100	192	49·5
Älvsborgs län	30	27	2	7	32	34	66	22·8
Skaraborgs län	30	19	2	3	32	22	54	22·4
Värmlands »	22	15	2	6	24	21	45	17·3
Örebro »	10	16	7	6	17	22	39	18·7
Västmanlands »	25	24	6	13	31	37	68	43·1
Kopparbergs »	78	90	5	7	83	97	180	76·1
Gävleborgs »	35	36	5	18	40	54	94	36·7
Västernorrlands »	35	21	3	10	38	31	69	27·1
Jämtlands »	25	30	1	2	26	32	58	48·4
Västerbottens »	35	29	2	2	37	31	68	41·6
Norrbottens »	32	29	7	5	39	34	73	44·3
Okänd hemort	18	17	—	—	18	7	25	
Utrikes ort	15	1	3	—	8	1	9	
Summa	787	808	342	361	1 129	1 169	2 298	41·2
	1 595		703					

Tab. 9. Översikt för år 1912 över tillfriskningsprocenten bland de under de senaste 10 åren å offentliga, självständiga anstalter intagna.

1	2	3	4	5	6	7	
Intagningsårets		Intagna ¹	Därav vid intagnin-gen som obotliga att anse	Till-frisknade under nå-got av de 10 åren ²	Tillfrisk-ningspro-cent för de i kol. 3 angivna intagna	De d:o av de intagna med avdrag av de i kol. 4 anförda	
ordningsnummer	årtal						
Det 10:de	} räknat tillbaka från redovisningsåret som 1:sta år.	1903	616	307	189	30·7	61·2
» 9:de		1904	573	239	185	32·3	55·4
» 8:de		1905	806	390	215	26·7	51·7
» 7:de		1906	1 423	965	278	19·5	60·7
» 6:te		1907	1 030	605	292	28·3	68·7
» 5:te		1908	1 083	514	304	28·0	53·4
» 4:de		1909	1 195	598	400	33·5	67·0
» 3:dje		1910	1 844	891	382	20·7	40·1
» 2:dra		1911	1 583	688	505	31·9	56·4
Redovisningsåret		1912	2 703	1 584	322	11·9	28·8

Anm. Fr. o. m. årg. 1910 hava från antalet intagna uteslutits vid intagandet icke sinnessjuka

¹ Huruvida från landsbygd eller stad är icke uppgivet. — ² De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här. — ³ De tillfrisknade införas för det år, under vilket de å anstalten intagits, och ej för det år, under vilket de utskrivits tillfrisknade.

Tab. 10. Översikt för år 1912 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka *tillfrisknade*.

S j u k d o m.	Vistelsetid inom hospitalet						Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst										Summa		Summa summanum										
	kortare tid än 3 månader		3-6 månader ¹		6-12 månader		1-2 år		över 2 år		kortare tid än 3 månader		3-6 månader ¹		6-12 månader					1-2 år		2-5 år		över 5 år		okänt			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i>	8	10	10	13	9	12	2	3	—	8	4	6	4	6	12	11	6	10	3	10	—	3	—	—	—	29	46	75	
Mani, <i>Mania</i>	4	3	4	4	1	4	—	2	—	—	4	2	1	2	3	4	1	3	—	1	—	1	—	—	—	9	13	22	
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	28	38	25	40	19	27	4	15	6	10	11	22	14	39	31	38	15	15	5	13	3	2	3	1	82	130	212		
Förvirring, <i>Confusio</i>	13	14	3	20	5	9	1	1	—	2	9	11	5	14	7	17	1	2	—	2	—	—	—	—	—	22	46	68	
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	4	1	9	6	11	9	7	4	3	1	2	1	4	1	7	11	12	5	5	3	1	—	3	—	—	34	21	55	
Kronisk förryckhet, <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	6
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	6	7	3	2	2	2	—	1	1	—	4	5	1	3	1	1	1	2	2	—	1	—	2	1	—	12	12	24	
Sinnessjukdom i följd av kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i> . .	45	3	2	2	4	—	3	—	2	—	38	4	7	—	3	1	3	—	2	—	—	—	3	—	—	56	5	61	
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Svagsinnet av organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom okänd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	114	77	56	88	51	63	17	27	12	21	78	52	36	66	64	84	39	37	17	29	5	6	11	2	250	276	526		

¹ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s.

Tab. 11. Översikt för år 1912 över *dödsorsaker* bland de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka avlidna.

1	2	3	4
Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 Okt. 1911)	M.	Kv.	Summa
<i>Marasmus senilis</i>	5	15	20
<i>Septichæmia</i>	3	3	6
<i>Erysipelas</i>	4	1	5
<i>Febris typhoides</i>	—	2	2
<i>Paratyphus</i>	—	1	1
<i>Tuberculosis pulmonum</i>	59	71	130
> <i>aliorum organorum</i>	1	2	3
<i>Syphilis</i>	—	—	—
<i>Alie infectiones</i>	—	—	—
<i>Morbi diathesis hæmorrhagicæ</i>	—	1	1
<i>Anæmia perniciosa</i>	—	2	2
<i>Diabetes mellitus</i>	2	1	3
<i>Cachexia</i>	—	—	—
<i>Hæmorrhagia cerebri et meningum. Emollitio cerebri</i>	4	8	12
<i>Abscessus cerebri. Meningitis purulenta acuta</i>	2	—	2
<i>Epilepsia</i>	4	3	7
<i>Hyperæmia cerebri</i>	—	1	1
<i>Dementia paralytica</i>	13	3	16
<i>Insania</i>	11	8	19
<i>Insania (submersio)</i>	5	2	7
> <i>(strangulatio)</i>	1	2	3
<i>Pericarditis</i>	2	1	3
<i>Endocarditis chronica. Vitium org. cordis. Myocarditis chronica</i>	8	18	26
<i>Arteriosclerosis. Aneurysma</i>	8	9	17
<i>Thrombosis. Embolia</i>	—	—	—
<i>Alii organorum circulationis morbi</i>	—	—	—
<i>Pleuritis. Empyema</i>	2	—	2
<i>Bronchitis acuta et chronica</i>	5	2	7
<i>Pneumonia acuta</i>	30	21	51
<i>Gangræna pulmonum</i>	1	2	3
<i>Bronchopneumonia</i>	1	1	2
<i>Gastroenteritis acuta et chronica</i>	6	4	10
<i>Ulcus ventriculi</i>	1	2	3
<i>Ileus</i>	2	—	2
<i>Hernia intestinalis</i>	—	1	1
<i>Appendicitis</i>	—	1	1
<i>Hepatitis interstitialis chronica. Cirrhosis hepatis</i>	1	1	2
<i>Cholelithiasis</i>	—	1	1
<i>Alii organ. digestionis morbi</i>	—	1	1
<i>Nephritis acuta et chronica</i>	9	3	12
<i>Cystopyelonephritis</i>	1	—	1
<i>Nephrolithiasis</i>	—	1	1
<i>Ren cysticus</i>	1	—	1
<i>Cystoma ovarii</i>	—	1	1
<i>Carcinoma</i>	9	9	18
<i>Sarcoma</i>	—	—	—
<i>Tumores alii</i>	1	1	2
<i>Casus mortiferi (Combustio)</i>	—	1	1
Summa	202	207	409

Tab. 12. Översikt för år 1912 över *tillfälliga sjukdomar* bland de
 a offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka vårdade.

S j u k d o m				S j u k d o m			
(enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 dec. 1891)	M.	Kv.	Summa	(enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 dec. 1891)	M.	Kv.	Summa
Marasmus senilis	6	7	13	Pneumonia acuta	40	39	79
Scarlatina	—	1	1	Gangræna pulmonum	2	1	3
Febris ephemera	18	8	26	Emphysema pulmonum	6	6	12
Febris typhoidea	2	4	6	Asthma	3	—	3
Paratyphus	—	1	1	Stomatitis	4	—	4
Influenza epidemica	73	64	137	Angina tonsillaris	92	91	183
Diphtheria	2	—	2	Gastritis acuta et chronica	85	116	201
Erysipelas	17	41	58	Ulcus ventriculi	3	10	13
Pyæmia. Septicæmia	3	4	7	Neuroses ventriculi	—	—	—
Parotitis	3	—	3	Enteritis et colitis acuta et chronica	206	213	419
Gonorrhæa	—	3	3	Typhlitis, peri- et paratyphlitis	7	4	11
Tuberculosis pulmonum	160	153	313	Ileus	8	3	11
» al. org.	30	20	50	Hernia	30	6	36
Syphilis acquisita	—	2	2	Fistula ani	3	2	5
Chlorosis. Anæmia	1	9	10	Prolapsus ani vel recti	11	8	19
Purpura simplex. Morbus macul. Werlh.	—	1	1	Helminthiasis	5	—	5
Alkoholismus chr.	4	—	4	Peritonitis	3	2	5
Hæmorrhagia cerebri. Emollitio cerebri	6	4	10	Ascites	—	—	—
Abscessus cerebri	—	—	—	Icterus catarrhalis	1	2	3
Meningitis cerebri	1	1	2	Cholelithiasis	1	5	6
Hemiplegia	2	—	2	Cirrhosis hepatis	1	—	1
Neuritis	—	—	—	Alii. org. digest. morbi	3	7	10
Neuralgia	1	4	5	Nephritis acuta et chronica	27	11	38
Diabetes mellitus	8	—	8	Cystitis acuta et chronica	5	16	21
Diabetes insip.	2	—	2	Hypertrophia prostatæ	2	—	2
Morbus Basedowi	—	3	3	Fistula urinaria	2	—	2
Hydrocephalus	—	—	—	Prolapsus uteri	—	7	7
Conjunctivitis	23	24	47	Endometritis	—	—	—
Keratitis	8	8	16	Myitis acuta et chronica	24	12	36
Ulcus corneæ serpens	5	6	11	Tendovaginitis	8	1	9
Iritis	6	4	10	Alii morbi organorum sexualium	1	1	2
Glaucoma	2	4	6	Bursitis	10	3	13
Cataracta	4	2	6	Synovitis	—	1	1
Blepharitis ciliaris	8	6	14	Rheumatismus artic. ac. et chr.	12	6	18
Strabismus	4	5	9	Arthritis deformans	1	6	7
Dacryocystitis	6	23	29	Periostitis	5	3	8
Alisæ ophtalmiæ	4	5	9	Erythema multiforme et nodosum	5	3	8
Otitis media purulenta	28	28	56	Urticaria	2	1	3
Pericarditis. Endo- o. Myocarditis	6	9	15	Herpes zoster	11	10	21
Vitium organicum cordis	27	38	65	Psoriasis	4	5	9
Endarteritis. Arteriosclerosis	45	41	86	Eczema	40	24	64
Aneurysma	—	—	—	Acne	9	6	15
Varix	17	13	30	Sycosis	4	2	6
Phlebitis et periphlebitis	—	—	—	Phlegmone. Abscessus	142	85	227
Thrombosis	4	1	5	Furunculus	66	53	119
Lymphangitis	14	4	18	Carbunculus	40	22	62
Lymphadenitis	3	6	9	Ulcus	54	18	72
Morbi cav. nas.	6	2	8	Gangræna. Decubitus	4	4	8
Laryngo-tracheitis	9	8	17	Alii morbi cutanei	5	5	10
Oedema laryngis	—	—	—	Cancer	12	11	23
Pleuritis	12	11	23	Lymphoma	1	4	5
Bronchitis acuta et chronica	123	113	236	Myoma uteri	—	1	1
Hæmorrhagia pulmonum	3	3	6	Struma	1	28	29
				Alii tumores	3	—	3
				Trauma	230	158	388

Tab. 13. *Kriminalpatienter å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka år 1912.*

A. Underhållsdagar samt vid årets slut befintliga.

A n s t a l t.	2		3		4		
	Underhålls- dagar	Medeltal vår- dade per dag	Den 31 december befintliga ²		m.	kv.	S:a
			m.	kv.			
Stockholms hospital	6 110	13·8	2·9	10	2	12	
Uppsala > och asyl	22 966	58·6	4·2	48	8	56	
Nyköpings >	5 628	12·4	3·0	12	3	15	
Vadstena > och asyl	9 552	22·1	4·0	22	3	25	
Växjö >	1 415	1·5	2·3	1	1	2	
> , kriminalavdelningen	37 503	102·5	—	104	—	104	
Västerviks > (öppn. 1912)	9 844	23·2	5·7	45	10	55	
Visby >	1 170	2·2	1·0	—	1	1	
Lunds > och asyl	13 517	26·7	10·2	21	10	31	
Malmö asyl	2 593	2·9	4·2	2	5	7	
Göteborgs hospital	5 872	15·0	1·0	13	1	14	
Vänersborgs > och asyl	12 015	27·8	5·0	26	4	30	
Kristinehamns >	6 438	12·4	5·2	12	5	17	
Säters > (öppn. 1912)	7 704	18·0	3·0	36	5	41	
Härnösands >	6 422	14·0	3·5	12	4	16	
Piteå hospital och asyl	4 059	11·1	1·0	9	1	10	
Sjukhuset vid Långbro	—	—	—	—	—	—	
Upptagningsanstalten vid Ulvsunda	—	—	—	—	—	—	
> i Nyköping	—	—	—	—	—	—	
Summa	152 808	364·2	56·2	373	63	436	

B. Å samtliga anstalter under året intagna och avförda.

	2		3		4		5		
	Otillräkneliga förklarade		Straffångar		Rannsaktions- fångar		Observations- fall.		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
Av de intagna ¹ voro tilltalade eller dömda för	mord, mordförsök	6	1	1	—	—	—	1	—
	dråp	1	—	—	—	—	—	—	—
	mordbrand	9	3	—	—	—	—	5	—
	övertvång, misshandel	8	—	1	—	1	—	5	—
	stöld, bedrägeri, rån, förfalskning	18	—	2	1	1	—	8	—
	hemfridsbrott	3	1	—	—	—	—	1	—
	skadegörelse	1	—	—	—	—	—	—	—
	resande av livsfarl. vapen	—	1	—	—	—	—	—	—
	mened	—	—	1	—	—	—	2	—
	sedlighetsbrott	2	—	—	1	—	—	2	—
järnvägsattentat	1	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	49	6	5	2	2	—	24	—	
Avförda ²	Tillfrisknade	5	—	2	—	—	—	—	—
	Förbättrade	3	—	—	—	—	—	—	—
	Oförbättrade	3	—	—	—	—	—	—	—
	Till annan offentl. självständig anstalt	68	9	17	4	4	—	—	—
Döda	8	1	2	—	—	—	—	—	
Summa	86	10	21	4	4	—	—	—	

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt direkt överförda upptagas icke här. — ² Observationsfall upptagas icke här. — ³ Därav 1 avviken 1908. — ⁴ Do 1911.

Tab. 14. Översikt för år 1912 angående å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna och avlidna, av *dementia paralytica* lidande.

1			2			3			4		5		6		7		8		9		10			
I n t a g n a ¹						A v l i d n a																		
Y r k e						Yrkes- utövare		Famil- jemed- lemmar	Ålder vid döds- fallet	Sjukdomens bestånd från dess uppkomst														
						m.	kv			Under 1 år	1—2 år ²	2—3 år	3—5 år	5—10 år	Över 10 år	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.
<i>I. Jordbruk med binärningar.</i>									0—25 år . . .															
Godsägare och därmed jämför- liga arrendatorer, lantbruks- inspektorer						—	—	—	25—30 år ³ . . .			1												
Hemmansägare och därmed jämför- liga arrendatorer, rättare, ladufogdar, trädgårdsmästare						1	—	—	30—35 år . . .	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
Torpare, jordbruksarbetare, tjä- nare						2	—	—	35—40 år . . .	3	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fiskare						—	—	—	40—45 år . . .	1	—	1	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	
<i>II. Industri och hantverk.</i>									45—50 år . . .			1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Fabriks- och bruksägare etc. .						5	—	—	50—60 år . . .			3	—	2	—	4	1	1	—	—	—	—	—	
Arbetare						9	3	2	60—70 år . . .						1	—	—	1	1	—	—	—	—	
Hantverkare						3	1	—	Över 70 år . . .															
<i>III. Handel och samfärdsel.</i>									Okänd															
Handl., bokhåll., banktjänstem.						8	—	1	Summa	5	—	6	3	2	3	10	3	2	2	1	—	—	—	
Idkare av värdsushusrör., bitråd.						1	—	—																
Tjänstemän vid post, telegraf, järnvägar						—	—	—																
Betjänte vid d:o						—	—	1																
Sjöfarande						3	—	—																
Hyrkuskar, åkare och stadsbud, stuvare						—	—	—																
<i>IV. Allmän tjänst och litte- rära yrken.</i>																								
Civila och kommunala tjänste- män, lärare etc.						2	2	—																
Civila och kommunala betjänte						2	—	—																
Militärer av officersgrad						1	—	—																
Litteratörer, artister						3	—	—																
Läkare, veterinärer, tandläkare, apotekare						2	—	—																
Militärer, subalterner o. manskap						2	—	—																
<i>V. Annat yrke.</i>																								
Arbetare, tjänstehjon ej angivna						3	1	—																
Understödtagare						—	—	—																
<i>VI. Intet eller okänt yrke .</i>								1																
Summa						47	8	5																
									<i>Intagna.¹</i>															
									<i>Civilstånd.</i>															
									Ogift													m.	20	
																						kv.	4	
									Gift													m.	26	
																						kv.	6	
									Änkling														1	
									Änka														1	
									Frånskild													m.	—	
																						kv.	2	
									<i>Hemort.</i>															
									Landsbygd													m.	12	
																						kv.	4	
									Stad													m.	35	
																						kv.	9	
									<i>Antaglig sjukdomsorsak.</i>															
									Syfilis													m.	29	
																						kv.	7	
									Alkoholmissbruk													m.	4	
																						kv.	1	

¹ Här upptagas icke å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka förut under diagnos *dementia paralytica* vårdade, ej heller från annan sådan anstalt överförda. — ² Från och med 1 år intill 2 år o. s. v. — ³ Från och med 25 år intill 30 år o. s. v.

Tab. 15. Sammanställning av uppgifter från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden år 1912.

A n s t a l t	2		3					4				5			6					
	Antal sjukplatser vid årets slut		Underhållsdagar					Medeltal vårdade för dag				Utspisningskostnad för de sjuka			Totalkostnaden för sjukvården					
	Å statens anstalter		Å statens anstalter				Å lands- tings, resp. stads anstalt	Å statens anstalter			Å lands- tings, resp. stads anstalt	Total- kostnad	För under- hållsdag		Total- kostnad ¹	Medel- kostnad för varje person för dag	Medel- kostnad för varje person för år			
	I klass	allm. klass	I klass	II klass	III klass	utan avgift		I klass	II klass	III klass			utan av- gift	I klass				allm. klass	kr.	öre
Stockholms hospital .	20	235	—	8 851	22 581	49 928	5 710	—	24	62	136	16	—	47 595.32	121.0	47.1	249 318.42	2.86	1 047.56	
Uppsala hosp. o. asyl	30	1 210	24	11 155	43 848	365 215	2 855	8 088	30	120	998	62	22	250 173.88	125.9	55.0	730 001.81	1.62	592.34	
Nyköpings hospital .	—	186	—	—	2 423	59 252	5 628	—	—	7	162	15	—	28 744.70	—	42.7	128 904.87	1.92	700.99	
Vadstena hospital o. asyl	26	774	—	9 797	28 127	238 890	9 829	—	27	77	652	27	—	125 665.64	110.1	41.5	397 958.07	1.89	508.74	
Vaxjö	10	240	40	3 931	6 574	81 456	1 347	11 878	11	18	222	4	32	69 572.79	117.4	43.9	309 106.46	2.16	792.86	
» » krim.-avd.	—	100	—	—	2 459	55	34 989	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» » Korsberga	—	—	—	—	3 693	42 509	—	—	—	10	116	—	—	32 746.57	—	70.9	44 843.42	0.97	355.25	
Västerviks hospital .	—	800	—	—	13 541	120 380	9 465	—	—	40	356	28	—	60 990.11	—	2	305 577.09	2	2	
Visby hospital	—	63	—	—	1 773	19 208	1 170	—	—	5	52	3	—	10 987.78	—	49.7	47 655.67	2.15	788.25	
Lunds » o. asyl	30	1 169	28	11 011	41 688	363 553	14 448	9 276	30	114	993	40	25	202 560.68	122.0	42.9	635 927.90	1.45	529.17	
Malmö asyl	—	124	—	—	6 182	36 276	2 866	—	—	17	99	8	—	19 263.31	—	40.8	80 732.90	1.71	625.84	
Göteborgs hospital .	50	242	75	17 532	16 701	56 962	5 386	23 486	48	45	156	15	64	56 260.23	109.2	36.2	259 580.44	2.16	790.56	
Vänersborgs h. o. a. .	—	1 050	30	—	28 571	336 194	12 662	10 899	—	78	921	35	30	166 188.55	—	42.9	540 968.73	1.89	509.87	
Kristinehamns hosp. .	—	748	20	—	22 824	237 821	6 230	7 175	—	62	650	17	20	125 010.98	—	45.6	430 357.69	1.57	574.73	
Säters »	—	800	30	—	13 033	118 558	7 901	416	—	36	324	22	1	69 029.—	—	2	352 255.37	2	2	
Härnösands »	—	245	24	—	6 302	78 130	6 422	8 515	—	17	213	18	23	50 404.59	—	50.7	168 296.86	1.69	619.68	
Piteå hospital o. asyl	—	370	—	—	5 966	119 547	4 394	—	—	16	327	12	—	55 300.97	—	42.6	242 587.34	1.87	683.34	
Sjukhuset vid Långbro	—	—	640	—	—	—	—	212 538	—	—	—	—	580	127 512.66	104.5	57.2	490 026.51	2.30	843.85	
Uppt.anst. vid Ulvsunda	—	—	27	—	—	—	—	8 718	—	—	—	—	24	8 967.56	—	103.0	29 545.85	3.50	93.40	
» i Nyköping	—	—	20	—	—	—	—	7 161	—	—	—	—	20	3 257.40	—	45.5	12 424.58	1.73	631.45	
Summa	166	8 856	958	62 277	266 286	2 323 934	152 302	308 145	170	731	6 377	418	841	1 510 232.72	548.8	545.6	5 456 069.98	1.69	628.86	
	8 522			2 804 799						7 696										

¹ Beräknad, vad beträffar statshospitalen, genom avdrag från hela utgiftssumman av utgifter för underhåll och förbättring av byggnader och gårdar och för utskulder samt inkomster av trädgård och jordbruk eller annan dylik hantvering. — ² Exakta beräkningar kunna ej göras på grund av hospitalens förening med vanförestaltnerna. — ³ Motsvarande kostnader vid statshospitalen äro 1 370 494.10 kr., 47.7 öre, 4 924 073.04 kr., 1.64 kr., 600.35 kr.

Tab. 16. Översikt för år 1912 över de vid offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården *anställda tjänstemän och betjäning.*

40

1 A n s t a l t	2 Läkarpersonal					3 Uppsyningspersonal			4 Sjukvårdspersonal			5 Medeltal sjukplatser dagligen året om upplagna	6 Medeltal sjuka för dag för var och en av sjukbetjäningen ¹	7 Antal för avdelningarna värd ansvarig personal	8 Antal natvakter å sjukvårdsavdelningarna		
	Överläkare	Hospitalläkare	Asylläkare	Bifördande läkare	Underläkare	Annauensier	Uppsyningsmän	Förstånderskor	Bifördande uppsyningsmän	Bifördande förestånderskor	Skotade sköterskor					Skötare	Sköterskor
Stockholms hospital	1	1	—	1	—	1	1	—	—	³ 5	20	⁴ 25	238	4.8	9	9	
Uppsala hospital och asyl	1	1	1	2	2	—	2	—	2	⁵ 6	82	⁶ 97	1 232	6.7	31	28	
Nyköpings hospital	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	15	184	5.0	7	8	
Vadstena hospital och asyl	1	1	—	1	—	—	1	1	1	—	4	46	43	7.83	21	12	
Växjö hospital	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	25	27	5.4	10	14	
» » kriminalavdelning	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	34	—	103	3.0	6	6	
» » Korsberga koloni	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	126	—	—	—	
Västerviks hospital	1	1	—	2	—	—	1	1	1	⁷ 8	39	⁸ 56	424	—	18	22	
Visby hospital	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	5	7	60	5.0	—	2	
Lunds hospital och asyl	1	1	1	1	2	1	2	2	2	—	64	⁹ 83	1 202	8.2	33	24	
Malmö asyl	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	6	8	124	8.8	—	2	
Göteborgs hospital	1	—	—	2	—	—	1	2	—	—	7	27	33	4.9	13	13	
Vänersborgs hospital och asyl	1	1	—	1	2	—	1	1	1	—	1	86	¹⁰ 81	1 064	6.3	24	27
Kristinehamns »	1	1	—	1	2	—	1	1	1	—	3	63	72	749	5.4	24	21
Sätters »	1	1	—	1	2	—	2	1	1	¹¹ 6	79	79	383	—	29	23	
Härnösands »	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	2	18	¹² 22	271	6.4	11	6
Piteå hospital och asyl	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	32	30	355	5.7	12	12	
Sjukhuset vid Långbro	1	1	—	2	2	—	1	¹³ 3	1	—	¹⁴ 22	31	¹⁵ 87	580	4.1	22	20
Upplysningsanstalten vid Ulvsunda	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	¹⁶ 6	24	3.5	—	1	
» » i Nyköping	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	20	3.9	1	1	
Summa	18	10	3	17	13	2	20	24	10	11	66	682	774	8 537	271	250	
				63				65				1 241					

¹ Uppsyningspersonal räknas icke till sjukvårdspersonal. — ² Några exakta siffror kunna icke angivas, då anstalten icke varit till fullo belagd. — ³ Därav 2 å mansavdelningen. — ⁴ Därav 3 å mansavdelningen. — ⁵ Därav 4 å mansavdelningen. — ⁶ Därav 13 å mansavdelningen. — ⁷ Därav 4 å mansavdelningen. — ⁸ Därav 10 å mansavdelningen. — ⁹ Därav 4 å mansavdelningen. — ¹⁰ Därav 3 å mansavdelningen. — ¹¹ Därav 2 å mansavdelningen. — ¹² Därav 3 å mansavdelningen. — ¹³ Därav 1 å mansavdelningen. — ¹⁴ Därav 11 å mansavdelningen. — ¹⁵ Därav 11 å mansavdelningen. — ¹⁶ Därav 3 å mansavdelningen.

Tab. 17. Sammandrag av 1912 års redovisning över anslaget till hospitals underhåll.

Debet.		Kredit.	
<i>Balans från år 1911.</i>		<i>Balans från år 1911.</i>	
Behållningar och fordringar:		Skulder:	
Kassan	35 409 13	Patientavgifter	525 672 86
Förråden	442 958 02	Diverse kreditorer	347 817 60
Patientavgifter	41 074 40		878 490 46
I bank inestående	789 848 17	<i>Utgifter, se Tab. 19</i>	— — 6 159 374 08
Diverse	153 884 81		
Förskott till utredning av vissa hospital	85 899 69		
von Sassa donationsfonden	30 000 —	<i>Balans till år 1913.</i>	
Lundgrenska d:o	1 299 45	Behållningar och fordringar:	
N. P. Rosenblads d:o	2 875 20	Kassan	26 045 77
C. M. Lindströms d:o	495 59	Förråden	521 087 45
Lundinska d:o	15 923 24	Patientavgifter	32 067 35
Hedströmska d:o	1 629 48	I bank inestående	804 266 45
Patienternas utflyktsfond	359 38	Diverse	140 704 01
W. Enbloms sjukvårdsfond	6 309 17	Förskott till utredning av vissa hospital	63 026 21
Hospitals arbetskassa	8 660 17	von Sassa donationsfonden	30 000 —
Förskott att ersättas	2 291 —	Lundgrenska d:o	1 351 43
	1 618 916 90	N. P. Rosenblads d:o	2 874 13
<i>Inkomster, se Tab. 18</i>	— — 6 157 684 40	C. M. Lindströms d:o	517 29
		Lundinska d:o	15 837 19
		Hedströmska d:o	1 696 27
		Patienternas utflyktsfond	375 12
		W. Enbloms sjukvårdsfond	6 404 88
		Hospitals arbetskassa	8 531 97
		Hospitalshjonens sparkassa	525 57
		Förskott att ersättas	13 748 20
		D:o mot redovisning	12 912 68
			1 681 971 97
<i>Balans till år 1913.</i>			
Skulder:			
Patientavgifter	591 444 15		
Diverse kreditorer	346 791 01		
	938 235 16		
Summa kr.	— — 8 714 836 46	Summa kr.	— — 8 714 836 46

Tab. 18. Inkomster för

1	2		3	
	Statsanslag		Patientavgifter	
	kr.	öre	kr.	öre
Av Kungl. Statskontoret levererade	3 800 000	—	—	—
Stockholms hospital	—	—	72 394	65
Uppsala » och asyl	—	—	304 080	20
Nyköpings »	—	—	37 932	20
Vadstena » och asyl	—	—	193 722	78
Växjö »	—	—	119 854	24
Västerviks »	—	—	85 737	20
Visby »	—	—	13 324	—
Lunds » och asyl	—	—	302 859	50
Malmö asyl	—	—	27 946	60
Göteborgs hospital	—	—	154 829	20
Vänersborgs » och asyl	—	—	251 585	65
Kristinehamns »	—	—	179 864	80
Säters »	—	—	84 656	—
Härnösands »	—	—	70 270	—
Piteå » och asyl	—	—	77 569	40
Summa	3 800 000	—	1 976 626	17

Tab. 19. Utgifter för

1	2		3		4		5		6		7		8	
	Avskrivning		Avlöning		Utspisning		Linne samt gång- och sängkläder		Eldning och lys-hållning		Medika-menter		Tvätt och renhållning	
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	11 441	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms hospital	—	—	72 453	76	81 133	76	10 051	21	42 118	26	4 181	58	4 709	79
Uppsala » o. asyl	1 986	38	211 757	45	313 650	01	48 854	07	100 925	62	9 986	02	13 803	14
Nyköpings »	—	—	46 505	08	47 893	84	5 501	96	17 861	81	957	11	2 500	71
Vadstena » o. asyl	69	—	121 101	79	168 229	28	26 409	13	59 219	36	4 141	12	6 366	33
Växjö »	—	—	107 540	42	113 164	89	14 536	14	43 790	15	2 765	58	4 364	85
» » Korsberga kolonien	—	—	5 683	76	32 746	57	737	68	535	95	—	—	156	87
Västerviks »	50	71	101 450	42	105 287	59	2 042	35	67 402	58	5 385	99	5 251	25
Visby »	—	—	17 813	51	17 539	52	1 834	98	5 642	83	271	61	773	55
Lunds » o. asyl	422	60	176 706	97	270 968	31	46 841	72	86 689	90	6 808	36	11 326	37
Malmö asyl	—	—	24 131	19	25 156	15	3 677	21	10 329	44	459	02	1 640	90
Göteborgs hospital	—	—	82 022	66	90 954	78	13 727	23	46 184	53	2 112	32	5 140	39
Vänersborgs » o. asyl	—	—	161 596	30	247 943	43	31 676	21	67 736	24	7 035	07	9 456	62
Kristinehamns »	—	—	134 673	94	182 547	—	20 763	78	69 910	48	4 092	90	6 431	81
Säters »	3	60	127 781	30	116 097	84	1 257	63	74 757	64	4 612	06	5 574	88
Härnösands »	211	20	51 969	81	71 430	78	7 960	24	17 970	28	1 896	49	2 550	26
Piteå » o. asyl	—	—	80 864	71	87 003	84	12 933	07	40 686	67	1 806	51	4 420	03
Summa	2 743	49	1 535 494	98	1 971 747	59	248 804	61	751 761	74	56 511	74	84 467	25

¹ Från Danviks hospital enligt Kungl. brevet till Serafimer Ordensgillet den 9 januari 1871. — ² Enligt ser utredningen vid Visby hospital enl. Kungl. Medicinalstyrelsens beslut den 18 oktober 1905. — ³ D:o vid hospital enl. Kungl. Medicinalstyrelsens beslut den 29 juni 1910. — ⁴ D:o vid Kristinehamns hospital enl. Kungl. maj 1911. — ⁵ Därav till utredning av vissa ovan angivna hospital 351 156: 07 kr.

hospitals underhåll år 1912.

4		5		6		7		8		9		10	
Ränta å patient-avgifter		Ersatt begravningskostnad		Underhållsbidrag		Anmärkningsmedel		Diverse		Trädgård och jordbruk		S u m m a	
kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
—	—	—	—	14 000	—	—	—	—	—	—	—	3 800 000	—
56	83	18	—	—	—	—	—	3 975	49	2 970	77	93 415	74
59	98	822	—	—	—	—	—	3 676	86	38 498	36	347 137	20
13	91	90	—	—	—	—	—	574	61	1 491	42	40 102	14
43	98	486	—	—	—	—	—	7 457	09	34 544	03	236 253	83
20	76	108	—	—	—	—	—	16 589	32	24 414	66	160 986	98
6	58	246	—	—	—	—	—	14 163	42	7 083	45	107 236	65
2	95	—	—	—	—	—	—	4 534	07	—	—	17 861	02
43	26	582	—	—	—	—	—	6 114	87	23 995	94	333 595	57
4	38	54	—	—	—	—	—	1 511	66	—	—	29 516	64
16	65	108	—	—	—	—	—	386	79	7 605	38	162 946	02
38	55	522	—	—	—	—	—	2 512	11	53 399	39	308 057	70
28	16	348	—	—	—	—	—	19 109	85	45 328	96	244 679	77
14	71	108	—	—	—	—	—	13 111	61	10 456	25	108 346	57
7	94	90	—	—	—	2	—	1 278	33	5 312	19	76 960	46
16	13	270	—	—	—	—	—	1 867	79	10 864	79	90 588	11
374	77	3 852	—	14 000	—	2	—	96 863	87	265 965	59	6 157 684	40

hospitals underhåll år 1912.

9		10		11		12		13		14		15		16	
Inventarier		Underhåll m. m. av byggnader o. gårdar		Skrivmaterialier		Utskylder		Diverse utgifter		Indragningsstat		Trädgård och jordbruk		S u m m a	
kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
—	—	56 548	61	—	—	—	—	10 817	20	—	—	—	—	78 807	72
9 441	15	22 593	03	1 107	88	—	—	10 293	38	4 106	25	6 613	17	268 803	22
11 042	—	55 430	98	2 485	16	246	79	29 745	50	2 480	—	23 771	20	826 164	32
1 780	98	24 699	47	688	75	—	—	4 660	19	750	—	1 295	86	155 095	76
7 867	60	24 487	12	1 343	30	68	03	12 685	42	6 332	69	18 412	29	456 732	46
4 055	62	13 331	15	1 119	35	137	32	20 407	28	3 233	75	23 379	48	351 825	98
407	27	361	26	—	—	—	—	1 550	17	—	—	—	—	42 179	53
1 698	76	78 042	70	2 353	17	—	—	⁵ 150 634	86	—	—	11 399	59	⁵ 150 634	86
647	34	4 126	56	395	79	4	24	10 364	13	—	—	—	—	390 729	24
13 645	47	76 553	59	2 747	06	371	36	66	10	900	—	81	78	66	10
9 524	66	8 044	29	677	53	368	62	3 554	26	—	—	16 860	49	53 585	97
5 381	46	11 596	21	1 265	75	119	15	22 894	19	4 435	—	—	—	737 271	39
11 913	26	113 326	95	2 619	54	551	31	4 076	80	1 060	—	—	—	89 145	81
9 425	51	30 473	97	1 694	55	100	65	⁶ 1 801	61	1 650	—	8 721	60	⁶ 1 801	61
3 399	25	30 906	76	2 672	88	41	20	10 025	10	—	—	—	—	278 901	18
3 125	98	8 376	52	841	68	251	68	21 165	80	—	—	33 225	65	708 246	38
5 770	86	36 094	99	1 302	31	20	13	⁷ 2 766	97	653	36	29 835	57	⁷ 2 766	97
—	—	—	—	—	—	—	—	15 657	75	—	—	—	—	506 261	27
—	—	—	—	—	—	—	—	⁸ 195 886	53	—	—	16 135	85	⁸ 195 886	53
—	—	—	—	—	—	—	—	9 422	79	—	—	—	—	392 663	18
—	—	—	—	—	—	—	—	6 774	19	2 885	—	5 993	14	182 237	25
—	—	—	—	—	—	—	—	9 736	92	955	—	7 972	21	289 567	30
99 127	17	594 994	16	23 314	70	2 280	53	554 987	14	29 441	05	203 697	88	96 159 374	03

Kungl. Medicinalstyrelsens särskilda beslut. — ³ Häruti ingå kostnaderna för de sjukas inackordering. — ⁴ Av Västerviks hospital enl. Kungl. breven den 3 september 1909 och den 19 maj 1911. — ⁵ D:o vid Göteborgs brevet den 29 november 1906. — ⁶ D:o vid Sätters hospital enl. Kungl. breven den 19 mars 1909 och den 19

Tab. 20. Sammandrag av kyrkoherdarnes och hälsovårdsnäm-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
	S i n n e s s j u												
	Antal	Hemort		Kön		Civilstånd			Ålder				
		landsbygd	städer	män	kvinnor	ogifta	gifta ¹	ej angivet	under 20 år	20—40 år	över 40 år	ej angiven	
1	Stockholms stad . . .	1 798	—	1 798	846	952	1 161	595	42	33	697	1 025	43
2	Stockholms län . . .	385	342	43	189	196	260	125	—	6	130	249	—
3	Uppsala » . . .	351	214	137	154	197	244	107	—	—	101	250	—
4	Södermanlands » . . .	443	333	110	222	221	277	166	—	5	121	317	—
5	Östergötlands » . . .	796	583	213	380	416	566	230	—	6	248	542	—
6	Jönköpings » . . .	754	112	642	403	351	521	233	—	13	216	525	—
7	Kronobergs » . . .	671	601	70	333	338	494	177	—	7	230	434	—
8	Kalmar » . . .	789	640	149	411	378	562	227	—	6	257	526	—
9	Gottlands » . . .	181	149	32	103	78	127	54	—	1	47	133	—
10	Blekinge » . . .	433	290	143	219	214	322	111	—	10	157	266	—
11	Kristianstads » . . .	705	648	57	350	355	549	156	—	10	215	480	—
12	Malmö stad	198	—	198	100	98	150	48	—	5	72	121	—
13	Malmöhus län	962	687	275	446	516	727	235	—	27	300	635	—
14	Hallands »	413	314	99	190	223	325	88	—	5	135	273	—
15	Göteborgs stad	394	—	394	193	201	275	119	—	8	156	230	—
16	Göteborgs och Bohus län	676	617	59	331	345	502	174	—	6	185	485	—
17	Älfsborgs län	944	849	95	454	490	677	267	—	5	244	695	—
18	Skaraborgs »	735	636	99	408	327	552	183	—	2	231	502	—
19	Värmlands »	959	865	94	499	460	716	243	—	9	274	676	—
20	Örebro »	649	548	101	346	303	500	149	—	8	232	409	—
21	Västmanlands »	353	275	78	198	155	250	103	—	5	100	248	—
22	Kopparbergs »	745	709	36	360	385	528	217	—	14	252	479	—
23	Gäflleborgs »	664	494	170	343	321	437	227	—	6	212	446	—
24	Västernorrlands »	659	527	132	337	322	429	230	—	10	228	421	—
25	Jämtlands »	325	297	28	180	145	241	84	—	5	113	207	—
26	Västerbottens »	374	356	18	214	160	266	108	—	10	136	228	—
27	Norrbottnens »	429	382	47	232	197	296	133	—	11	156	262	—
	Summa	16 785	11 468	5 317	8 441	8 344	11 954	4 789	42	233	5 445	11 064	43

¹ Här i inräknade änklar, änkor och fränskilda makar. — ² Därav vården för 32 okänd. — ³ D:o för 10.

dernas uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket år 1912.

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
k a.					I d i o t e r.															
Vårdas inom					Antal	Hemort		Kön		Civilstånd		Ålder			Vårdas inom					
enskild hem	enskild anstalt	fatighus	hinslasarett	offentlig sjukstuga, särskild för sinnessjuka.		landsbygd	städer	män	kvinnor	ogifta	giffta	under 20 år	20—40 år	över 40 år	enskild hem	enskild anstalt	fatighus	hinslasarett	offentlig sjukstuga, särskild för sinnessjuka.	
11	17	407	64	1 299	99	—	99	65	34	96	3	25	51	23	3	6	83	1	6	1
83	18	28	1	255	231	257	24	163	118	278	3	73	120	88	190	37	35	1	18	2
69	4	45	—	233	206	170	36	115	91	206	—	67	93	46	117	48	31	—	10	3
76	10	102	—	255	338	288	50	183	155	337	1	112	115	111	162	61	77	—	38	4
186	10	155	7	438	517	469	48	297	220	517	—	122	211	184	320	58	112	—	27	5
334	9	98	20	293	428	39	389	235	193	428	—	105	155	168	305	36	81	—	6	6
262	7	85	1	316	373	358	15	192	181	373	—	85	141	147	264	61	44	—	4	7
246	6	124	7	406	469	431	38	268	201	466	3	107	156	206	327	26	99	—	17	8
87	—	19	—	75	100	74	26	59	41	100	—	29	45	26	85	9	3	—	3	9
111	6	89	2	225	262	214	48	135	127	262	—	69	101	92	175	33	48	—	6	10
231	10	98	26	340	348	331	17	202	146	348	—	71	153	124	221	55	67	2	3	11
30	7	106	8	47	62	—	62	36	26	62	—	23	21	18	36	3	19	—	4	12
173	38	188	82	481	546	444	102	308	238	546	—	170	213	163	285	153	91	—	17	13
124	11	114	12	152	279	249	30	164	115	279	—	63	109	107	203	29	45	—	2	14
2 45	1	199	—	149	89	—	89	49	40	89	—	31	48	10	58	23	8	—	—	15
242	7	98	9	320	455	418	37	259	196	454	1	119	173	163	342	60	35	2	16	16
393	8	115	1	427	565	527	38	327	238	565	—	115	215	235	408	65	80	—	12	17
268	5	48	16	398	439	408	31	249	190	439	—	98	176	165	336	55	34	—	14	18
295	10	192	—	462	660	619	41	375	285	660	—	123	286	251	454	47	151	—	8	19
159	7	137	7	339	434	405	29	235	199	434	—	122	180	132	246	54	124	—	10	20
84	—	31	10	228	216	189	27	117	99	216	—	59	80	77	129	45	36	—	6	21
242	5	100	1	397	439	419	20	214	225	439	—	106	191	142	351	17	65	—	6	22
212	5	145	23	279	469	392	77	245	224	451	18	132	195	142	279	91	82	—	17	23
224	11	81	4	339	367	334	33	200	167	367	—	89	185	93	301	19	38	—	9	24
113	3	31	12	166	234	230	4	122	112	234	—	65	105	64	201	16	15	—	2	25
167	2	9	9	187	323	319	4	185	138	323	—	95	144	84	270	39	14	—	—	26
155	2	42	—	230	259	241	18	132	127	259	—	95	90	74	212	17	27	—	3	27
4 622	219	2 886	322	8 736	9 239	7 808	1 431	5 137	4 102	9 210	29	2 357	3 747	3 135	6 272	1 147	1 535	6	279	

Överinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse över sin verksamhet under år 1912.

Jämlikt nådiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901 får jag härmed avgiva berättelse över min verksamhet som överinspektör för sinnessjukvården i riket under år 1912.

Följande anstalter, inrättningar och hem hava av mig under året inspekterats å här nedan nämnda tider:

I. Offentliga anstalter för sinnessjuka:

Växjö hospital	den 20 februari,
Härnösands hospital	» 19—20 juni,
Piteå hospital och asyl	» 27—28 juni,
Västerviks hospital	» 14—16 augusti,
Sätters hospital	» 30 sept.—2 oktober,
Kristinehamns hospital	» 14—15 oktober,
Växjö kriminalasyl	» 18—19 oktober,
Växjö hospital	» 19—20 oktober,
Nyköpings hospital	» 25—26 oktober,
Göteborgs hospital	» 31 oktober,
Vadstena hospital och asyl	» 19—20 november,
Korsbergakolonien	» 22—24 november,
Uppsala hospital och asyl	» 17 samt 29—30 november,
Stockholms hospital	» 3—4 december.
Vänersborgs hospital och asyl	» 16—17 december,
Lunds hospital och asyl	» 27—28 december,
Malmö asyl	» 30 december.

II. Enskilda, med Kungl. Maj:ts tillstånd upprättade anstalter för sinnessjuka:

Sigtuna sjukhem	den 21 september,
»Bagges sjukhem» vid Kiholm	» 22 december,
Solliden vid Åkarp	» 29 december,
Katrinelund vid Malmö	» 30 december,
Holmehus vid Malmö	» 30 december.

III. Med Kungl. Maj:ts tillstånd upprättade anstalter för obildbara sinnesslöa.

Berättelse häröver har jag lämnat i min till Kungl. Medicinalstyrelsen ingivna »Redogörelse för de med statsmedel understödda sinnesslöanstalterna i riket år 1912».

IV. *Enskilda, ej legitimerade hem för sinnessjuka.*

Märsta sjukhem den 21 september,
Fru Virells sjukhem utanför Växjö (Solkulla) » 20 oktober.

V. *Länsupptagningsavdelningar och därmed jämförliga anstalter.*

Långbro sjukhus den 7 februari,
Upptagningsavdelningen vid Umeå lasarett » 30 juni,
Stockholms läns upptagningsanstalt å Ulfunda » 4 oktober.

VI. *Försörjningsinrättningar och fattiggårdar.*

Växjö försörjningsinrättning den 20 februari,
Sundsvalls försörjningsinrättning » 7 april,
Luleå försörjningsinrättning » 25 juni,
Sinnessjukavdelningen å Stockholms stads försörjningsin-
rättning » 3 augusti,
Falun stads försörjningsinrättning » 27 september,
Falun landsförsamlings fattiggård » 27 september,
Hälsingborgs stads sinnessjukavdelning » 5 november,
Karlshamns försörjningsinrättning » 9 november.

Inspektionerna hava ägt rum i överensstämmelse med på förhand uppgjorda, av Kungl. Medicinalstyrelsen fastställda reseplaner.

* * *

Av *de offentliga anstalterna för sinnessjuka* hava alla, utom Visby hospital, under året blivit inspekterade, varjämte Växjö hospital, förutom vid den egentliga inspektionen, besökts ytterligare en gång för undersökning av en kriminalpatient, vilkens utskrivning begärts.

Från och med 1912 års början blev — i överensstämmelse med vad jag i skrivelse till Kungl. Medicinalstyrelsen den 31 maj 1911 föreslagit — rayonsystem infört, så att varje hospital (Malmö asyl dock gemensamt med Lunds sinnessjukanstalt) har sitt bestämda upptagningsområde, därvid storleken av detta beräknats så, att proportionen mellan antalet platser å anstalten och invånareantalet inom dess upptagningsområde överallt är densamma. (Angående de olika anstalternas upptagningsområden lämnar Medicinalstyrelsens årsberättelse ang. sinnessjukvården för 1911 närmare upplysning). Möjligheten för införandet av ett dylikt rayonsystem var given i och med det — såsom i min närmast föregående årsberättelse är omnämnt — fri flyttning blivit medgiven mellan hospitalet och asylen vid såväl Lunds som Uppsala innessjukanstalter, i det att därmed skillnaden mellan hospital och asyl

(frånsett fortvaron av den lilla asylen i Malmö) *de facto* blivit upphävd. Den gamla ordningen att hänvisa de kroniska fallen till några få större anstalter hade — med hänsyn till det långa avståndet, varpå mången patient (särskilt bland de i Lunds och Uppsala asylers intagna) därigenom kommit från sin hemort — haft ett ogynnsamt inflytande på omsättningen å dessa anstalter, i det att möjligheterna att försökspermittera kroniska fall, som eventuellt skulle kunna utskrivas enligt sinnessjukstadgans § 50, givetvis måste bli mindre, ju längre avståndet är mellan anstalten och hemorten. Frånsett fördelen att få även de kroniska fallen intagna å den anstalt, som är mest närbelägen eller till vilken kommunikationerna äro de jämförelsevis lättaste, vinnes med rayonsystemet även den stora fördelen, att det lättare låter sig göra att mera konsekvent få den principen genomförd, att *de mest vårdbehövande*, alltså de akuta fallen och de mera svårskötta eller farliga bland de kroniska fallen, alltid intagas med företrädesrätt, i det att *ju en var överläkare blir ansvarig härutinnan för sin anstalts upptagningsområde*.

Då den nya ordningnen infördes just vid tidpunkten för öppnandet av de två nya hospitalen vid Säter och Västervik (som ägde rum resp. 8 och 29 januari), så att överflyttningar kunde göras till dessa anstalter av alla till deras upptagningsområden hörande patienter, som förut vårdats å andra statens sinnessjukanstalter, vanns härmed att de 1,600 platser, som med nämnda hospitals tagande i bruk blevo tillgängliga, i ungefärlig lika mån kommo hela landet till godo. Omsättningen på samtliga anstalter har därför under året också varit större än vanligt.

Å ett flertal anstalter funnos vid mitt besök åtskilliga platser vakanta efter ovannämnda överflyttningar. Vid ett par av dessa anstalter hade ifrågavarande evakuering skett helt kort före inspektionen, men vid några anstalter hade det under längre tid funnits ett flertal vakanser, då man med hänsyn till de lokala förhållandena icke ansett sig kunna alltför mycket forcera intagningarna. Ifrågavarande anstalter voro Kristinehamns hospital (där likväl en medverkande orsak till intagningarnas fördröjande varit den under året rådande bristen på läkare, varav tidvis ej mer än 2 varit i tjänst, medan deras antal enligt staten är 5), Lunds hospital och asyl (varest dock vakanserna å hospitalsavdelningarna — till ett antal av 18 utav samtliga 31 — berodde på pågående omändringsarbeten) samt *Vadstena hospital och asyl*.

Vad beträffar sistnämnda anstalt — från vilken för övrigt, förutom de till andra hospital överflyttade, som oförbättrade under inspektionsåret därjämte utskrivits ett 13-tal patienter enligt sinnessjukstadgans § 50 — hade under denna tid av starkare omsättning den å manssidan befintliga bristen på övervakningsplatser för oroliga (närmare omnämnd i min årsberättelse för år 1910) varit synnerligen kännbar. Enligt vad jag inhämtade, hade sålunda nyintagna män, som voro för oroliga eller opålitliga att vårdas å den till lugn avdelning förlagda vaksalen, mycket ofta icke kunnat komma i åtnjutande av den sänglägesbehandling, som de väl behövt, utan måst vistats uppe på de å denna anstalts mansavdelning för övrigt alltför överbefolkade dagrummen.

I min inspektionsberättelse angående Vadstena hospital och asyl har jag för den skull framhållit önskvärdheten av att det redan av min företrädare väckta förslaget, att å den ena utav de två avdelningarna för mera oroliga manliga patienter — vilka avdelningar icke ha andra sovlokaler än enkelrum — få genom sammanslagning av ett antal sådana anordnad en övervakningsavdelning, toges under förnyad omprövning. Även i fråga om denna anstalts kvinnosida — där det visserligen finnes helt andra möjligheter att bereda sänglägesbehandling för alla, som därav äro i behov — kunde det, med hänsyn till härvarande stora antal osnygga patienter, dock vara behöfligt att det inom den s. k. cellavdelningen (A V) anordnades en vaksal för möjliggörande av en bättre övervakning och passning av patienterna nattetid. I detta syfte hava under inspektionsåret vid tvenne anstalter, nämligen Kristinehamns och Nyköpings hospital, nya *nattliga övervakningar* anordnats, å den förra anstalten inom manssidans avd. 7 samt inom kvinnosidans avd. 9 och å den sistnämnda ävenledes å såväl kvinnosidan (där förut endast vaksalar för sängliggande funnits) som å manssidan (där södra paviljongen dittills varit utan nattvakt, men ett därstädes nattetid inträffat olycksfall visat behovet av en sådan). Även å *Härnösands hospital*, där endast permanenta övervakningar (två för vardera könssidan) finnas, har det, då dessa (och särskilt den för oroliga) till största delen äro upptagna av sängliggande, alltmera framträtt behovet av särskild nattlig övervakning för kroniska fall, som på dagarna vistas uppe men icke gärna kunna lämnas utan tillsyn på nätterna.

Å de största anstalterna hade på grund av den ökade omsättningen visat sig behov av flera vaksalar med *permanent övervakning*. Sålunda hade inom Uppsala hospitals manssida en ny övervakningsavdelning inretts i övre våningen å avd. 16 med sammanlagt 22 platser, och inom Lunds asyls kvinnosida hade övervakning anordnats å en större sal inom avd. A II, varjämte å Vänersborgs hospital och asyl den under föregående inspektionsåret inom avd. 2 A (manssidan) anordnade övervakningsavdelningen å 10 platser fördubblats genom utvidning med närgränsande sal samt en ny övervakningsavdelning anordnats i motsvarande lokaler å kvinnosidan (7 A). Å sistnämnda anstalt — från vilken för övrigt även detta år ett större antal (27) utskrivits enligt sinnessjukstadgans § 50 — funnos som vanligt samtliga lediga reservplatser å de lugna avdelningarna; sålunda voro här av platserna å manssidans båda öppendörrpaviljonger (å vardera 29 platser) ett antal av sammanlagt 18 lediga. Även vid Kristinehamns hospital hade det visat sig omöjligt att någonsin fullt belägga öppendörrpaviljongerna; vid mitt besök voro å den på kvinnosidan 6 platser (av 20) lediga och å den på manssidan icke mindre än 16 (av 29).

Som redan i en föregående årsberättelse (för år 1910) är omnämnt, har den för oroliga avsedda paviljongen vid sistnämnda anstalts kvinnosida visat sig mindre lämplig för sitt ändamål, i det att antalet enkelrum är alltför ringa (10 på sammanlagt 48 å 52 platser) för att möjliggöra separering av stojande och bråkiga patienter i tillräcklig utsträckning. För att i stället

även nattetid kunna behandla dylika patienter med långbad hade här under inspektionsåret blivit en ytterligare nattvakt anställd. Å såväl *Sätters* som *Västerviks* hospital, där å bådaderna könssidorna paviljongen med övervakningsavdelningar för oroliga är av samma typ, hade enahanda erfarenhet gjorts; särskilt på kvinnsidan förekom det här på grund av brist på tillräckligt antal enkelrum ofta stark oro på vaksalarna. I min inspektionsberättelse angående *Västerviks* hospital framkastade jag fördenskull det förslaget att tillbygga ifrågavarande paviljongs sidoflyglar, så att i vardera tillbyggnaden erhöles 5 enkelrum, varigenom antalet sådana i hela paviljongen bleve ökat till 20 (på 58 å 62 platser). Vad *Sätters* hospital beträffar, låter det sig emellertid på grund av de lokala förhållandena icke göra att tillbygga paviljongen ifråga på sådant sätt. *Bästa lösningen av frågan om ordnandet av lämpliga lokaler för vård av mera oroliga patienter vid dessa hospital vore givetvis också uppförandet av en helt ny med såväl nödiga vaksalar som tillräckligt antal enkelrum försedd paviljong för vardera könssidan, i all synnerhet som det under årens lopp säkerligen kommer att visa sig behov av 3 paviljonger med övervakningsavdelningar, nämligen för lugnare, för »halv-oroliga» och för mera oroliga (enligt vilken plan ritningarna till *Strängnäs* hospital ock äro uppgjorda).*

Den vid *Sätters* hospital uppförda paviljongen för särskilt farliga och rymningsbegärliga patienter (med ett beräknat platsantal av 30) hade öppnats i maj, och utgjorde vid min i slutet av september förrättade inspektion antalet härstädes vårdade 22, därav de 20 — i enlighet med vad Medicinalstyrelsen efter av undertecknad uppgjort förslag beslutat — hit överflyttats från andra hospital. Av dessa — vilka med några få undantag tillhörde kriminalpatienternas kategori — hade icke mindre än 12 överflyttats från *Växjö* kriminalasyl, där det under årens lopp samlat sig ett större antal till nämnda kategorier hörande patienter, för vilkas säkra förvarande denna anstalt emellertid icke lämpar sig så väl som den nya s. k. fasta paviljongen i *Säter*, utrustad som denna är med helt andra säkerhetsåtgärder. Större delen av de sålunda erhållna vakanserna å *Växjö* kriminalasyl blevo emellertid, i enlighet med vad undertecknad föreslagit, upptagna genom överflyttningar från andra hospital av patienter, som antingen på grund av allt för stor opålitlighet eller kriminell förhistoria ej passa å de vanliga hospitalsavdelningarna. Till gengäld blevo emellertid under inspektionsåret ett 10-tal patienter, i fråga om vilka det visat sig, att de kunna vårdas å lugn avdelning utan övervakning, överflyttade från *Växjö* kriminalasyl till andra hospital, nämligen 5 till *Västerviks* hospital, 3 till *Kristinehamns* hospital och 2 till *Sätters* hospital (samtliga tillhörande respektive hospitals upptagningsområden).

Trots den evakuering, som sålunda kommit *Växjö* kriminalasyl till del, hade dock av de 10 exspektanter, som här vid mitt besök funnos, de äldsta väntat på inträde i 2 års tid. Även bland de till sammanlagt bortåt ett 20-tal uppgående kriminalpatienter, som funnos bland övriga anstalters exspektanter, voro några, för vilka exspektanstiden (i regel tillbragt å fängelset) varit lika lång, och ett par, för vilka den varit än längre. Enligt vad jag

vid mina resp. inspektioner inhämtade, voro samtliga till kriminalpatienternas kategori hörande exspektanter fall av kronisk art, varför de icke kunna anses vara berättigade till plats å hospital före anmälda nyinsjuknade, vilka numera bruka i *första hand* mottagas å statens hospital. Å andra sidan är det naturligtvis en stor olägenhet att fångelser, som sakna särskilda lokaler för sinnessjuka, skola vara tvingade att under årtal förvara sådana i avvaktan på sökt hospitalsplats. De vid årets riksdag beslutade sinnessjukavdelningarna vid Härnösands centralfängelse och Västerviks kronohäkte komma därför att fylla ett djupt känt behov.

Från *granskningen av intagningshandlingarna* är följande att anföra.

I regel hade vid intagningen fullständiga ansökningshandlingar förelegat. Undantag härifrån med intagning å polisremiss i förening med en bilaga A hade ägt rum i 1 fall vid Nyköpings hospital och i 3 fall vid Uppsala hospital, varjämte å *Stockholms hospital* — i likhet med vad som under närmast föregående år varit fallet — under de sex klinikmånaderna det stora flertalet blivit (liksom i ovannämnda fall utan föregående ansökan) intagna å polisremiss i förening med allenast ett enkelt läkarbetyg, däri intygas, att sinnessjukdom och trängande behov av vård å hospital föreligger. De under ifrågavarande tid å denna anstalt intagna, för vilka fullständiga intagningshandlingar funnos, voro till största delen sådana, som överflyttats från sjukvårds-, försörjnings- eller arbetsinrättning. Dock funnos fullständiga handlingar här ingalunda för alla från dylik eller annan inrättning överflyttade, i det att ett flertal av de å polisremiss intagna kommit direkt från sjukvårdsinrättningar (såsom Serafimerlasarettet, Söderby tuberkulossjukhus, Stockholms sjukhem, m. fl.) och tvenne av dem överflyttats från fängelse. Det synes mig nu vara i hög grad anmärkningsvärt, att anmälan till polis äger rum med anledning därav, att en å någon inrättning intagen person behöver överflyttas till sinnessjukanstalt, och förfarandet synes mig i anförda fall ock stå i uppenbar strid med gällande sinnessjukstadga, ty då det här icke förelegat något »enligt bilagan A avgivet intyg», har det ju icke varit mom. 1 uti dennas § 31 som blivit tillämpat, medan å andra sidan tillämpandet av samma paragrafs moment 2, vilket ju allenast gäller sådana fall, där »läkarbetyg icke utan menlig tidsutdräkt kan anskaffas», icke rimligen kan ifrågakomma beträffande patienter, som redan äro intagna å inrättning, vid vilken läkare är anställd, och allra minst beträffande sådana, som någon nämnvärd tid varit här intagna, innan överflyttning till hospital ägt rum. Och om nu också i en del av dessa å Stockholms hospital intagna fall, där överflyttning från annan sjukvårdsanstalt ägt rum, denna överflyttning skett helt kort efter intagningen därstädes, har detta likväl ingalunda varit förhållandet uti alla de ifrågavarande fallen. Så t. ex. hade den från Söderby tuberkulosanstalt överflyttade patienten vårdats därstädes ett par veckors tid och den från Stockholms sjukhem överflyttade sedan årtal varit där intagen.

Av de två från fängelse på grund av polisremiss hit överflyttade fallen förtjänar det ena en alldeles särskild uppmärksamhet. Först och främst synes nämligen disciplinstraff hava förekommit på en tidpunkt, då sinnessjukdomen redan tagit sin början. Sedan så fängelseläkaren slutligen utfärdat intyg, att sådan sjukdom är för handen, gjordes vidare icke någon ansökan om hospitalsvård, utan beslöt fängvårdsstyrelsen endast, att mannen ifråga (N:r 3,761 Sv. J—n H.), som är hemmahörande i Stockholm, skulle överflyttas till straffängelset härstädes för att vid strafftidens slut överlämnas till hemortens myndigheter. På så sätt kom det sig att en person, som suttit i fängelse 2 års tid och som — enligt vad senare inhämtade upplysningar giva vid handen — synbarligen varit sinnessjuk större delen av denna tid, blir den dag strafftiden utgår på grund av polisremiss överförd till hospital, utan att det till grund härför föreligger annat läkarbetyg än en av vederbörande fängelseläkare utfärdad attest, som saknar alla objektiva data och endast innehåller det nakna omdömet, att mannen ifråga lider av sinnessjukdom och är i trängande behov av vård å hospital! I detta sammanhang kan erinras om ett liknande fall, varom jag vid en tidigare inspektion av Gävle stads sinnessjukavdelning erhöll kännedom. Här hade då ett par dagar före mitt besök intagits en patient på grund av skrivelse från länsstyrelsen, däri uppgavs att personen ifråga vore sinnessjuk och i behov av vård, men medföljde icke något läkarbetyg, varav det framginge, att den sålunda uttalade uppfattningen vore riktig.¹ Om någonsin borde det väl dock i de fall, där en person, som blivit dömd till viss tids frihetsförlust, vid strafftidens slut överflyttas till hospital, föreligga ett fullständigt läkarbetyg, av vars innehåll det tydligt och klart framginge, att denna åtgärd varit berättigad och behövlig. (Jämför härmed vad som längre ned yttras ifråga om läkarbetyg för sinnessjuk straffånge.)

I samtliga de fall, där intagning å Stockholms hospital skett å polisremiss, hade de felande handlingarna därpå inforrats genom polisen. Den bilaga B, som därvid omsider erhöles, innehöll nu i flera fall den upplysningen, att patienten ej sökt skada sig själv eller andra, ej varit farlig, o. d. Lika litet som i de fall, där överflyttning från annan inrättning ägt rum, kan ju i dylika fall användandet av sinnessjukstadgans § 31 mom. 2 vara riktigt. Över huvud taget lär det väl vara endast i ett relativt mindre antal fall, då ett enligt bilagan A avgivet intyg icke »utan menlig tidsutdräkt» skall kunna anskaffas. I Stockholm synes det emellertid numera tvärtom höra till undantagen, att läkaren skriver en bilaga A, utan föredrager han tydligen i allmänhet den för honom bekvämare utvägen att skriva en kort attest (i regel utan alla objektiva data), med vilken vederbörande så hänvisas till polisen. Denna borde väl emellertid icke hava någon officiell befattning med de sinnessjuka i andra fall, än där den tillkallade läkaren

¹ I själva verket synes uppfattningen ifråga hava varit oriktig, ty vid en senare inspektion av anstalten fann jag av den över mannen ifråga förda sjukjournalen, att han där icke företett några symptom på sinnessjukdom i egentlig mening, varemot det av inhämtade anamnesticke upplysningar syntes framgå, att det här varit fråga om en imbecill alkoholist, som alltsedan unga år ej haft något stadigvarande arbete. Mannen blev också efter några veckor utskriven från anstalten.

anser den sjuke vara till uppenbar fara för sig själv eller omgivningen, eller där någon måste omhändertagas å offentlig plats. I detta sammanhang må i övrigt erinras om vad jag i en föregående årsberättelse (för år 1910) framhållit, nämligen att det i dylika fall borde tillkomma den inremitterande läkaren att intyga samhällsvårdligheten, då den i sinnessjukstadgans § 31 mom. 2 nu *överläkaren* ålagda skyldigheten att före den sjukets mottagande pröva, huruvida denne är för allmänna säkerheten vådlig, i själva verket är en olöslig uppgift, när han icke erhåller några som helst upplysningar om fallet. I regel har nämligen polisremissen icke varit åtföljd av någon polisrapport, och överläkaren har för den skull — då, såsom redan nämnts, icke heller någon bilaga A funnits — icke ansett sig kunna göra annat än utgå ifrån, att den, för vilken polisremiss utfärdats, också är att betrakta som vådlig för allmänna säkerheten. Även från behandligssynpunkt kan det emellertid ofta vara olämpligt, att anstaltens läkare icke få några upplysningar om sina patienter, förr än flera dagar, ja kanske en och annan vecka, förgått efter intagningen, vartill kommer att i de fall, där anstaltens läkare icke själva bli i tillfälle att råka de sjukas anhöriga (såsom i många fall här dock sker), de upplysningar, som slutligen erhållas om sjukdomens uppkomst och tidigare förlopp, ofta bli mycket knapphändiga, när de, som å andra sidan dock icke sällan blir fallet, inskränka sig till innehållet uti de genom polisen anskaffade B-bilagorna. Att de anamnestiska upplysningar, som erhållas genom A-bilagan, ofta äro vida värdefullare än innehållet uti B-bilagan, är ju också en känd sak. Det ligger ju även i sakens natur, att vid ifyllandet av formulärets punkter rörande förhistorien *läkaren*, som utfrågar de anhöriga eller omgivningen, bäst kan bedöma vad som kan vara av betydelse att anföra. Därtill kommer också en annan synpunkt, nämligen den, att *det måste anses innebära större garanti för att läkaren tillräckligt noggrant överväger grunderna för sitt i intyget uttalade omdöme, när han uti detta anfört såväl inhämtade anamnestiska data som resultatet av den egna undersökningen.* I själva verket har det också visat sig, att den här så vanliga ordningen med intagning enbart å polisremiss i förening med ett enkelt läkarbetyg utan alla objektiva data icke innebär en tillräcklig garanti för obehörig attest om sinnessjukdom, i det att det ifråga om flera personer, som med stöd av nämnda handlingar blivit införda till hospitalet, där kunnat konstateras, att de icke varit sinnessjuka.¹ Dessa äro — fränsett några, i vilka det varit fråga om utpräglad alkoholism — följande:

1) N:r 3,978 M. K. H., f. 1882, gift, infördes den 27 november 1912 till Stockholms hospital på grund av en polisremiss i förening med en läkarattest av följande lydelse: »Fru M. K. H., som lider av sinnessjukdom, är i trängande behov av hospitalsvård.» Sedermera erhöles en den 28 november 1912 daterad polisrapport, innehållande följande upplysningar: Den 26:e i samma månad hade fru H:s man inkommit å detektivstationen och tillkännagivit, att hustrun den 2 sistlidne oktober utan känd orsak avvikit

¹ Det kan kanske vara behöfligt att särskilt påpeka, hurusom detta yttrande icke strider mot den i min broschyr »Den sinnessjuka och samhället» (Albert Bonniers förlag, 1913) lämnade uppgiften, att det under min 20-åriga verksamhet i sinnessjukvårdens tjänst icke i mer än ett fall kommit till min kännedom, att en *fullt normal* person blivit inlagd å hospital. (Detta fall är n:r 1 av de här anförda).

från deras i en helt annan trakt belägna hem, därvid hon medtagit makarnas två minderåriga barn, 2 och 3 1/2 år gamla, och sedan icke låtit höra av sig. Genom efterforskningar hade mannen slutligen fått kännedom om att hustrun och barnen vistades i Stockholm, intagna å Sabbatsbergs barnasyl. Han hade då begivit sig hit till staden och den 25 november å nämnda barnasyl sammanträffat med hustrun och barnen, därvid den förra emellertid förklarar, att hon icke ämnade återvända till mannen och att hon ej vore villig att lämna barnen ifrån sig. Då hustrun följande dag avlägsnat sig från barnasylen med barnen utan att underrätta någon om vart hon ämnade begiva sig, *misstänkte mannen nu, att hon vore sinnessjuk*¹ och att hon, utblottad som hon var, ämnade beröva sig livet, enär hon vid ett föregående tillfälle fällt sådana yttranden, och begärde mannen H. därför, att hustrun och barnen måtte efterspanas. De anträffades nu hos en i Stockholm boende släkting till mannen H. Å detektivstationen uppgav hustru H., att hon, som sedan omkring 5 månader vore havande, lämnat hemmet, därför att mannen ofta brukade berusa sig av starka drycker, varvid han vore brutal och elak mot hustrun och barnen, och hade han vid flera tillfällen misshandlat henne. Hon hade för den skull, medtagande barnen, rest till Stockholm, för att här söka skaffa sig plats, men ej lyckats erhålla någon och, då hennes reskassa endast utgjort 30 kronor, snart blivit utblottad, varefter hon genom fattigvårdens försorg intagits å Sabbatsbergs barnasyl, där hon vistats sedan den 14 oktober. Efter mannens besök därstädes hade hon emellertid lämnat denna, då hon fruktade, att han skulle taga barnen ifrån henne, och sökt husrum hos ovannämnda släkting till mannen. Med anledning av hustruns berättelse blev stadsfiskalen i hennes hemstad per telefon anmodad höra flera personer, vilka enligt såväl hustruns som mannens uppgift kunde lämna upplysningar om deras samliv och familjeförhållanden. Sedan detta skett, meddelades per telefon, att samtliga de hörda personerna intygat, att hustru H. vid flera tillfällen visat sig besynnerlig till lynnet. Med anledning härav och *på mannens uttryckliga begäran* blev läkare tillkallad för att undersöka hustru H:s sinnesbeskaffenhet, och avgav denne efter verkställd undersökning ovannämnda intyg.

Emellertid kunde å hospitalet några symtom å sinnessjukdom hos fru H. icke konstateras — själv hade jag tillfälle att den första inspektionsdagen underkasta henne en grundlig undersökning — och uppgifter, som överläkaren erhöll från flera personer (däribland en advokat i hennes hemstad, till vilken hon vänt sig för att få skilsmässa), bekräftade fru H:s även å hospitalet lämnade uppgifter om mannens brutalitet och alkoholism. Med anledning av det resultat en noggrannare undersökning av fallet sålunda givit, blev fru H. den 6 december 1912 utskriven från hospitalet, sedan hon fått löfte om att återvända till Sabbatsbergs barnasyl, där hon — enligt vad jag inhämtat — sedermera fått plats, och där även hennes efter interneringen födda barn blivit intaget.

Må nu vara att fru H. själv, sedan saken väl avslutit lyckligt för henne, var belåten med att genom intagningen å hospitalet hava sluppit ifrån det öde, som väl eljest väntat henne, nämligen att av mannen, som hon anser vara farlig för sitt liv, bliva återförd till hemmet, så kan det dock fastslås som ett faktum, att i detta fall ett oriktigt läkarbetyg blivit utfärdat.² Härvid må dock tagas i betraktande, att det kan vara förklarligt, om läkaren av de upplysningar som å detektivstationen lämnades, även om han vid sin egen undersökning icke kunde finna några tecken å sinnessjukdom, dock fann

¹ Denna alltså i polisprotokollet förekommande uppgift förnekade mannen H. helt frankt vid ett förhör, som undertecknad — i tanke att eventuellt anmäla honom till åtal — vid besök i hans hemstad följande år höll med honom inför stadsfiskalen därstädes.

² Nämnas må, att jag efter fru H:s utskrivning haft tillfälle att upprepade gånger undersöka henne, därvid jag städse funnit henne fri från varje symtom av sinnessjukdom, och att man icke heller å barnasylen, där hon till synnerlig belåtenhet skött sin syssla, någonsin hos henne iakttagit något abnormt.

en sådan misstänkt och vid sådant förhållande — med hänsyn till mannens uppgifter, att hon hotat både sig själv och barnen till livet — kände ansvaret för att kvinnan icke bleve omhändertagen alltför stort. Fallet synes mig i själva verket utgöra ett exempel på behovet av en bestämmelse, att polismyndighet i de fall, där en person på grund av anmälan om samhällsfarligt uppträdande blivit av polisen omhändertagen och det genom en läkarundersökning icke omedelbart kan avgöras, om sinnessjukdom föreligger eller icke, skall kunna förordna om intagning å hospital *under viss kortare observationstid* med begäran om vederbörligt utlåtande av överläkaren inom observationstidens utgång. Behovet av en dylik interneringsgrund illustreras för övrigt även och än tydligare av nästa fall.

2) N:o 3,937 N., banktjänsteman, född 1866, infördes den 26 oktober 1912 till hospitalet på grund av en polisremiss i förening med ett läkarbetyg, däri på heder och samvete intygas, att N. är sinnessjuk och i trängande behov av hospitalsvård, men därutöver inga som helst upplysningar lämnades. En sedermera erhållen, den 28 oktober daterad polisrapport upplyser, att chefen för den bank, uti vilken N. då var anställd, till polisens detektivavdelning gjort anmälan, att denne under senare tiden visat tecken till sinnessjukdom av den beskaffenhet, att han måste anses farlig för allmänna säkerheten och i trängande av hospitalsvård, varpå som exempel anfördes, att han den 26 oktober inkommit i bankens direktionsrum och hotat att skjuta någon av direktörerna, enär han ansåge sig förbigången i sin tjänst, därvid han samtidigt visade en revolver under yttrande: »jag bommar icke»; under det längre samtal, som därpå följde, blev han emellertid lugnare samt försäkrade under tårar, att han icke ämnade göra direktörerna något ont, men att han samma eftermiddag skulle skjuta sig själv. Med anledning av detta uppträde blev N. samma dag hämtad till detektivstationen, dit vederbörande läkare därpå blev kallad. N., som vid omhändertagandet i sina påhävda kläder hade en laddad browning-revolver och en annan ävenledes laddad mindre revolver, medgav vid det med honom hållna förhöret, att han för några dagar sedan haft för avsikt att skjuta någon av direktörerna, men påstod sig nu hava kommit ifrån denna tanke och i dess ställe ämnade skjuta sig själv. Å hospitalet uppgav N., att han, som förut under sin mångåriga tjänst i banken alltid kommit väl överens med sina överordnade, sedan två år tillbaka märkt, att han nonchalerades av chefen, och, då för någon tid sedan en ny avdelning inrättades i banken, blev han förbigången av en helt ung man, som utsågs till chef för denna avdelning och därvid även blev N:s förman med övertagande av flera viktiga göromål, som förut varit anförtrödda åt denne. N. ansåg då sin ställning ohållbar och fick den uppfattningen, att han alltmer och mer skulle skjutas tillbaka, tills han slutligen bleve skild från banken. För att försöka göra en ekonomisk vinst köpte han nu för sina besparingar aktier, vilka emellertid strax efteråt föllo och vilka han, för att undgå komma i skuld, måste sälja med 18,000 kronors förlust. Dessa motgångar bringade honom i det överretade tillstånd, vari han befann sig, då han hotade bankens direktörer. Så långt N:s egen berättelse. Av N:s kamrater, som blivit hörda en och en, har överläkaren inhämtat, att de samtliga ansågo att N. blivit degraderad, att denne varit duktig och väl hemmastadd i sitt arbete, men varit häftig och svår att samarbeta med. Bankens chef har meddelat överläkaren, att han ansåg N. inkompetent till den nyinrättade platsen. Under vistelsen å hospitalet blev N. städse häftig, ivrig och högröstad, då man kom in på frågan om hans ställning till banken, och ville alltjämt tillskriva bankledningen skulden till den timade katastrofen. Då den å hospitalet verkställda undersökningen dock icke gav tillräckliga hållpunkter för befintligheten av en förryckthet (eller annan sinnessjukdom), blev N. den 20 november 1912, alltså efter ca 3¹/₂ veckors internering, såsom *icke sinnessjuk* utskriven.

Detta fall visar ju så tillvida en betydande skillnad mot det ovan refererade, som mannen — om han också icke var sinnessjuk — vid omhändertagandet dock å andra sidan icke var psykiskt normal, i det han därvid befann sig i ett tillstånd av så stark affekt, att det synes mycket sannolikt, att ett människoliv blivit spillt, om han icke blivit omhändertagen, till dess hans affekter hunnit lägga sig.

3) N:o 3,806 K. K. J., f. 1847, intogs å Stockholms hospital den 6 februari 1912; är en av de ovannämnda, som på polisremiss överflyttats från Serafimerlasarettet utan att något meddelande därifrån följde, när hon blev därstädes intagen, vilka sjukdomsytym hon där visat och varför hon remitterades till hospitalet. Härvarande läkare funno emellertid, att hon led av cancer i långt framskridet stadium; över denna sin kroppsliga sjukdom var hon deprimerad, men visade i övrigt intet anmärkningsvärt i psykiskt hänseende; hon berättade, att hon dagen innan blivit intagen å Serafimerlasarettet, där hon blev rädd och ängslig, när de ville lägga henne i en trång bur (röntgenundersökning?) och köra en käpp i halsen på henne (magsond?), samt sovit dåligt på natten. Fastän hon aldrig visade några psykotiska symtom, i det hennes depression ju var normalpsykologiskt motiverad, fick hon på grund av sitt nerkomna tillstånd stanna å hospitalet och sköttes här för sin kroppsliga sjukdom, tills hon efter en månads tid avled i densamma.

Att överflyttningen till hospital i detta fall var alldeles opåkallad, är ju uppenbart. Av det samma kan emellertid läras, hurusom det kunde vara lämpligt att större sjukvårdsetablissemang — såsom fallet är betr. Malmö Allmänna sjukhus — ägde någon mindre avdelning för sinnessjuka, så att utbyte mellan denna avdelning och sjukhusets övriga avdelningar vid behov kunde äga rum.

4) N:o 3,855 K. B. E., f. 1889, intogs å hospitalet den 19 april 1912 på polisremiss jämte ett läkarbetyg av innehåll att »E. är sinnessjuk och i trängande behov av vård å hospital». Sedermera erhöles en den 24 april 1912 daterad, av en poliskonstapel och »B. Eriksson» underskriven bilaga B., i vilken upplystes, att E. — som sammanbott och haft ett barn med en kvinna, vilken, liksom ock hennes föräldrar, intrigerat mot honom — sedan tre år tillbaka visat sig nedstämd och grubblande samt sedan den 1 mars 1912, vilken dag nämnda kvinna lämnade deras gemensamma bostad, varit retlig, yttrat att han tänkte förkorta sitt liv och i brev även hotat sin fästmö till livet, men dock icke gjort något försök i någondera riktningen. Vid denna bilagas ankomst till hospitalet hade E. emellertid (den 23 april) redan blivit härifrån utskriven, då han — frånsatt att han var något nedstämd — icke visade något anmärkningsvärt i psykiskt hänseende. Beträffande sitt förhållande till fästmön uppgav han å hospitalet, att det ofta varit stridigheter dem emellan, då båda hade häftigt humör, och att anledningen till att fästmön lämnat deras hem varit den, att han en dag blivit förtretad för det hon ej hade maten i ordning, när han kom hem, och i häftigheten slagit henne; med de ovannämnda hotelser, han uttalat, sade han sig endast hava velat skrämma och icke menat allvar; något vapen hade han aldrig köpt, och hade han sista tiden före interneringen kunnat taga saken lugnare och lättare slita sina tankar från den.

Såsom förhållandet — som redan ovan nämnts — varit i det stora övervägande antalet fall, där intagning skett på polisremiss, erhöles här icke någon polisrapport angående de närmare omständigheterna vid omhändertagandet. Fallet synes mig nu utgöra ett mycket belysande exempel på olämpligheten av en sådan ordning. Det synes mig också självklart, att när helst en person blir förd till hospital på grund av polisremiss, denna bör vara åtföljd av ett polisprotokoll, som upplyser av vem resp. av vad anledning polisen anmodats ingripa eller ingripit samt vad polisen över huvud taget i saken inhämtat.

En icke obetydlig del av de å Stockholms hospital under inspektionsåret intagna voro *kroniska alkoholister*. I många av dessa fall hade tydliga symptom å sinnessjukdom, såsom hallucinationer, m. m., förelegat vid intagningen, men i åtskilliga av dem hade inga psykotiska symtom förefunnits, sedan verkningarna av det rus, vari de vid inkomsten befunnit sig, väl varit över. I det stora flertalet av dylika fall hade det dock varit fråga om den typ av alkoholister, vilka i intoxikerat tillstånd bli våldsamma och förstörande och sålunda uppträda på ett fullständigt sinnesförvirrat sätt — må sedan vara att denna »sinnesförvirring» är över i och med detsamma personen i fråga blott fått sova ruset av sig. Emellertid förekom bland de intagna även fall av alkoholism, där det *i varje fall icke av de ingivna handlingarna framgick*, att komplikation med vare sig verklig psykos eller våldsamt och för omgivningen farligt uppträdande förefunnits. Som exempel härpå kan följande fall anföras:

N:o 3,941 A. F. R., målare, f. 1875, intogs å hospitalet den 30 oktober 1912 på grund av polisremiss jämte ett läkarintyg av innehåll, att R. »lider av sinnessjukdom och är i trängande behov av vård å hospital». Någon polisrapport erhöles icke heller i detta fallet, varemot omsider bekomms en av hustrun underskriven, den 7 november 1912 daterad bilaga B., däri är uppgivet, att R. omkring åtta dagar före interneringen började visa sig nervös och orolig samt mycket häftig, men ej försökt skada sig själv eller andra¹. Vid inkomsten till hospitalet var R. redan fullt ordnad och redig, men visade sig något orolig och hade en fin tremor. Han sade sig aldrig ha haft vare sig delirium eller epileptiska anfall, men ha dåligt ölsinne och bli bråkig under ruset; likväl hade han aldrig slagit vare sig hustru eller barn. Anledningen till interneringen uppgav R. vara den, att han gått och supit ett par dagar samt »skolkat» från arbetet, varför hustrun förebrått honom, vilket gav anledning till en ordväxling, som slutade med att hustrun telefonerade efter läkare, vilken så skrev »remissbetyg till polisen». Efter ca ett par veckors observation blev R., såsom varande *icke sinnessjuk*, utskriven från hospitalet.

I ett fall som detta, där det dock — för den händelse den inremitterande läkaren inhämtade närmare upplysningar om fallet — för denne var lätt nog att förutse, att mannen, väl intagen på hospital och sålunda avstängd från alkohol, snart åter skulle befinna sig i normalt tillstånd, hade det väl dock för nämnde läkare bort vara en angelägen sak att anföra de objektiva data, varpå han grundade sin i intyget uttalade uppfattning, liksom det för den mottagande läkaren i ett dylikt fall givetvis är av vikt att få så noggranna anamnestiska uppgifter som möjligt.

Till sist; må här nämnas ännu ett fall av de under året å Stockholms hospital intagna, då det utgör ett synnerligen belysande exempel på, huru fullkomligt obefogat den rådfrågade läkaren, i stället för att — om han nu kommer till den uppfattningen, att sinnessjukdom och behov av hospitalsvård föreligger — utfärda den i sinnessjukstadgan föreskrivna bilagan A, skriver »remissintyg till polisen».

¹ Enligt vad jag sedermera inhämtat av den inremitterande läkaren, är denna uppgift oriktig, i det att anledningen till att denne blivit tillkallad varit den, att R. uppträtt hotfullt och våldsamt. Synbarligen har alltså hustrun av fruktan för mannen icke vågat att i bilagan B. upplysa härom.

N:o 3 983 E. T., e. o. i posten, hade någon dag före min inspektion intagits på polisremiss jämte ett enkelt läkarbetyg av det vanliga innehållet, att sinnessjukdom och trängande behov av hospitalsvård föreläge. Vid upptagandet av föreskrivet »status præsens», varvid jag ock var närvarande, erhöles av T. den uppgiften, att han på grund av starkt alkoholmissbruk sista tiden känt sig sjuk, nervös och nedstämd samt under ruset velat taga livet av sig och att han för den skull *själv* vänt sig till läkare med begäran att få komma in på sjukhus. Enligt vad jag efter inspektionen inhämtat, blev T. efter 16 dagars vistelse å hospitalet utskrivnen därifrån, då några symtom på sinnessjukdom icke kunnat konstateras.

Även i detta fall måste man för övrigt förvåna sig över, att den intygsgivande läkaren icke varit angelägen om att låta anstaltens läkare, som skall mottaga hans patient, få närmare kännedom om de förhållanden, på vilka han grundat sitt intyg, utan föredragit att därom intet nämna uti detta(!).

Vid mitt besök å Stockholms hospital gjordes framställning om utskrivning av tvenne där sedan någon vecka intagna alkoholister, vilka under sin vistelse härstädes icke visat annat anmärkningsvärt än det hos mången alkoholist så vanliga karaktärsdraget att bagatellisera sina alkoholdebaucher och vad därmed står i samband. Då det i båda dessa fall var fråga om personer, vilka under rusets inflytande visat sig synnerligen farliga för sin omgivning (den ene av dem hade bl. a. våldtagit sin åldriga svärmor) och vilka — i betraktande av vad som ovan nämnts — kunde antagas komma att återupptaga sina alkoholvanor, så snart de återfått sin frihet, och därmed åter bli samhällsvådiga, hade överläkaren icke velat taga deras utskrivning på eget ansvar utan hade för avsikt att hänskjuta frågan härom till direktionens avgörande. Enligt vad jag sedermera inhämtat, blevo båda de ifrågavarande alkoholisterna strax efter årsskiftet utskrivna, därvid den ene av dem förmäddes ingå å alkoholistanstalt, vilken han dock redan efter ett par dagar lämnade.

Då det i fall som de nu anförda givetvis är av vikt, att överflyttning från hospitalet till alkoholistanstalt sker omedelbart, så att icke ett återvändande till friheten äger rum allt för kort tid efter det verkningarna av ruset försvunnit, synes mig dessa fall utgöra belysande exempel på *vikten av att anstaltsläkaren*, då den vid 1913 års riksdag antagna lagen om behandling av alkoholister omsider träder i kraft, *får åläggande att till nykterhetsnämnden anmäla alla personer, som blivit intagna å sjukvårdsinrättning vare sig på grund av akut alkoholintoxikation med därpå beroende samhällsvådligt uppträdande eller för delirium tremens eller annan av alkoholmissbruk förorsakad sinnessjukdom.* Utan en dylik anmälningsskyldighet synes det mig nämligen icke möjligt att fullt konsekvent få en rationell behandling av de farliga alkoholisterna genomförd.

Av de tre fall, som under året blivit å Uppsala hospital intagna å polisremiss (som förut nämnts i förening med fullständig bilaga A), var den ene (n:o 6,110 E.) ävenledes en alkoholist, som i hemmet uppträtt våldsamt, ävensom hotat taga livet av sig själv, men å anstalten icke visade annat anmärkningsvärt än missnöje över interneringen samt bristande insikt om alkoholens grava betydelse för honom, varför han efter ett par månader blev

utskrivnen. I de andra två fallen åter gällde det män, som blivit omhändertagna av polisen för att de antastat kvinnor och i deras åsyn blottat sin kropp och onaniserat. Av dessa hade den ene (n:o 5,981 L.), vilken — enligt vad den å hospitalet verkställda undersökningen gav vid handen — var avsevärt undermålig, varit intagen å Halls uppfostringsanstalt samt under senare år upprepade gånger varit anhållen dels för ovannämnda förseelse och dels för tillgrepp, men därvid åter släppts, enär han ej ansågs fullt riktig — ett i sanning högst olämpligt sätt att behandla abnorma, som begå kriminella handlingar, då de ju därav lätt kunna erhålla den uppfattningen, att för dem alla handlingar äro tillättna utan någon samhällets reaktion däremot. Efter sista anhållandet av L. följde emellertid, som nämnts, intagning å hospital, där han fick vistas ett par månader, varefter han, *sedan arbete skaffats honom å landet*, blev permitterad. Vad beträffar den andre av de två här ifrågavarande männen, N:o 5,988 J. A. K. — vilken i maj 1910 blivit villkorligt frigiven från straffarbete, som ådömts honom för begången mordbrand, och vilken under nästan hela fängelsevistelsen och ännu $\frac{1}{2}$ års tid därefter visat sig deprimerad — hade läkarbetyget intet annat anmärkningsvärt att förtälja, än att mannen är nedstämd, gråter, säger sig veta att han gör orätt, men »kan icke låta bli, då begäret kommer». Efter intagningen å hospitalet synes emellertid denna depression snart nog ha försvunnit, i det att redan en vecka härefter (den $\frac{19}{4}$ 1912) i den över honom förda journalen finnes antecknat, att han är »lugn, nöjd och belåten». Cirka två månader senare blev han permitterad med tillsägelse att var 14:e dag inställa sig hos överläkaren, och hade från det han lämnat anstalten och intill tiden för min inspektion (förrättad i december) någon anmärkning mot honom icke förekommit.

Som ovan nämnts hade även å Nyköpings hospital förekommit en intagning jämlikt sinnessjukstadgans § 31, mom. 1. Ifrågavarande patient (N:o 1,441 G. R. T.) klagade vid mitt besök därstädes över olaga internering, enär denna ägt rum på grund av remiss utav stadsfiskal, medan polisremiss, som berättigar till en persons intagande å hospital utan fullständiga ansökningshandlingar, skall vara utfärdad av *polismyndighet* (i stad alltså poliskammare eller magistrat). Visserligen funnos bland ansökningshandlingarna intagningsdagen daterad, av T:s moder undertecknad både bilaga B och ansökan enligt fastställt formulär, men då anteckning icke (som sig bort) fanns angående dagen om dessa handlingars inkomst till direktionen, synes det i själva verket icke vara uteslutet, att vid intagningen här icke förelegat författningenslignade intagningshandlingar. Då därtill kom, att det av vad som anförts i läkarbetyget knappast var möjligt att få den uppfattningen grundad, att T. vore sinnessjuk och i behov av hospitalsvård, skulle jag — som jag i berättelsen över inspektionen i fråga ock anförde — gärna önskat, att jag vid mina överväganden kunnat komma till det resultat, att jag här förordat utskrivning. Med hänsyn till de iakttagelser som å hospitalet blivit gjorda angående T:s tillstånd och uppförande — bl. a. hade han våldfört sig såväl å en besökande syster som å oförargliga medpatienter — ansåg jag detta dock

för det dåvarande ej vara rådligt. (Jag återkommer emellertid till fallet i nästa årsberättelse.)

Slutligen kan det här vara av intresse att nämna, det en av de å Lunds asyl intagne, av periodisk psykos lidande, vilken varit anmäld sedan 1904, vid inkomsten till anstalten befanns vara frisk. Då några psykotiska symtom alltjämt icke gävo sig tillkänna, blev han därför efter ett par månaders tid utskriven. Fallet visar ju angelägenheten av att personer, som lida av periodisk sinnessjukdom, i likhet med andra akut insjuknade, intagas med företrädesrätt och icke betraktas som kroniska fall. (Tilläggas må, att mannen i fråga sedan fått ett nytt anfall av sinnessjukdom, därvid han utan dröjsmål blev å anstalten intagen.)

Som vanligt funnos även bland de under detta år intagna åtskilliga för brott straffri förklarade, där den åtalade handlingen emellertid blivit begången *efter* det ansökan om hospitalsvård redan blivit ingiven. Å Västerviks hospital hade sålunda intagits två män, av vilka den ene, som varit anmäld till hospital sedan i juli 1909, mer än 2 år senare eller i oktober 1911 blev häktad för hemfridsbrott (fönsterinslagning och misshandel), medan den andre, som haft expektansplats vid hospital sedan i februari 1909, i oktober samma år häktades för misshandel å moder och broder (därvid misshandeln bestått däri, att han slagit dem med en stol så att svullnad uppstått); vidare hade intagits å Sätters hospital en man, för vilken ansökan om hospitalsvård varit ingiven c:a $\frac{3}{4}$ år före det han för begången otukt med djur blev häktad, å Vänerborgs hospital och Lunds hospital vardera en man, som redan någon tid haft expektansplats, då han anlade mordbrand och härför blev häktad, samt å Växjö kriminalasyl en man, som, efter det ansökan för honom blivit ingiven till hospital, häktats för svår misshandel av en äldre kvinna.

Av de under året intagna, *formellt* till kategorien straffångar hörande kriminalpatienter funnos tvenne, som dock med all sannolikhet icke sjuknat under straffets avtjänande, utan vilka synbarligen varit sinnessjuka redan före domens avkunnande. Sålunda hade å Västerviks hospital intagits en över 60-årig kvinna, som den 9 oktober 1908 blivit dömd till 8 års straffarbete för otukt med sina båda söner, men sex dagar senare, då hon anlände till Växjö cellfängelse, visade sig oredig och hallucinerande. Vidare hade till Härnösands hospital från därvarande centralfängelse överflyttats en man (N:o 1,989 K. A. B.), vilken redan vid inkomsten dit, sex dagar efter domens avkunnande, visat tydliga tecken på sinnessjukdom. Beträffande sistnämnda fall, som gäller *en oförbätterlig vaneförbrytare*, är för övrigt anmärkningsvärt, hurusom *även under föregående strafftider psykotiska symtom givit sig tillkänna, utan att detta — trots nämnda förhållande — synes ha föranlett ingivande av ansökan till hospital.* Det är sålunda upplyst, att B., då han i januari 1908 ankom till Kristianstads fängelse, visade tecken till sinnesoro, i det han klöste sig själv och slog huvudet i väggen samt överföll dem, som kommo i hans närhet (bet så t. ex. vid ett tillfälle en konstapel i fingret); i augusti 1909 nedflyttad i s. k. »därcell», sårade han sig här med en ståltråd

i ena handleden; i september samma år gjorde han åter suicidförsök genom att skära sig i det ännu ej läkta såret; på grund av sin »elakhet» och farlighet mot omgivningen kunde sällskap i cellen ej beredas honom. I december 1910, då han å Långholmen avtjänade straff, gjorde han försök att strypa sig med en tygremsa, men följande månad, då strafftiden är slut, frigives han emellertid (!) — för att snart nog ånyo begå brott och bli dömd till straff, vid början av vilket avtjänande han (som ovan nämnts) visade tydliga tecken till sinnessjukdom.

Då det ju är ett betydande samhällsintresse, att icke sinnessjuka med kriminell förhistoria frigivas, så länge de ännu äro sinnessjuka och samhällsfarliga, vore det önskligt om en sådan ordning kunde bli införd, att *fängelsläkaren vore skyldig att i fråga om varje sinnessjuk straffånge i god tid före strafftidens slut till vederbörande myndighet ingiva utlåtande över fångens psykiska tillstånd med förslag om hans vidare behandling*, huruvida han kan frigivas eller i dess ställe är i behov av hospitalsvård.¹ I senare fallet bör naturligtvis i ansökan härom alltid upplysas om dagen för strafftidens utgång, varjämte det borde åligga vederbörande hospitalsläkare att inom denna tid mottaga den sjuke i fråga. Ett dylikt mera intimt samarbete mellan fångelserna och hospitalen ävensom mellan deras resp. överstyrelser synes mig, ej minst i samhällsskyddets intresse, vara i hög grad av behovet påkallat.

Av intresse kan vidare vara att nämna, att två under året intagna patienter med kriminell förhistoria av medicinalstyrelsen på sin tid förklarats »sakna förståndets fulla bruk». I det ena av dessa fall, gällande en yngling (K. G. V. L—n), som då ännu ej uppnått 18 års ålder — i vilket fall följden av detta utlåtande blev, icke som man kunde väntat sig dömande till tvångsuppfostringsanstalt, utan i dess ställe villkorlig dom och alltså omedelbart frigivande, trots det att personen i fråga begått ett flertal inbrottsstöld — hade dock medicinalstyrelsen sedermera, efter det L. omedelbart efter frigivandet begått upprepade brott av samma slag, avgivit (i övrigt på undertecknads föredragning) nytt utlåtande av innehåll, att L — då det numera syntes uppenbart, att *den psykiska abnormitet*, varmed han var behäftad, vore av sådan art, att den med növärdighet förde till antisociala handlingar, och att han för den skull vore i behov av vård å statsanstalt för sinnessjuka — till följd av psyksik undermålighet (imbecillitet), särskilt på det moraliska området, varit vid åtalade brotts begående berövad förståndets bruk. Med anledning av detta utlåtande blev L. så förklarad »straffri» och därpå intagen å Växjö kriminalasyl.

Det andra av här ifrågavarande fall åter gällde en å Västerviks hospital intagen flicka (N. M. A.—n), som, född 1893, år 1910 blev av medicinalstyrelsen — vars utlåtande angående hennes sinnesbeskaffenhet blev begärt med anledning därav, att hon anlagt mordbrand — förklarad vara på grund av psykisk undermålighet, särskilt i moraliskt hänseende, i saknad av förståndets

¹ I Würtemberg, där en sådan ordning är genomförd, är ifrågavarande tid satt till, så vitt möjligt, 7 veckor. (Jämför min i Hygieäns septemberhäfte för 1909 publicerade reseberättelse: »Till frågan om kriminella och farliga sinnessjukas behandling».)

fulla bruk. Med anledning härav förordnade Rätten om hennes insättande i allmän uppfostringsanstalt, på grund varav hon ock blev intagen å Viebäcks skyddshem (vilket — enligt mellan ägaren, Diakonissanstalten i Stockholm, och staten uppgjort avtal — mottager minderåriga kvinnliga förbrytare, som äro dömda till tvångsuppfostran). Under vistelsen härstädes visade hon periodiskt återkommande dysterhet och inbundenhet (varunder hon ej velat vare sig äta, tala eller arbeta) samt anfall, varunder hon har begär att slå sönder, anlägga eld, o. d. ävensom att skada sig själv. Med anledning härav blev läkarbetyg om behov av hospitalsvård för henne utfärdat och ansökan härom ingiven. Även å hospitalet har alltjämt samma periodicitet uti hennes sjäsliv givit sig tillkänna. I detta sammanhang kan jag ej underlåta att framhålla *önskvärdheten av psykiatrisk inspektion av tvångsuppfostringsanstalt*, på det att dess ledning måtte sättas i tillfälle att rådgöra med psykiatriskt skolad läkare angående behandlingen av de mera abnormala barnen, icke minst för att överflyttning till hospital resp. kriminalasyl måtte bli företagen, där detta kan vara indicerat till förhindrande av att abnormala, som äro oförbätterligt samhällsvådliga, dock släppas lösa på samhället.

I några av de under året intagna fallen, där utlåtande av medicinalstyrelsen givit anledning till straffri-förklaring, hade därpå frigivning till en början ägt rum. Sålunda hade en å Västerviks hospital intagen patient, J. A. L., vilken — efter att ha blivit straffri förklarad för begånget brott (skadegörelse) — i november 1909 erhållit exspektansplats å Växjö kriminalasyl, i december 1910, då han ännu icke kunnat där mottagas, åter blivit häktad för samma brott. Vidare hade beträffande en å Uppsala hospital och asyl intagen man (N:o 6,036 J. E. W-t) Rätten — efter det medicinalstyrelsen avgivit utlåtande, att W., som häktats för olovligt tillgrepp, vore psykiskt undermålig i den grad, att han måste anses vara i saknad av förståndets bruk — resolverat, att W. jämlikt 5:te paragrafen av strafflagens 5:te kapitel skulle vara straffri, »då det vore ådagalagdt, att han vid förövandet av de brottsliga gärningarna varit i saknad av förståndets fulla bruk» (sic!), men samtidigt (med avslag på åklagarens framställning om hans överlämnande till Kungl. Befallningshavande) förordnat, att han skulle på fri fot försättas, »då utredningen ej visat, att han är vansinnig eller för allmänna säkerheten så vådlig, att föreskrift bör givas därom, att han skall överlämnas till vederbörande att taga vård». Detta beslut upphävdes visserligen ett halvt år sepere av Svea Hovrätt, som resolverade, att W. skulle överlämnas till K. Befallningshavande, så att han ej måtte bli för allmänna säkerheten vådlig. Denna sin egenskap hade han emellertid under de månader, han på grund av Håradsrättens ovannämnda utslag fått vistas på fri fot, upprepade gånger ådagalagt, i det han härunder begått en hel rad av kriminella handlingar: stulit en portemonnä, inträngt i hus och skrämt folk, slagit sönder fönsterrutor, flera gånger stulit brännvin, uppdrätt full och störande.

Slutligen hade ävenledes å Uppsala hospital och asyl intagits en patient (N:o 6,021 J. A. B-l), vilken — sedan medicinalstyrelsen avgivit utlåtande, att han vid begåendet av det åtalade brottet (stöld) på grund av abnormt

psykiskt tillstånd varit i saknad av förståndets bruk — efter den härpå grundade straffri-förklaringen likaledes satts i tillfälle att begå ny kriminell handling. I detta fall blev dock mannen i fråga överlämnad till K. Befallningshavande och ansökan om hospitalvård ingiven, men hade denna ansökan icke kunnat bifallas, då vederbörande fängelseläkare i den av honom utfärdade bilagan A intygat, att »B. vore slö och psykiskt undermålig, men knappast i behov av vård å hospital eller asyl». Sedan B. med anledning härav frigivits från fängelset och hemsänts, bröt han sig en dag in i en ladugård och strypte en kalv. Av vederbörande provinsialläkare utfärdades då intyg, att han vore i trängande behov av vård å hospital.

Sistnämnda fall utgör åter ett exempel på den även i föregående årsberättelser framhållna olämpligheten av den uti § 30 av gällande sinnessjukstadga förekommande bestämmelsen, att bilagan A skall fordras för intagande å hospital av för brott tilltalad person, som i anseende till sinnessjukdom icke kunnat till ansvar fällas. I stället för att i dylikt fall för intagning å hospital eller kriminalasyl fordra särskilt läkarintyg, vore det väl tvärtom mera rationellt, att det fordrades intyg för att den för bevisat brott straffri förklarade *icke* skulle bli överflyttad till sinnessjukanstalt — ett intyg som naturligtvis borde avgivas av samma myndighet, som yttrar sig om vederbörandes sinnesbeskaffenhet vid brottets begående, alltså medicinalstyrelsen. Det vore därför i hög grad önskligt, att den gamla föreskriften uti Kungl. brevet den 9 mars 1826, att den straffri förklarade skall överlämnas till vederbörande att om honom taga vård, bleve kompletterad med en bestämmelse av ovannämnd art. Att den nuvarande ordningen — enligt vilken frågan om en straffri förklarad persons frigivning skall underställas medicinalstyrelsens prövning *blott om eller sedan han blivit intagen å hospital*, där det finns psykiatriskt skolade läkare, men ej så länge han befinner sig på inrättning, där sådan läkare saknas — alls icke lämnar tillräckligt skydd för samhället gentemot kriminella abnorma och sinnessjuka, är ju uppenbart, och därpå utgöra de ovan anförda fallen ock goda exempel.

Som vanligt har jag under mina inspektioner av statsanstalterna — med anledning av medicinalstyrelsens ovannämnda uppgift — ägnat särskild uppmärksamhet, huruvida det funnes några för brott straffri förklarade, som icke längre vore i behov av anstaltsvård, och hava under året följande till denna kategori hörande kriminalpatienter återfått friheten, efter det jag antingen framställt förslag därom i mina inspektionsberättelser eller avgivit särskilt, av medicinalstyrelsen infordrat yttrande i ärendet:

1) A. O. från Löt å Öland, som (född 1866) vid 20 års ålder rest till Amerika, därifrån han emellertid hemvänt på hösten 1909, blev i februari 1910 intagen å Växjö kriminalasyl för observation, med anledning därav att han från den forna fädernegården, som numera ägdes av hans systerson, bortfört en tjur, för att genom försäljning av densamma gottgöra sig fordran, som

han ansåg sig hava inestående i gården, något som emellertid icke var fallet. Å anstalten visade O. — vilken under vistelsen i Amerika skall ha fört ett vilt och supigt liv ävensom för kortare tid (6 veckor under mars — april 1899) vårdats å anstalt för sinnessjuka — starka vredesaffekter och en betydande omdömesdefekt (bjöd läkaren stora summor för att bli fri o. s. v.) med uttalat paranoidea idéer (skulle genom amerikanske krigsministerns försorg av svenska regeringen få en större skadeståndsumma, för det han blivit bestulen på sina amerikanska medborgarpapper, o. s. v.). Hans psykiska tillstånd förbättrades emellertid, sedan han i början av 1911 förmåtts att gå med på utarbete, i det han därefter blir allt lungnare och icke mera talar om några oförrätter; han vidhåller dock, att han blivit bedragen av sina släktingar vid arvets uppgörande, men synes ha resignerat och förklarar, att han skall återvända till Amerika, så fort han blir fri. Då han synbarligen tycker, att detta dröjer för länge, avviker han emellertid i september 1911 från anstalten, ett par månader efter det han blivit överflyttad till hospitalets öppendörr-paviljong.

På nyåret 1912 erhöll överläkaren meddelande från O., att han hade plats som ryktare å en fattiggård i Skåne. Efter telefonsamtal inställde sig O. å anstalten, åtföljd av vederbörande kommunalordförande, som vitsordade, att O. innehaft nämnda plats alltsedan oktober 1911 samt under denna tid i alla avseenden uppfört sig väl och synnerligen ordentligt skött sina åligganden. Å anstalten visar O. sig nu — liksom under senare delen av förra vistelsen — vara en duglig arbetare; de forna paranoidea idéerna betecknar han som »galenskap», men vill helst icke tala därom och har knappast verklig sjukdomsinsikt. Efter det ovannämnda kommunalordförande ingivit ansökan om O:s permittering, åtföljd av förbindelse att under tiden om honom taga erforderlig vård, blev O. den 11 mars 1912 med Kungl. Styrelsens medgivande permitterad på 6 månader. Sedan det ingått meddelande, att O. under hela denna tid uppfört sig nyktert och stillsamt samt visat sig vara flitig och ytterst skötsam, och sedan ifrågavarande kommunalnämndsordförande vidare förklarar sig villig att behålla honom i sin tjänst, blev O. efter permissionstidens slut definitivt utskriven.

(Enligt vad jag inhämtat stannade O. i denna tjänst $\frac{1}{2}$ års tid, varefter han emellertid åter gav sig över till Amerika).

2) E. A., som (född 1857) under många år tidvis missbrukat rusdrycker och i rusigt tillstånd varit grälsjuk och retlig till humöret, intogs i april 1908 i och för observation å Växjö kriminalasyl, med anledning därav att han (i dec. 1907) avlossat flera revolverskott mot sin hustru, av vilka ett snuddade vid kinden och ett annat träffade henne i högra överarmen. För denna gärning blev han förklarad straffri, då undersökningen givit vid handen, att den begåtts under inverkan av patologiska svartsjukeidéer, varav A. då sedan över 1 år lidit, varunder han i övrigt ett par gånger även yppat föreställning om förgiftningsförsök från hustruns sida. Under vistelsen å kriminalasynen visade han likaledes en ofta till direkta tankevillor stegrad sjuklig misstänksamhet gentemot härvarande omgivning ävensom en fullständigt paranoisk

omtolkning av åtskilliga förhållanden (såsom anledningen till hans internering, m. m.). Om dessa symtom också med tiden avsevärt försvagades, försvunno de dock ingalunda alldeles, liksom A. icke heller helt korrigerade sina forna svartsjukeidéer. Han uppförde sig emellertid synnerligen väl å anstalten och arbetade flitigt med varjehanda utomhussysslor. Då hans vid varje inspektion framställda begäran om utskrivning — med hänsyn till faran för alkoholmissbruk med ty åtföljande stegring av de paranoidea symtomen samt därav betingad farlighet för omgivningen — likväl icke kunde av mig tillstyrkas, avvek han i januari 1912 olovligen från anstalten och begav sig till hemstaden, Göteborg. Därifrån blev han emellertid inom några dagar genom polisens försorg återförd till anstalten. Några veckor senare gjorde nu hans förmyndare — i överensstämmelse med hustruns efter A:s besök i hemmet uttalade önskan — framställning om hans permittering. Sådan beviljades ock för 6 månader under villkor att förmyndaren månatligen lämnade överläkaren rapport om hur A. skötte sig i sitt arbete och huru han förhölle sig gent emot hustrun och vis å vis spriten. Då dessa månatliga rapporter voro genomgående gynnsamma, i det A. erhållit fast plats, vilken han skötte till vederbörandes fulla belåtenhet, städse lämnade avlöningen till hustrun, var absolutist och på alla sätt skötte sig väl, blev han, på förmyndarens och hustruns begäran, efter permissionstidens slut utskriven den 5 november 1912.

3) K. O. F., vilken (född 1889) sedan 13 års ålder, då han blev utsatt för en svårare huvudskada, haft epileptiska anfall med ty åtföljande retlighet i lynnet, blev i *februari 1910*, efter att hava blivit häktad för misshandel mot polisman, i och för observation intagen å Vänersborgs hospital och asyl. Under de första månaderna av vistelsen härstädes visade han fortfarande stor lättretlighet och uppträdde flera gånger våldsamt mot omgivningen, men förbättrades under nästföljande sommar, så att han redan i september 1910 kunde flyttas till öppendörr-paviljong, där han sedan alltjämt vistades och städse uppförde sig oklanderligt, om man undantager att han visade någon lynneshet i samband med de epileptiska anfällen. Under inverkan av brombehandling avtogo dessa emellertid och voro efter mars 1911 alldeles försvunna. Därefter förekom ingen annan anmärkning mot F. än den, att han ibland visade någon lättja och oregelbundenhet i arbetet. Vid sådant förhållande föreslog jag, i berättelsen angående min i december 1911 verkställda inspektion av anstalten, en längre tids försökspermission under villkor dock, att F. icke återvände till Göteborg, där han under de sista åren råkat i dåligt sällskap med ty åtföljande alkoholmissbruk, utan att det kunde ordnas så, att han komme under gynnsammare yttre förhållanden. Detta lät sig också göra, i det att en broder till honom, som innehar polistjänst uti en av Norrlands städer, lovade att taga hand om honom och söka skaffa honom plats därstädes. Sedan detta även lyckats, avreste F. till ifrågavarande stad på sex månaders permission. Under denna tid uppehöll han sig — enligt från ovannämnde broder ingångna meddelanden — oavbrutet därstädes samt var frisk, arbetade regelbundet och uppförde sig väl. Efter permissionstidens slut blev han därför definitivt utskriven.

(Det kan vara av intresse nämna, att medicinalstyrelsen i detta fall — vilket ju hör till »gränsfallen», beträffande vilka det i fråga om tillräknelighet kan hysas olika meningar — icke följde fängelseläkaren, i det denne förklarar F. »sakna förståndets fulla bruk». Om F. blivit dömd i överensstämmelse härmed, hade han nämligen endast erhållit ett kortare fängelsestraff, varefter ingen kunnat hindra honom återvända till Göteborg med given följd, att han åter kommit in i de gamla, ogynnsamma förhållandena, medan han nu i dess ställe fick stanna bortåt ett par år å hospital, och det arbete, som härunder nedlades på hans återuppfostran för samhället, kunde fortsättas även den närmaste tiden efter frigivningen).

4) N. E. O., född 1872, ogift, straffri förklarad för hemfridsbrott och överfall, som han begick i maj 1905 under ett hastigt påkommande omtöcknings-tillstånd, och därpå intagen å Uppsala asyl. Under vistelsen härstädes aldrig visat någon som helst omtöckning utan hela tiden varit i besittning av formell reda och klarhet, men led till en början av hörselhallucinationer och yppade därjämte åtskilliga paranoidea idéer angående tankeöverföring, o. d., samt förmenade, att den iråkade förvirringen berott på inverkan utifrån. Dessa psykotiska symtom kvarstodo även sedan O. — vilken i september 1906 lyckades avvika och därefter vistades på fri fot över 1²/₃ år, varunder han skötte sig ordentligt och försörjde sig med skogsarbete — våren 1908 återkommit till anstalten och fortforo ända till 1911, under vilket år de emellertid så småningom började försvinna; han vidhöll nu icke längre sin förutvarande förklaring om tankeöverföring som orsak till de åtalade våldshandlingarna, utan menade att omtöckningen nog kunnat bero på att han varit berusad, om han ock alltjämt fann det hela något mystiskt. Vid det förhållandet att O. — må vara att det är otvivelaktigt att han tillhör abnormkaraktärerna (av paranoid typ) — icke längre visade några direkta tankevillor och med särskild hänsyn därtill, att han under den långa tid, han genom rymning förskaffat sig friheten, kunnat sköta sig ordentligt på egen hand, trots det hans tillstånd då var vida sämre, tillstyrkte jag, i berättelsen över min i december 1911 förrättade inspektion av anstalten, hans därvid framställda begäran att återfå friheten, och efter vederbörliga beslut av direktionen och medicinalstyrelsen lämnade han på våren 1912 anstalten.

(I detta fall föreslog jag icke någon försökspermission, då O, om han också kunnat få komma till en släkting, icke önskade detta, enär han menade, att det å en ort, där man visste att han varit intagen å hospital som kriminalpatient, skulle vara svårare att få arbete än å längre bort belägen plats, där detta ej vore känt, och då han förut visat att han gott kunde taga sig fram på egen hand).

5) P. P., intogs å Uppsala hospital i september 1901 efter att på grund av sinnesjukdom ha blivit straffri förklarad för misshandel och hemfridsbrott. Under de första åren av vistelsen härstädes visade han en viss retlighet i lynnet, vilken dock försvann i mån som han under årens lopp blev alltmer förslöad. Under 6 års tid hade han sålunda varit fullständigt lugn,

foglig och stillsam, då framställning gjordes om hans utskrivning. Denna blev ock bifallen, då en välbärgad anförvant lovat att taga hand om honom.

6) N. E. S. B., född 1867, har tvenne gånger vårdats å Härnösands hospital. Blev 1:sta gången sinnessjuk hösten 1892, då han avtjänade straffarbete för 3:dje resan stöld; tillfrisknade efter frigivningen följande vår, men befanns på hösten samma år, då han ånyo häktades såsom misstänkt för stöld, åter vara sinnessjuk, varför han i november (1893) blev överflyttad till Härnösands hospital. Här var han till en början hallucinerande, våldsam och förstörande samt visade länge stark lynnesretlighet. Även härutinnan inträdde emellertid så småningom en förbättring, men innan denna fortskridit så långt, att man ansett sig kunna återsända honom till fängelset, lyckades han i augusti 1896 avvika från anstalten och blev, då han — trots offentlig efterlysning — icke vidare avhördes, i december 1897 utskriven därifrån. Därefter var han på fri fot över ett årtionde (varunder han för övrigt gifte sig och skaffade sig ett torp), tills han i januari 1909 ånyo blev häktad för stöld, varefter han i maj samma år i och för observation blev för andra gången intagen å Härnösands hospital, därvid han ånyo befanns lida av sinnessjukdom. I februari 1910 var han emellertid så förbättrad, att han fick börja deltaga i utarbete. Härifrån beredde han sig nu i juni samma år tillfälle att avvika och blev först i december 1911 återförd till hospitalet, efter det han på nytt blivit häktad såsom misstänkt för en stöld, för vilken han dock blev frikänd. Han befanns emellertid nu fullständigt tillfrisknad, varför överläkaren efter ett par månader gjorde framställning om hans utskrivning.

7) O. L. B., född 1848, intogs i juni 1911 å Härnösands hospital för observation med anledning av mot minderårig begången otukt. Enligt vad det uppgavs, hade han i november 1910 undergått operation för hydrocele testis och därefter visat starkare sexuella behov, varjämte det utvecklats sig en synbarligen för övrigt på arteriosclerotisk bas stående komplex av psykiska och somatiska rubbningar, huvudsakligast bestående av minnesslöhet, blödighet, darrningar, svindel och huvudvärk. Efter erhållen hospitalsvård försvunno emellertid samtliga dessa symton inom loppet av några få månader, så att B. redan i oktober 1911 var arbetsfö, och deltog han alltfrån den tiden flitigt i arbetet å skomakarverkstaden, liksom hans uppförande i övrigt var oklanderligt. Då jag vid min inspektion av anstalten hade tillfälle undersöka honom, kunde jag icke konstatera något annat psykotiskt symtom än möjligen någon avtrubning i minnet, varför jag ansåg mig böra tillstyrka den då sedan några månader gjorda framställningen om hans utskrivning, i all synnerhet som B. aldrig varit i konflikt med strafflagen eller visat några kriminella tendenser före den iråkade, men numera överståndna sinnessjukdomen.

8) K. O. N., svenskamerikan, som hemkommit på besök, intogs i maj 1911 å Göteborgs hospital för observation, med anledning därav att han den 25 november 1910 med en samma dag inköpt revolver avlossat skott ute å öppen gata. Efter avslutad observation, vilken — enligt av överläkaren avgivet utlåtande — gav vid handen, att N:s ifrågavarande uppträdande berott på

sjukliga föreställningar om förföljelse, blev han återförd till fängelset. Sedan han, efter av medicinalstyrelsen avgivet utlåtande, blivit förklarad straffri för den åtalade gärningen, ingavs av vederbörande Konungens Befallningshavande ansökan om hospitalsvård för honom, på grund varav han i februari 1912 blev intagen å Vänersborgs hospital och asyl. Hans tidigare förföljelseidéer (fruktan att bli rånad, vara bespejad, o. d.) hade nu bleknat, men han visade dock en tydligt paranoisk karaktärsläggning, yttrande sig i vaga föreställningar om att myndigheterna sammangaddat sig om att ruinera och tillintetgöra honom o. d. Då N. emellertid ivrigt önskade att få återvända till Amerika, där han hade hustru och barn, och då han skulle förlora sin amerikanska medborgarrätt, om han stannade borta från landet mer än två år, gjorde t. f. överläkaren i augusti samma år framställning om hans utskrivning, vilken bifölls så att han inom förloppet av nämnda tid hann att åter komma över till Amerika.

9) A. H. L., född 1874, hade i juni 1897 intagits å Piteå hospital och asyl med följande förhistoria: Vid 18 års ålder för stöld från husbonde dömd till 1 års straffarbete, under avtjänandet av vilket sinnessjukdom utbröt, varför han efter strafftidens slut blev överförd till Umeå lasarett; sedan han, efter att ha tillfrisknat, återvänt till samhället, begick han ånyo stöld, för vilken han i juni 1894 dömdes till 2 års straffarbete; även under avtjänandet av detta straff uppträdde symtom å sinnessjukdom. Kort efter frigivningen ny stöld, för vilken han emellertid förklarades straffri, sedan medicinalstyrelsen avgivit det utlåtande, att han lede av periodisk sinnessjukdom och vid åtalade brotts begående saknat förståndets bruk; han blev då utan vidare frigiven (!), men häktades i januari 1897 åter för stöld, för vilken han — efter förnyat utlåtande av medicinalstyrelsen av enahanda innehåll som det föregående — ävenledes blev förklaradstraffri. Intagen å hospitalet, ådagalade han här gott omdöme om sina sjukdomsperioder samt var klar och redig, men visade sig lättretlig och kinkig till humöret och fick under de första åren av vistelsen härstädes kortvariga perioder av ängslan, varjämte det med långa mellanrum inträffade typiskt epileptiska anfall med efterföljande medvetlöshet, de sista i december 1902. Därefter blev humöret emellertid så småningom mindre ömtåligt och efter 1907 visade L. sällan någon retlighet, utan uppförde sig lugnt och stilla, var för övrigt flitig och ordentlig, omständsam och omsorgsfull i arbetet. Då det epileptiska humör, som under vistelsen å hospitalet varit det mest framträdande sjukdomsdraget, under flera år föga givit sig tillkänna, och då det icke på över ett decennium visat sig några symtom av den sjukdom (periodisk psykos), på grund av vilken L. två gånger blivit förklarad otillräknelig, ansåg jag mig, i berättelsen över min i oktober 1911 verkställda inspektion av anstalten, böra tillstyrka hans därvid (liksom vid alla mina föregående inspektioner) framställda begäran om att återfå friheten, så mycket mera som de begångna brotten (vilka för övrigt nu lågo 1½ årtionde tillbaka i tiden) icke varit av någon specifikt epileptisk karaktär. Dock föreslog jag till en början sex månaders försökspermission. Sedan denna i januari 1912 blivit bifallen, begärde L.

emellertid själv att få kvarstanna på hospitalet till den årstid, som vore den bästa för erhållande av arbetsförtjänst. Först i början av juni lämnade han sålunda anstalten, därvid han återvände till föräldrahemmet. Här visade han sig (liksom å hospitalet) vara en god arbetare och uppförde sig till en början utan anmärkning, men fick sedan emellanåt häftighetsutbrott av ringa anledning, varför de anhöriga begärde uppskov med utskrivningen, i det de anhöllo om permissionens förlängning med ytterligare 6 månader, vilket ock i skrivelse den 2 december 1912 av Kungl. medicinalstyrelsen bifölls. (Inom slutet av denna förlängda permissionstid blev L. sedan utskriven, då det upplysts, att han, efter att i slutet av februari 1913 ha lämnat hemmet, »uppfört sig mönstergillt och gjort sig omtyckt av både kamrater och husbondefolk»).

Här må även nämnas, att den vid det föregående årsskiftet från Kristinehamns hospital permitterade kvinnliga kriminalpatienten I. K. B. (närmare omnämnd i förra årsberättelsen) blev utskriven efter permissionstidens slut, då hon under denna, som hon tillbragt i föräldrahemmet, alltjämt varit vid god hälsa.

Länsupptagningsavdelningarna vid hospitalen i Lund, Växjö, Vänersborg, Kristinehamn, Uppsala och Härnösand hava inspekterats i samband med inspektion av dessa hospital liksom och Göteborgs stads vid Göteborgs hospital belägna upptagningsanstalt i samband med denna anstalt.

Beträffande de andra av mig besökta länsupptagningsanstalterna, Västerbottens läns vid Umeå lasarett förlagda och Stockholms läns i Ulvsunda gamla slott anordnade, är att nämna, att å båda tillämpas moderna vårdmetoder, i det såväl sängläges- som långbadsbehandling användes för oroligare patienter och arbetsterapi för lugnare, som kunna sysselsättas. Å Ulvsunda förekommo vid inspektionstillfället överhuvudtaget icke någryskyddmedel, innebärande mekaniskt tvång. Å Umeå upptagningsanstalt hade däremot den tvångsfria behandlingen icke lika konsekvent kunnat genomföras; här voro sålunda tvenne manliga patienter på grund av våldsamhet och opålitlighet isolerade. Å sistnämnda anstalt, som har 10 platser för vardera könet (i det å vardera finnas två sovrum med resp. 5 och 2 platser samt 3 enkelrum), voro för övrigt vid mitt besök även kvinnliga sidans samtliga enkelrum nattetid upptagna av manliga patienter, som voro så opålitliga att man icke vågade låta dem ligga å gemensamhetsrum, med hänsyn därtill att tillsynen nattetid utövas av kvinnlig betjäning.

Sjukvårdspersonalen utgöres här av 1 översköterska, 3 sköterskebiträden (av vilka de två ha dagtjänstgöring och den tredje gör nattvaktstjänst) samt 1 manlig vårdare med uteslutande tjänstgöring inom paviljongen (inom vilken han ock har familjebostad), varjämte lasarettets vaktmästare leder de utomhus sysselsatta patienternas arbeten och även, när så behöves, biträder vid skötseln av de svårare manliga patienterna inom paviljongen. Å Ulvsunda åter — där platsantalet är bestämt till 27, men gott kan ökas med 2 platser, då efter fastställandet av det nuvarande platsantalet ett betjäningsrum blivit

apterat till sovrum för sinnessjuka — utgöres sjukvårdspersonalen av 1 översköterska, 1 manlig vårdare, som leder de manliga patienternas utarbeten, samt 6 sköterskor, av vilka de fem ha dagtjänstgöring och den sjätte tjänstgör som nattvakt, gemensam för båda könssidorna (av vilka manssidan är belägen å nedre botten och kvinnosidan 1 trappa upp); vid behov anställas emellertid en extra nattsköterska, såsom förhållandet var vid tidpunkten för mitt besök, då en kvinnlig patient med stark suicidaldrift nyligen intagits. Som av det anförda torde framgå, äro betjäningförhållandena ordnade på ett tillfredställande sätt vid båda de ifrågakvarande anstalterna. Vad åter de lokala förhållandena beträffar, hade dessa å Ulvsunda så till vida visat sig mindre ändamålsenliga, som det ringa antalet enkelrum, utgörande allenast ett å vardera könssidan, icke sällan berett svårigheter. Denna anstalt besökes av läkaren varannan dag. Vad beträffar läkarvården vid Umeå lasarettis upptagningsavdelning, vore det naturligtvis mest ändamålsenligt, att den, efter öppnandet av den här planerade tuberkulosavdelningen, ålades läkaren vid denna, så att kirurgen bleve befriad från det onus, skötandet av en sinnessjukavdelning för honom innebär.

Mitt besök å Stockholms stads sinnessjukanstalt vid Långbro ägde rum med anledning därav, att jag haft besök av personer, som uppgivit, att här blivit intagen en kvinna, som icke vore sinnessjuk. Fallet hade för övrigt även blivit omnämnt i några tidningar, vilka också uttryckt farhåga för att det icke varit indicerat att intaga ifrågakvarande kvinna å hospital. Av min undersökning — vilken jag företog utan att först hava tagit del av vare sig hennes förhistoria eller den över henne förda journalen — framgick emellertid oförtydligt, att hon sedan många år lidit av förryckta idéer. Hon uppgav sålunda, att hon alltsedan 1899 på initiativ av flera ligor varit förföljd av »pöbeln»; man har satt in annonser i tidningarna, som syftat på henne, på gatorna har man gjort miner åt henne, skrattat och sjungit nidvisor om henne; var hon kommit, på Söder såväl som på Norr, har man känt igen henne, och hon har hört mötande personer tala om henne, därvid samtalet en gång rörde sig om ett svavelsyreattentat mot henne; en gång försökte man förgifta henne genom att strö arsenik i hennes matta, på ett ställe hade man ställt till svår stank i hennes bostad och sedan spritt ut att denna härrörde sig därav, att hennes kropp var alldeles ruten; ofta har hon sett dubbelgångare av en viss mansperson överallt på gatorna o. s. v. Sedan jag sålunda konstaterat, att hon led av en typisk form av sinnessjukdom, inhämtade jag att anledningen till, att hennes närmaste anhörig nu ombesörjt hennes intagande å hospital, var den, att det uppdagats, att en yngre man, för vilken hon visat mycket intresse, uppgjort med henne, att de skulle resa till Köpenhamn och där låta viga sig. Härvid är att märka, att kvinnan, som för övrigt passerat 40 års åldern, är ägare av åtskilliga 100,000 kronor. Även inhämtade jag, att de personer, som hos mig klagat över hennes internering, voro sådana, som dragit nytta av hennes rikedom och till icke ringa del levat på hennes bekostnad. Sedan emellertid lämplig person (i övrigt ett justitieråd) blivit utsedd till hennes förmyndare, och det blivit ordnat så för henne, att icke främmande per-

soner — såsom förut skett — kunde blanda sig i hennes angelägenheter, blev hon efter någon tid åter utskreven från anstalten. *Fallet är emellertid lärorikt, då det visar, på huru lösa grunder en historia om »olaga internering» kan spridas!*

Av de under året besökta *enskilda sinnessjukanstalterna* hade den ena, Solliden — från att förut hava varit inrymd uti en förhyrd villa — kort före mitt besök överflyttats till en i ytterkanten av Åkarps samhälle uppförd nybyggnad, vilken — efter det undertecknad till medicinalstyrelsen avgivit yttrande i ärendet — genom nådig resolution den 20 september 1912 blivit godkänd för ändamålet, därvid platsantalet bestämdes till högst 16. Även för det å Kiholm utanför Södertälje belägna »Bagges sjukhem», vilket vid mitt besök föregående år icke var godkänt som enskild sinnessjukanstalt, hade sådant godkännande sedermera, jämlikt nådig resolution den 2 februari 1912, erhållits, därvid platsantalet bestämdes till högst 20. I bådadera fallen föreskrevs i övrigt det villkoret, att en i sinnessjukvård utbildad sköterska skulle vara anställd som närmast ansvarig för sjukvården.

Å förstnämnda anstalt fanns vid tidpunkten för min inspektion intagen en av stark oro med förstörelselusta lidande nyinsjuknad kvinna, som med hänsyn till de lokala förhållandena här icke kunde erhålla tillfredsställande vård. Härom underrättade jag för den skull överläkaren vid Lunds hospital och asyl, till vilken anstalt patienten ifråga var anmäld, och där hon också kort efter blev mottagen. Även å det lilla vid Märsta belägna privata sjukhemmet fanns vid mitt besök (därvid antalet patienter utgjorde 5) en kvinna, som på grund av oro och förstörelselusta alls icke passade för privat vård; hon låg instängd i ett rum, vars fönster försetts med järntrådsnät, och hade här börjat plocka sönder väggen. Enligt vad jag inhämtade, var i detta fall ansökan om hospitalsvård icke ingiven, vilket naturligtvis bort ske. Hemmet besökes emellertid månatligen av läkare.

Det andra av mig under året inspekterade privata sjukhemmet, Solkulla utanför Växjö, som innehas av fru W., änka efter en fängelsedirektör, besöktes med anledning av en från en därstädes inackorderad person, S. S., till Konungen ingiven skrivelse med klagomål dels över obefogad inspärning och dels över vården å hemmet. Vid mitt besök hade klaganden redan lämnat detta, i det han i dess ställe blivit inackorderad i ett privat hem i Korsberga, men av brev, som S. skrivit till läkare och av vilka jag fick tillfälle att taga del, var det dock lätt för mig att bilda mig ett omdöme om S:s sinnesbeskaffenhet. Av hans nämnda skrivelser framgick nämligen, att han behärskades av ett helt system av förryckta idéer: I Stockholm finns »en liga, som undanskaffar folk», vilken liga står i komplott med inbrottstjuvar, men även har medhjälpare inom polisen; upphovsmannen för denna liga är sålunda en polis, och var denne chaufför å den automobil, i vilken S. åkte till tåget, då han skulle föras till Solkulla, dit de, som ligan vill bortskaffa, föras »för att på ett fint sätt undanskaffas»; under denna färd var han i halvt medvetslöst tillstånd, då han dessförinnan blivit bedövad med narkotiska

medel av två personer, som föregåvo sig vara hans bror och syster; före ankomsten till Växjö påstego vidare å tåget två karlar, som S. sedan igenkände på Solkulla och där gingo för att vara patienter, men i själva verket voro invigda i fru W:s hemligheter; vad fru W. beträffar, vore hon samma person med en fru H., som för 3 år sedan försvann från Stockholm, där hon livnärt sig med att hava prostituerade kvinnor inneboende, efter det hon blivit skild från sin man och i stället börjat sammanlevnad med en tullpackhuskarl, vilken senare alldeles liknade fru W:s nuvarande skötare; fru W. och fru H. överensstämde till punkt och pricka: »samma talesätt, utseende och uppträdande, samma stil och magsår»; S. föreslår därför att en fotografi av fru W. sändes till Stockholm för att underlätta undersökningen efter fru H., vilken undersökning bör ske i tysthet, så att fru W. ej får kännedom därom, då hon för att skydda sig utan betänkande skulle använda gift, kniv och vad som helst; å sjukhemmet bytte rummen oupphörligt innevånare, »alla fingo opium och tystnade snart»; o. s. v. Det kan här vara av intresse nämna, att denne person erhållit intyg, att han ägde sitt fulla förstånd, dels av ett par skötare och sköterskor, som varit anställda i fru W:s tjänst, men fått lämna denna, och dels av ett flertal personer i Korsberga, där han — som nämnts — sedermera en tid var inackorderad. Vid besök härstädes (för inspektion av statens familjevårdskoloni) uppsökte jag en bildad person, som vidimerat ett dylikt aktstycke, och inhämtade jag därvid, att S. själv uppsatt intygsformuläret, å vilket han begärde underskrifter, därvid säkerligen mer än en lämnat sin namnteckning för att slippa ifrån S. och möjligen också av rädsla för honom. *Så ringa värde kunna personers intyg om en individs psykiska hälsa hava!*

Vad beträffar den andra frågan S:s klagomål gällde, nämligen själva vården å Solkulla, må nämnas, att inspektionen icke gav anledning till någon nämnvärd anmärkning ifråga om de lokala förhållandena. Angående patienternas behandling åter hade av polismyndighet hållits vittnesförhör, och blev jag, sedan protokollen häröver insänts till medicinalstyrelsen, (i december) anmodad att avge yttrande i ärendet, vilket emellertid icke medhanns före årsskiftet.

I fråga om de av mig under året besökta *försörjningsinrättningarnas sinnessjukvård* är följande att anföra.

Å *Stockholms stads* försörjningsinrättning vid Fleminggatan (numera benämnd S:t Eriks sjukhus) lade under de sista åren den för sinnessjuka avsedda byggnaden (rymmande något över 300 patienter) visat sig otillräcklig, varför en del lokaler uti en annan, ursprungligen för kroppsligt sjuka avsedd byggnad (den s. k. norra paviljongen) tagits i anspråk för dels lugnare, mera förslöade sinnessjuka och dels äldre obildbara sinnesslösa (idioter). Utom i fråga om de till sistnämnda kategori hörande sker här i allmänhet icke intagning direkt utifrån, utan tjänstgöra härvarande sinnessjukavdelningar huvudsakligast såsom upptagningsplats för sinnessjuka från försörjningsinrättningens övriga avdelningar samt från dess å annat håll belägna filialer (för kroniskt sjuka och

mindre arbetsföra) och från ålderdomshemmen. Sjukvården handhaves efter moderna principer. Övervakning är sålunda anordnad för patienter, som därav äro i behov, medan å andra sidan arbetsterapi är genomförd i rätt stor utsträckning; i souterrainvåningen äro sålunda arbetslokaler för bådadera könen inredda, varjämte åtskilliga manliga patienter äro sysselsatta utomhus (med transporter, rengöring, trädgårdsarbete, o. d.). Förutom särskild överläkare finnes vid här ifrågavarande sinnessjukavdelningar anställd även en biträdande läkare, vilken — i likhet med vad förhållandet är å statens anstalter — gör rond två gånger dagligen samt för sjukjournal över varje patient.

Av övriga under året besökta städer har endast *Hälsingborg* särskild sinnessjukavdelning, närmare omnämnd i årsberättelsen för år 1909. Den därvid omnämnda bristen på betjäningsrum hade blivit avhjälpt, i det att 5 nya bostadsrum samt ett matrum för personalen blivit inredda å vindsvåningen. Vidare hade vunnits den för sinnessjukvården stora fördelen av egen mat-hållning för paviljongen, i det att för densamma särskilt avsett kök blivit inrett i souterränvåningen. I övrigt hade några mindre förändringar blivit vidtagna inom själva sjuklokalerna, varigenom erhållits sammanhängande övervakningsavdelning, bestående av badrum, tvenne rum med resp. 6 och 10 sängar samt ett rum med 2 sängar. Även hava resurser skapats för sysselsättande av de arbetsföra patienterna, vilket här också sker i största möjliga utsträckning. Hälsingborgs stad har med ett ord ordnat sin sinnessjukvård på ett i stort sett mönstergillt sätt. På ett patientantal av något över 70 finnes en sjukvårdspersonal på 11 personer, nämligen 1 översköterska, 3 manliga vårdare och 7 sköterskor. Särskild nattvaktstjänstgöring å vardera köns-sidan är anordnad. Daglig rond å paviljongen göres av läkaren, som även för journal över varje patient. Avdelningen fungerar icke endast som upptagningsanstalt för uti staden (eller å dess försörjningsinrättning) inträffande fall av sinnessjukdom, utan mottager även — i mån av utrymme — inackorderingar från kringliggande landsort. För dessa till främmande kommuner hörande fordras fullständiga intagningshandlingar, medan däremot endast ett kortare läkarbetyg erfordras vid överflyttning från arbetsinrättningen (som har en annan läkare) liksom ock vid intagning direkt från staden, när polisremiss föreligger.

Av övriga här ifrågavarande städer var *Karlshamn* den enda, beträffande vilken min inspektion av sinnessjukvården icke gav anledning till anmärkning, utan denna var ordnad på ett förhållandevis tillfredsställande sätt. Å därvarande försörjningsinrättning hade gjorts en mindre tillbyggnad i två för de olika könen avsedda våningar med i vardera 3 rymliga och ljusa enkelrum med tillhörande korridor, varjämte tre äldre celler (mestadels använda för de här vanliga deliranterna) blivit moderniserade, i det att de, liksom de nyinredda rummen, erhållit den vid hospitalen vanliga fönsterkonstruktionen och försetts med elektrisk belysning. Även fanns här numera nödig sjukvårdspersonal, i det denna utgjordes av en sköterska för de kvinnliga sinnessjuka (och inrättningens övriga sjukvård) samt en (under året anställd) manlig vårdare för de manliga patienterna.

I motsats till förhållandet i nu nämnda stad, voro i de övriga av mig besökta städerna de lokala anordningarna för sinnessjuka mycket otillfredsställande. Inom *Växjö* försörjningsinrättning utgöras sålunda sinnessjuklokalerna av 2 celler på vardera gaveln av byggnaden, 3 trappor upp, och var vid mitt besök å kvinnosidan i den ena av dessa avsides belägna, med liten förgallrad fönsterglugg försedda celler en nyintagen patient, som visade sig orolig, ängslig och jämrande, isolerad utan tillsyn — ett behandlings-sätt, som ju icke förtjänar namnet vård.

Vid *Luleå* försörjningsinrättning funnos alltjämt inga andra sinnessjuklokaler än de i årsberättelsen för 1910 omnämnda halvmörka cellerna, men hade man för avsikt att — sedan man uppgivit tanken på att flytta inrättningen utanför staden och i stället bestämt sig för att göra tillbyggnad på platsen — i samband härmed vidtaga bättre anordningar för de sinnessjuka, och har jag sedermera också granskat ett i detta syfte av arkitekten Th. Kellgren uppgjort förslag.

Här kan i övrigt förtjäna att särskilt omnämnas, hurusom jag vid min under året företagna inspektion i den ena av nämnda celler fann en patient isolerad, som *under åratal varit här inspärrad, innan ansökan om hospitalsvård blivit ingiven*. Fallet utgör nämligen ett gott exempel på det av mig redan tidigare påpekade förhållandet, att det ifråga om den kommunala sinnessjukvården saknas föreskrifter, som förhindra att en svårskött sinnessjuk vanvårdas å försörjningsinrättning längre än nödigt.

En stad, vars sinnessjukvård alltjämt befunnit sig i ett mycket otillfredsställande skick, är *Sundsvall*. Å härvarande försörjningsinrättning äro de sinnessjuka (som vid mitt besök uppgingo till c:a ett 30-tal) inrymda uti en gammal, tvåvånings träbyggnad, som i övrigt hyser de normala kvinnliga understödstagarna jämte några barn. I denna byggnads källarvåning finnas trenne celler av den äldre, fängseliknande typen, vilka visserligen voro tomma vid mitt besök och vid tidpunkten härför användes endast nattetid, men i vilka förut under året patienter — enligt vad jag inhämtade — varit isolerade under längre tid. De egentliga lokalerna för de sinnessjuka finnas emellertid uti nedre våningen och utgöras av två sjukrum (med resp. 5 och 6 sängar) för vardera könet, belägna å ömse sidor av en genom husets mitt öppande korridor; med ett sådant läge av lokalerna för de olika könen skall det givetvis vara svårt att hålla dessa tillräckligt avskilda från varandra. En annan olägenhet är att, då de kvinnliga sinnessjuka icke alla få plats uti nämnda sjukrum, flera av dem måste ligga uti övre våningen bland de normala kvinnliga understödstagarna, varöver dessa mycket klagade, och det icke utan grund, då det för en normal individ måste vara mycket plågsamt att — såsom här förekom — ligga sida vid sida med en orolig, jämmerfull melankoliker eller höggradigt snuskig sinnesslö (idiot.) Sedan min inspektion har staden emellertid gått i författning om ett bättre ordnande av sin sinnessjukvård, i det stadsfullmäktige beslutat att i samband med ny försörjningsinrättning uppföra en fullt modern sinnessjukpaviljong på c:a 60 platser, och

hava ritningarna till denna också varit insända till Kungl. Medicinalstyrelsen för granskning.

Som i förra årsberättelsen är omnämnt, har vidare *Falu* stadsfullmäktige anslagit medel för anordnande av särskild sinnessjukavdelning vid sin försörjningsinrättning, genom tillbyggnad till och omändring av vissa lokaler inom därvarande sjukhus i överensstämmelse med av mig förordad alternativförslag. Vid mitt besök å inrättningen pågick arbetet härmed, och vårdades härunder inrättningens sinnessjuka provisoriskt uti den till lasarettet hörande paviljong, som före Sätters hospitals öppnande utgjort länets upptagningsavdelning för sinnessjuka och som nu tillfälligtvis förhyrts av staden.

Vad slutligen *Falu landsförsamling* beträffar, hade vid dess fattiggård en särskild sinnessjukavdelning blivit uppförd, vilken vid tidpunkten för mitt besök just blivit färdig att tagas i bruk. Till denna avdelning hade jag på begäran i sin tid lämnat program, omfattande — förutom badrum, diskkök och sköterskerum — för vardera könnssidan ett mindre dagrum med nödiga bilokaler samt ett sovrum med 3 å 4 sängplatser och tvenne enkelrum. I detta program hade man emellertid vidtagit den förändringen, att det gemensamma sovrummet ersatts av enkelrum, vilket haft till följd att paviljongen för ungefär samma kostnad erhållit ett vida lägre antal platser. Rummen voro emellertid ljusa med fönster av vanlig höjd, och särskild sköterska hade blivit anställd för paviljongen.

Under följande tider, då referenten för hospitalsroteln åtnjutit semester eller haft förfall på grund av tjänsteresor, har jag som vikarie för denne varit adjungerad i Kungl. Medicinalstyrelsen, nämligen 12 och 19 januari, 26 februari—9 mars, 27 mars, 5 juli, 19 augusti—20 september samt 9—12 oktober.

Dels härunder dels ock eljest har jag handlagt icke mindre än 38 rättspsykiatriska mål (därav 6 civilmål), varjämte jag biträtt vid handläggningen av ytterligare några dylika.

Slutligen må nämnas, att jag på grund av särskilda uppdrag deltagit såväl uti arbetet med uppgörande av program till Strängnäs hospital som ock uti arbetet inom den kommission, som genom nådigt brev den 29 juni 1912 erhöll i uppdrag att föreslå lämplig plats i sydvästra Sverige för ett hospital för 800 sjuka samt verkställa utredning av åtskilliga i samband härmed stående förhållanden.

Under redogörelseåret har jag åtnjutit semester under 6 veckor, nämligen 23 april—4 maj, 28 maj—10 juni, 9—13 juli, 18—20 juli samt 5—12 augusti.

Alfred Petrén.